

**REPUBLIKA HRVATSKA
SISAČKO-MOSLAVAČKA ŽUPANIJA
GRAD SISAK
GRADONAČELNICA**

KLASA: 610-01/19-01/2

URBROJ: 2176/05-01/1-19-1

Sisak, 05. travnja 2019.

**GRADSKO VIJEĆE
GRADA SISKA**

**PREDMET: Materijal za sjednicu
- dostavlja se**

Sukladno članku 36. Poslovnika Gradskog vijeća Grada Siska („Službeni glasnik Sisačko-moslavačke županije“ broj 12/09, 20/09, 9/10, 4/13, 6/13-pročišćeni tekst, 11/13, 13/13, 20/17, 13/18 i 18/18-pročišćeni tekst), dostavlja se:

1. Prijedlog odluke o donošenju Strategije kulturnoga razvitka Grada Siska 2019. - 2024.
2. Strategija kulturnoga razvitka Grada Siska 2019. - 2024.
3. Pravni temelj, potrebna financijska sredstva za provedbu akta i obrazloženje
4. Izvješće o provedenom savjetovanju sa zainteresiranom javnošću.

S poštovanjem,

GRADONAČELNICA

Kristina Ikić Baniček

Gradsko vijeće Grada Siska na temelju članka 15. Statuta Grada Siska („Službeni glasnik Sisačko moslavačke županije“ broj 12/09, 16/10, 9/11, 18/12, 4/13, 6/13-pročišćeni tekst, 14/14, 9/15, 10/16, 6/18 i 18/18-pročišćeni tekst), je na __ sjednici održanoj _____ 2019. godine donijelo

ODLUKU
o donošenju Strategije kulturnoga razvitka Grada Siska 2019. – 2024.

Članak 1.

Ovom Odlukom donosi se Strategija kulturnoga razvitka Grada Siska 2019. – 2024.
Sastavni dio ove Odluke je Strategija kulturnoga razvitka Grada Siska 2019. – 2024. koja nije predmet objave u „Službenom glasniku Sisačko-moslavačke županije“.

Članak 2.

Ova Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objave u „Službenom glasniku Sisačko-moslavačke županije“.

KLASA:
URBROJ:
Sisak,

GRADSKO VIJEĆE
GRADA SISKA

PREDSJEDNICA

Ivana Krčelić, v.r.

GRAD SISAK

Strategija kulturnoga razvitka Grada Siska 2019. - 2024.

HRVATSKO DRUŠTVO KULTURNOG TURIZMA / KARZEN & KARZEN 2017.

NARUČITELJ

Grad Sisak
Rimska 26, HR 44 000 Sisak
OIB: 08686015790

ZA NARUČITELJA

Kristina Ikić Baniček, gradonačelnica

IZVOĐAČ

Hrvatsko društvo kulturnog turizma – CroCulTour
Kralja P. Svačića 62
31 000 Osijek

Karzen i Karzen d.o.o.
Liješće 35
10040 Zagreb

AUTORI

Jesenska Ričl, predsjednica CroCulToura i voditeljica procesa izrade Strategije
Mirna Karzen, direktorica Karzen & Karzena, voditeljica procesa izrade Strateškog okvira Strategije

SURADNICI

Iva Cindrić
Monika Kaljevska
Dražen Lazić

DIZAJN

Jesenska Rici, CroCulTour

ZAHVALA

Zahvaljujemo Gradu Sisku, naročito Upravnom odjelu za obrazovanje, kulturu, sport, branitelje i civilno društvo. Zahvaljujemo radnicima Gradskog muzeja Sisak, Gradske galerije Striegl, Doma kulture Kristalna kocka vedrine i Narodne knjižnice i čitaonice Vlado Gotovac Sisak te Kulturnom vijeću Grada Siska. Također, zahvaljujemo Turističkoj zajednici Grada Siska, Konzervatorskom odjelu, Državnom arhivu, Javnoj ustanovi parka prirode Lonjsko polje, Sisak projektu d.o.o.

Zahvaljujemo na podršci i svim drugim agencijama i organizacijama koje su pomogle svojim podacima. Zahvaljujemo i svim sudionicima radionica na izrazitom zanimanju koje su pokazali u razvoju vizije i strateškoga smjera kulturnoga razvoja Siska. Bilo nam je neizmjerljivo zadovoljstvo raditi na stvaranju ovakve Strategije.

Jesenska Rici, predsjednica
Hrvatsko društvo kulturnog turizma
Kralja P. Svačića 62, Osijek

GRAD SISAK

Strategija kulturnoga razvitka Grada Siska 2019. – 2024.

SISAK, 2017.

1. Uvod	8
1.1 Zašto je potrebna Strategija kulturnoga razvitka Grada Siska?	8
1.2 Usklađenost s preporukama i strateškim dokumentima	9
1.3 Metodologija izrade Strategije	10
1.3.1 Analiza dokumenata	11
1.3.2 SWOT analiza	11
1.3.3 Intervjui	11
1.3.4 Radionice	12
2. Sociodemografska analiza	13
2.1 Broj stanovnika i dobna struktura	13
2.2 Obrazovna struktura	13
2.3 Struktura prema ekonomskoj aktivnosti	13
3. Analiza stanja u kulturi	17
3.1 Institucionalna organizacija i infrastruktura kulture	17
3.1.1 Gradski muzej Sisak	17
3.1.2 Gradska galerija Striegl	19
3.1.3 Dom kulture Kristalna kocka vedrine	22
3.1.4 Narodna knjižnica i čitaonica Vlado Gotovac Sisak	25
3.1.5 Kulturno vijeće Grada Siska	27
3.2 Udruge u kulturi i umjetničke organizacije	27
3.2.1 Glazbeno i glazbeno scenska djelatnost	27
3.2.2 Dramska djelatnost	30
3.2.3 Nakladnička djelatnost	31
3.2.4 Film i kinematografija	32
3.2.5 Likovna umjetnost	34
3.2.6 Nove medijske kulture i kultura mladih	35
3.2.7 Kulturno-umjetnička društva	37
3.2.8 Nacionalne manjine	38
3.3 Manifestacije i kulturni programi	40
3.3.1 Kulturne i tradicionalne manifestacije	40
3.3.2 Nezavisna kultura mladih	43
3.4 Kulturna i prirodna baština	45
3.4.1 Pojedinačna kulturna dobra	45
3.4.2 Industrijska baština grada Siska	50
3.4.3 Arheološko nalazište i arheološka zona	52
3.4.4 Javni prostori	54
3.4.5 Lonjsko polje i tradicijsko nasljeđe na području Županije	56

3.4.6. Nematerijalna baština	57
3.5 Kreativne i kulturne industrije	58
3.6 Međusektorska suradnja	60
3.6.1 Tehnička škola	60
3.6.2 Strukovna škola	60
3.6.3 Glazbena škola Frana Lothke	61
3.6.4 Metalurški fakultet	61
3.6.5 Poduzetnički inkubator Sisak – PISAK	62
3.6.6 Kulinarski institut Kul IN	62
3.6.7 Turistička zajednica grada Siska	62
3.6.7 Državni arhiv	64
3.6.8 Konzervatorski odjel	64
3.6.9 Javna ustanova parka prirode Lonjsko polje	65
3.7 Analiza stanja – osvrt dionika u kulturi i preporuke	68
3.7.1 Osvrt na stanje i mogućnosti kulturnih resursa grada Siska	68
3.7.2 Razvoj grada na temelju kulture i turizma	69
3.8 Ključni razvojni projekti u pripremi i/ili provedbi	70
3.9 Inovacije u kulturnoj produkciji – novi integrirani proizvodi	74
4. Strateške smjernice	77
4.1 Vizija	77
4.2 Strateški ciljevi i prijedlozi prioriteta/mjera	77
5. Akcijski plan i planirani projekti	96
6. Provedba Strategije i plan praćenja	96
7. Prilozi	97
7.1 Rezultati anketnoga istraživanja	97
7.2 Izvori korišteni u izradi Strategije	100

1. Uvod

Grad Sisak trenutačno se u široj Hrvatskoj, ali i u europskoj javnosti, još uvijek doživljava kao grad industrije, sivila i nedostatne kulturne ponude. Iako raznovrsna i prisutna u svakodnevnoj ponudi grada, trenutačna je kulturna ponuda ograničena te je, sudeći prema izjavama sugovornika, nedovoljno izvorna, svježija i kreativna. Usmjeren je na sadržaje gradskih kulturnih ustanova, lokalne manifestacije, festivale, izložbe i sl. Postavlja se pitanje zašto bi građani Zagreba ili drugih gradova htjeli posjetiti Sisak? Koji su to, dovoljno posebni i specijalizirani, kulturni i kreativni sadržaji zbog kojih bi se mogao povećati broj posjetitelja grada Siska? Kako osvježiti kulturnu ponudu i osnažiti proizvodnju? Kako privući posjetitelje, kako promijeniti sliku grada i valorizirati bogatu povijesnu, kulturnu, ali i prirodnu baštinu? Kako spojiti prirodne i kulturne resurse – iskoristiti položaj grada Siska zbog neposredne blizine Parka prirode Lonjsko polje? Koje ključne teme valja razvijati i promovirati? Na kojoj niži kulturnoga stvaranja i proizvodnje valja graditi novi brend Siska? Hoće li to biti tema mamuta čije su kosti pronađene na području Bresta, u neposrednoj blizini grada? Ili tema metala čija se vrijednost ponovno preispituje u okvirima kreativnih i kulturnih industrija? Sve su to pitanja kojima se ova Strategija bavi na izravan način, a uključivanjem ključnih sudionika; od gradskih kulturnih i razvojnih ustanova do predstavnika nezavisne kulturne scene, nezavisnih stručnjaka, poduzetnika i korisnika kulture.

1.1 Zašto je potrebna Strategija kulturnoga razvitka Grada Siska?

Izrada gradskih strategija, uključujući i Strategije kulturnoga razvitka, jedan je od ključnih ciljeva EU-ova programa održivoga urbanog razvoja. Upravo će zbog toga ova Strategija poslužiti kao osnova za revitalizaciju, valorizaciju i promociju kulturnoga, ali i turističkoga i poslovnoga razvitka grada Siska. Također, poslužit će kao temelj za izradu i prijavu projekata na fondove EU-a, od kojih pojedini čine posebne ciljeve u sklopu „Operativnog programa konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.“ te su usmjereni upravo na obnovu zapuštenih dijelova grada, revitalizaciju kulturne baštine i uklapanje raznih sektora i programa, a s ciljem jačanja gospodarstva, turizma, poticanja zapošljavanja i konkurentnosti u gradovima. Izrada Strategije s jasnim i operativnim akcijskim planom – koji sadrži prioritetne investicijske projekte kao osnovu za prijavu na strukturne, investicijske i druge fondove Europske unije – jedan je od znakovitih prioriteta koji će i grad Sisak pretvoriti u prepoznatljivu europsku kulturnu destinaciju.

Svi ti procesi doprinijet će razvoju kulturne slike grada Siska kao moderne, otvorene sredine, koja u središte postavlja alternativnu kulturu i mlade, zaštitu kulturne i prirodne baštine, obnovu kulturne infrastrukture, ali i uključivanje novih tehnologija i industrija u svrhu poboljšanja kulturne i kulturno-turističke ponude, odnosno razvoja kulturnoga turizma kao pokretača razvoja i poboljšanja kvalitete života u lokalnoj zajednici.

Ciljevi rada na Strategiji:

- pripremiti analizu stanja o kulturnim, ali i turističkim resursima grada Siska s ocjenom kapaciteta za razvoj kulturne ponude i kulturnoga turizma
- odrediti viziju kulturnoga razvitka grada Siska, definirati strateške ciljeve i ključne razvojne prioritete u nadolazećem srednjoročnom razdoblju (2019. – 2024.) te pripremiti jasan akcijski plan za iduće dvije godine
- uspostaviti i osnažiti sudjelovanje javnosti u razvoju strateških smjernica kulturnoga razvitka grada Siska sudjelovanjem na radionicama, upotrebom društvenih medija i na druge načine
- ovim procesom pridonijeti razvoju znanja ključnih dionika u sektoru kulture i turizma
- ovom Strategijom i akcijskim planom postaviti grad Sisak kao bitan čimbenik kulturnoga stvaralaštva u granicama suvremenoga kulturnog i turističkog razvoja te kulturnih i kreativnih industrija u Republici Hrvatskoj i Europi.

Cilj procesa oblikovanja Strategije kulturnoga razvitka jest upravo razgovorima, radionicama i anketama doći do neopterećenih, otvorenih i konstruktivnih zamisli, prijedloga i izjava stvaratelja i potrošača kulture u gradu Sisku. Ti su se prijedlozi usmjerili strateškim i kreativnim okvirom koji je podloga za otvaranje novoga poglavlja grada Siska kao kulturne i kreativne destinacije.

1.2 Usklađenost s preporukama i strateškim dokumentima

Strategija kulturnoga razvitka grada Siska 2019. – 2024. izrađena je u skladu sa zakonskim odredbama, preporukama Europskoga povjerenstva i nadležnih ministarstava. Pri oblikovanju Strategije osobito su se razmotrile posebnosti grada Siska. Strategija se temelji na načelima participativnosti, inkluzivnoga, pametnoga i održivoga razvoja te je temeljni razvojni dokument grada Siska za poticanje kulturnih, umjetničkih i srodnih djelatnosti – kulturnoga turizma, zaštite kulturne baštine, infrastrukturne i digitalne interpretacije i obnove te kreativnih industrija. Osim strateških smjernica, dokument će sadržavati i operativni akcijski plan s prioriternim projektima. Taj će plan poslužiti u svrhu pravovremene pripreme projekata za fondove EU-a, a s ciljem jačanja kapaciteta kulturnih ustanova i organizacija civilnoga društva te drugih sektora za pripremu projekata i razvoj međusektorske suradnje.

Dokument je u skladu s općim ciljevima Strateškog razvoja grada Siska za 2015. – 2020.

- Opći cilj 2. Unapređenje kvalitete življenja; Posebni cilj 2.1. Unapređenje predškolskoga sustava/Posebni cilj 2.2. Učinkovita upotreba kulturne baštine
- Opći cilj 3. Održiva upotreba i upravljanje cjelokupnim prostorom Grada; Posebni cilj 3.1. Unapređenje kapaciteta Grada; Posebni cilj 3.2. Jačanje kapaciteta javnih službi; Posebni cilj 3.3. Ulaganje u izradu dokumentacije
- Opći cilj 4. Stvaranje uvjeta za poticajno poduzetničko okruženje, Posebni cilj 4.1. Revitalizacija maloga i srednjega poduzetništva

te u skladu s prioritetima i mjerama Strategije razvoja grada Siska 2015. – 2020.

- Prioritet 1: Unaprjeđenje gospodarske aktivnosti
- Prioritet 2: Poboljšanje uvjeta za kvalitetu života i rada

te će biti jedan od temelja za pripremanje ostalih strateških dokumenata.

1.3 Metodologija izrade Strategije

Proces izrade Strategije kulturnoga razvitka jest inkluzivan i participativan, što znači da se izrada ovako važnoga strateškog dokumenta odvijala uz sudjelovanje predstavnika svih sektora, odnosno uz uključivanje javnosti. U pripremnoj fazi analizirali su se svi važni dokumenti u vezi s djelovanjem grada Siska u području kulturnoga razvitka na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, kao i strateški dokumenti EU-a, kako bi se Strategija potpuno prilagodila novim smjernicama i strategijama. Izuzev postojeće dokumentacije, analizirala su se važna područja i sektori na temelju rasprave i suradnje s radnom skupinom za izradu Strategije, a radi definiranja strateških prioriteta i mogućnosti. Također, provedene su ankete/fokusne skupine za pojedine ciljne skupine kao što su mladi, poduzetnici, starije stanovništvo i udruge s namjerom utvrđivanja stanja i definiranja smjernica za razvoj kulturnih i kreativnih djelatnosti spomenutoga područja. Posebno se razgovaralo s ključnim dionicima uključujući predstavnike grada Siska, članovima Odbora za obrazovanje, kulturu, sport i socijalnu politiku grada Siska, kao i predstavnicima javnih ustanova Grada u području kulture.

U proces su uključeni i drugi ključni dionici preko službenih predstavnika, a radi definiranja područja i projekata zajedničkoga strateškog interesa i djelovanja.

1. Analizirali su se dokumenti. Pregledani su svi projektni prijedlozi pristigli na javni poziv Grada Siska za za kulturne programe Grada za 2017. godinu. Izrađena je tablica sa sažetkom ključnih projekata i ciljeva, koja je izrađivačima dala osnovnu sliku smjera trenutačnoga kulturnog razvitka i ponude, kao i mogućnosti za povezivanje kulture s drugim područjima i sektorima – od poduzetništva do socijalne uključenosti i zaštite okoliša
2. Na društvenoj mreži „Facebook“ otvoren je profil „Kreativni Sisak“ <https://web.facebook.com/search/top/?q=kreativni%20sisak>, donesen je vizualni oblik projekta te je predstavljena baza fotografija svih do sada istraženih lokacija i odrađenih intervjua s predstavnicima ustanova
3. Na dan 24. travnja 2017. godine u javnost je preko društvenih mreža objavljen upitnik anketnoga istraživanja koji će biti aktivan duže vrijeme, tj. sve dok se ne skupi dovoljan uzorak
4. Dana 18. lipnja 2017. godine održan je sastanak fokusneskupine na kojem su se okupile ključne kulturne udruge

5. Dana 19. lipnja 2017. godine održana je radionica za izradu strateškoga okvira na kojoj se definirala SWOT analiza, vizija te su definirani strateški ciljevi i prioriteta i mjere
6. Dana 31. kolovoza 2017. godine održana je radionica za definiranje integriranih projekata i za pripremu akcijskoga plana.

1.3.1 Analiza dokumenata

Analiza dokumenta jedan je od najčešće korištenih alata za analizu stanja te pokriva analizu podataka dostupnih u pisanom obliku. Tom će se metodom vrednovati prethodno prikupljeni dokumenti i podatci te ključne strategije, planovi i odluke, ali i strateške smjernice Europskoga povjerenstva u području razvoja kulture, kreativnih i kulturnih industrija te povezanih sektora turizma, digitalne kulture, novih medija, inovacija (tehnoloških i društvenih) i dr.

1.3.2 SWOT analiza

SWOT analizom utvrđuju se i ocjenjuju snage i slabosti te prilike i prijetnje bitne za izradu Strategije kulturnoga razvitka grada Siska. Na temelju rezultata SWOT analize odredit će se i oblikovati vizija kulturnoga razvitka i djelovanja na tom području. Također, analiza je ključna za definiranje strateških ciljeva, prioriteta i mjera.

1.3.3 Intervjui

Obično se individualni razgovori sastoje od razgovora s pojedincem, a koje provodi za to obučena osoba. Svrha je prikupiti određene podatke u vezi s pojedinim akterom. Intervjui traju 30 – 90 minuta.

Glavni koraci:

- odabir ispitanika u skladu s kriterijima za odabir ciljne skupine
- planiranje intervjua
- tijek intervjua
- analiza rezultata.

Odabiru se ispitanici u skladu s kriterijima za odabir ciljne skupine te se analiziraju rezultati intervjua.

Intervjuirani su predstavnici kulturnih i muzejskih ustanova

- Gradskog muzeja Sisak
- Gradske galerije Striegl
- Doma kulture Kristalna kocka vedrine te
- Narodne knjižnice i čitaonice Vlado Gotovac Sisak.

te predstavnici partnerskih ustanova

- Turističke zajednice grada Siska

- Državnog arhiva u Sisku
- Konzervatorskog odjela u Sisku te
- Parka prirode Lonjsko polje.

1.3.4 Radionice

Organiziran je sastanak fokusne skupine s kulturnim udrugama, a cilj sastanka bio je spoznati viđenje trenutačnih dionika civilnoga sektora o trenutačnom stanju kulture u gradu Sisku te odrediti prijedloge i smjernice za njezin razvoj. U fokusnim skupinama sudjelovali su predstavnici udruga: Srpsko kulturno društvo Zagreb – Pododbor Sisak, Udruga Kult.com, Kino klub Sisak, Udruga Miks, Via Kolapjani, Foto klub Siscia Obscura, Bošnjačka nacionalna zaklada grada Siska i Sisačko Moslavačke županije, Dječji zbor Grada Siska „Crescendo“.

U okviru izrade Strategije održana je interaktivna radionica s ključnim dionicima koji su se upoznali s ciljevima i razlozima razvijanja Strategije te su zajedničkim radom razvijali viziju i strateški okvir razvoja Grada Siska u kulturnoj, ali i u turističkoj domeni jer je turizam nezaobilazni segment kulturnoga razvoja.

Održana je i jednodnevna radionica usmjerena na izradu inovativnih, integriranih projekata koji bi potaknuli međusektorsku suradnju i postigli veću vidljivost grada Siska kao atraktivne kulturne destinacije.

2. Sociodemografska analiza

2.1 Broj stanovnika i dobna struktura

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, šire područje Grada Siska ima 47 768 stanovnika, dok uže područje ima 33 322 stanovnika (2001. godine uže je područje imalo 36 785 stanovnika). Muškarci čine 47,5 %, a žene 52,5 %. Hrvati čine 85 % stanovništva, Srbi 6,4 %, Bošnjaci 3,5 %, Romi 1,4 %, Albanci 0,4 %, Česi 0,2 % i ostali. Kao materinski jezik 96 % njih navodi hrvatski, 1,2 % romski, 1,1 % bosanski, 0,4 % srpski, 0,3 % albanski i ostale. Vjersku pripadnost čini 78 % katolika, 6,9 % pravoslavaca, 5,6 % ateista, 5,1 % muslimana i ostalih.

Prema dobnim skupinama, 26 % stanovnika ima do 19 godina, od 20 do 59 godina ima njih 60 %, a 13 % ima 60 ili više godina. Prosječna starosna dob stanovnika u Županiji jest 43 godine, što je više od prosjeka RH koji je prema podatcima DZS-a RH 41,7 godina. Indeks starenja na županijskoj razini iznosi 131,1, a državni je projekt 115. Koeficijent starosti stanovništva u Županiji jest 26,2, a na razini RH 24,1.

Podatci su to koji upozoravaju na činjenicu da je stanovništvo Sisačko-moslavačke županije u prosjeku starije nego u ostatku države. Prema Priopćenju DZS-a RH Migracije stanovništva RH u 2012. godini od 1. srpnja 2013. godine, na području Sisačko-moslavačke županije nastavlja se negativan saldo glede unutarnje migracije stanovništva među županijama i iznosi -584 osobe.

Većina ispitanika Grada Siska živi u bračnoj zajednici (68,6 %), a relativno najveći udio čine obitelji s dvoje djece (44,2 %) te kućanstva s četirima članovima (28,4 %).

2.2 Obrazovna struktura

U obrazovnoj strukturi Grada Siska, podatci posljednjega popisa stanovništva daju do znanja kako prevladavaju osobe sa završenom srednjom stručnom spremom, riječ je o 57% stanovništva, udio osoba bez završene osnovne škole jest 10,6 %, a sa završenom osnovnom školom 16,9 %. Visokoobrazovani čine udio od 15,4 %. U okviru podataka o izobrazbi po spolu valja naglasiti da 3359 žena nema završenu osnovnu školu, a što je 76,6 % ukupnoga broja osoba koje nisu završile osnovnu školu. Od ukupnoga broja osoba sa završenom osnovnom školom žene čine 60,7 %, a od ukupnoga broja osoba sa završenom srednjom školom čine 45,6 %.

2.3 Struktura prema ekonomskoj aktivnosti

Prema ekonomskoj aktivnosti, na području Grada Siska nezaposleno je 9,2 % aktivnoga stanovništva, od čega je zaposlenost muškaraca 44,9 %, a žena 35,4%. Od ukupnoga broja nezaposlenih osoba njih 24,2 % posao traži prvi put. Neaktivno stanovništvo čini 21 098 osoba, 42 % čine muškarci, a 58 % žene. Glavninu negativnoga stanovništva čine umirovljenici, i to u omjeru od 64,8 %. Omjer između aktivnoga i neaktivnoga stanovništva iznosi 66 : 34 u korist zaposlenih. Postoje velike razlike u

dnevnim migracijama radne snage između Siska i ostalih naselja. Iz Siska tek 5,7 % radnika odlazi na posao u drugo naselje i svakodnevno se vraća kući, a u ostalim naseljima taj udio iznosi čak 89 % ukupnoga broja radnika. Razumljivo je da najveće udjele dnevnih migranata imaju sisačka prigradska naselja; tomu je tako i zbog velike koncentracije radnih mjesta u neposrednoj blizini i zbog nedostatka radnih mjesta u vlastitim naseljima, koja su funkcionalno potpuno usmjerena prema Sisku. Od 2004. do 2015. broj nezaposlenih osoba u RH veći je za 6,33 %, odnosno za 19,6 tisuća, stoga je i stopa registrirane nezaposlenosti povećana s 14,1 na 16,2 %. Najveći broj nezaposlenih osoba zabilježen je 2013. godine. Broj poduzetnika u gradu Sisku 2015. je godine iznosio 729 (1991. godine iznosio je 6, 2013. godine iznosio je 659, a 2014. godine 688). Riječ je o poduzetnicima koji su zapošljavali 5508 radnika. Iz toga se zaključuje da je u jednom poslovnom subjektu zaposleno više od osam radnika te da u gradu Sisku prevladavaju mikropoduzetnici. Poduzetnici Grada Siska imaju znakovit udio u poslovanju Sisačko-moslavačke županije. Čine 40,1 % ukupnoga broja poduzetika, 32,6 % zaposlenih te ostvaruju 28 % ukupnih prihoda. Međutim, udio poduzetnika u ukupnoj strukturi poduzetnika u Hrvatskoj iznosi samo 0,7 %. U usporedbi s tim, u zanimanjima radno aktivnih ispitanika Grada Siska 1991. godine zabilježen je najmanji udio samostalnih obrtnika (2,8 %) te privatnih poduzetnika (1,1 %). *Najveći broj osoba zaposlenih kod poduzetnika koji se bave proizvodnim i uslužnim djelatnostima, čak 72 % ukupnoga broja zaposlenih.* Promotivši samo broj poduzetnika u Gradu Sisku za razdoblje od 2013. godine do 2016. godine, zamjetan je blagi rast broja poduzetnika. U 2014. godini broj poduzetnika rastao je po godišnjoj stopi od 4 %, dok je u 2015. ukupan broj poduzetnika rastao po godišnjoj stopi od 6 %. Prema anketi provedenoj u okviru popisa stanovništva iz 1991. godine, *više od polovice anketiranih (64,1 %) po regionalnom podrijetlu deklarira se Sišćanima, a čak 85,2 % u gradu se smatra domaćima.* Taj stav, naime, potvrđuje i činjenica da pri izjašnjavanju ispitanika o tim pitanjima nije ustanovljena statistički znakovita razlika između stanovnika različitih prostornih cjelina i to su, zapravo, *argumenti koji Sisku jamče identitetni i zavičajni potencijal kao moguću pokretačku snagu.* U smislu zadovoljstva kvalitetom života u Sisku, a sudeći prema popisu 1991. godine, ispitanici su pokazali su kako su najzadovoljniji ugledom u svojoj sredini, a najmanje mogućnošću da biraju način života prema vlastitim željama i mjerilima te općim životnim prilikama u gradu.

Rang zadovoljstva ocijenjenog od 1–5, kao u školi, za grad u cjelini:

1. Ugled među osobama iz bliže okolice (3,82)
2. Prehrana (3,75)
3. Zdravlje članova obitelji (3,60)
4. Uvjeti stanovanja (3,55)
5. Osobno zdravlje (3,40)
6. Životna perspektiva mlađih članova obitelji (3,11)
7. Osobna životna perspektiva (3,09)
8. Materijalno stanje kućanstva (2,83)
9. Radno mjesto (2,82)
10. Opće životne prilike u gradu (2,56)
11. Mogućnost biranja načina života prema vlastitim željama i mjerilima (2,50)

Rezultati istraživanja, koji potječu iz popisa stanovništva 1991. godine, pokazuju kako su ispitanici bili zadovoljni stambenim uvjetima. Ipak, 13,6 % ispitanika svoje je stambeno pitanje smatralo lošim, a 8,4 % njih pak vrlo lošim ili neriješenim. Ispitanici su se bili izjasnili o stupnju „problematičnosti“ s pomoću 15 aspekata svoga stanovanja. Najizrazitiji problemi na gradskoj razini rangirani su na sljedeći način:

1. Zagađenost zraka i okolice (34,2 %)
2. Veliki izdatci za stan (26,9 %)
3. Loši uvjeti za život djece u naselju (20,7 %)
4. Loša opremljenost naselja potrebnim objektima (20,4 %)
5. Ružan izgled i slabo održavanje naselja (19,6 %)
6. Loši uvjeti za život starijih osoba (18,8 %)
7. Premalen stambeni prostor (13,7 %)
8. Neprikladan stambeni raspored (11,8 %)
9. Neodgovarajuća lokacija (10,3 %)
10. Loša opremljenost stana (10,0 %)
11. Vlažnost ili oronulost stana (9,0 %)
12. Loš sastav stanovnika naselja (8,9 %)
13. Ružna ili zapuštena stambena zgrada (8,3 %)
14. Neugodni susjedi (6,7 %)
15. Teška pristupačnost stana (5,8 %)

U pogledu životnoga stila i aktivnosti, ispitanici su pokazali koje aktivnosti najčešće odabiru. Najčešće aktivnosti:

1. Gledanje televizije (63,2 %)
2. Posjete i druženje s rođacima i prijateljima (48,2 %)
3. Čitanje novina (44,9 %)
4. Aktivnosti „uradi sam“ (40,6 %)
5. Rad u vrtu, voćnjaku (40,4 %)
6. Šetnje (30,4 %)
7. Čitanje knjiga (21,0 %)
8. Boravak na rijeci ili uz rijeku (16,7 %)
9. Odlazak u kafiće, kavane i sl. (12,9 %)
10. Rekreativno bavljenje sportom (8,5 %)
11. Gledanje filmova (7,8 %)
12. Odlazak na sportska natjecanja (7,4 %)
13. Honorarni rad, rad u „fušu“ (5,6 %)
14. Dopunsko školovanje ili usavršavanje (5,3 %)
15. Odlazak u diskoklubove i sl. (4,0 %)
16. Odlazak u restorane (3,3 %)
17. Odlasci u kino (2,7 %)
18. Odlasci u kazalište, koncerte, izložbe (2,5 %)

Ako se iz analize izuzmu ispitanici koji žive u središtu grada, vidljivo je kako 74,7 % anketiranih dolazi u središte najmanje jednom tjedno, a više ih od polovice (56,2 %) dolazi najmanje nekoliko puta tjedno. Za odlazak u gradsko središte najčešće se odlučuju ispitanici iz Novog Siska, Zelenog brijega i Galdova Kaptolskog, a najrjeđe iz Željezare, „E. Kvaternika“ i Buićeva. Ispitanici po prostornim cjelinama razlikuju se s obzirom na razloge najčešćega odlaska u središte grada. Ako se izuzmu

stanovnici središta grada, iz Novog Siska najmanje je ispitanika koji u središte grada odlaze zbog radnoga mjesta (10,6 %).

Odlazak u šetnju u središte grada najčešći je motiv ispitanika naselja Zeleni brijeg i Galdovo Kaptolsko (46,2 %) i Novog Siska (41,1 %). *Kulturne priredbe, pak, u najvećem broju privuku stanovnike iz Novog Siska (29,8 %), koji češće od drugih kao razlog ističu i posjećivanje kafića i restorana u središtu (28,4 %), ali i posjete rodbini i prijateljima (41,1 %), u čemu im se, pak, pridružuju i ispitanici iz rubnih dijelova grada (41,1 %).* Ispitanici iz Novog Siska češće od drugih (22,0 %) odabiru središte grada za sastanak s mladićem/djevojkom ili prijateljima, a privlačnost središta grada za njih je, možda, najočitija iz podatka da su najčešće istaknuli kako, zapravo, i ne trebaju poseban razlog da bi tamo otišli (15,6 %).

Ipak, na razini grada kao cjeline ne može se govoriti o dominantnome urbanom životnom stilu. Primjerice, u sklopu prvih pet (najčešćih) aktivnosti ispitanici ne odlaze u grad, nego ostaju u svome domu i uskome krugu rodbine i prijatelja. S druge strane, aktivnosti koje podrazumijevaju postojanje „organiziranoga grada“ nalaze se na začelju popisa. Iznimno je važno ponoviti istraživanje s naglaskom na zadovoljstvu života u Sisku¹.

¹ Podatci: Strategija razvoja Grada Siska 2015. – 2020., Zbornika radova Sisak 2000+ (Institut Ivo Pilar) i Državnog zavoda za statistiku.

3. Analiza stanja u kulturi

3.1 Institucionalna organizacija i infrastruktura kulture

Gradska uprava Siska podijeljena je na pet upravnih tijela od kojih jedno čini „Upravni odjel za obrazovanje, kulturu, sport, branitelje i civilno društvo“. U Odjelu se provode i aktivnosti u području kulturnoga djelovanja Grada te dionika kulturnoga područja, primjerice:

- briga o kulturi, uključivo umjetničkom stvaralaštvu, amaterizmu, zabavnim i promotivnim aktivnostima, zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i dr.
- stalno praćenje stanja, izrada i analiza izvješća, izrade programa javnih potreba, izrade plansko-financijskih dokumenata, izrade ostalih dokumenata nužnih za pojedine djelatnosti
- davanje potpora programima udruga i KUD-ova
- objedinjavanja i razmatranja predloženih projekata iz institucionalne i izvaninstitucionalne kulture te predlaže njihovo prihvaćanje
- praćenja rada i upravljanja u ustanovama čiji je osnivač Grad
- praćenje i poticanje rada udruga te drugih pravnih i fizičkih osoba u kulturi, sportu, obrazovanju i zaštiti okoliša te daje stručnu pomoć u ostvarenju programa i rješavanju problematike korisnika proračuna Grada i dr.

Izazovi i mogućnosti

S obzirom na to da ne postoji odjel koji se bavi isključivo pitanjima u vezi s kulturnim djelovanjima na području grada Siska, iz Uprave napominju kako postoji potreba za uspostavljanjem odjela i organizacijom tima koji će motriti, vrednovati i sustavno podržavati kulturno-muzejske ustanove, koje se financiraju iz gradskoga proračuna, kulturno-umjetnička društva, udruge u kulturi, umjetničke organizacije i dr.

U daljnjem pregledu predstavljene su kulturno-muzejske ustanove grada Siska, a u smislu njihove institucionalne organizacije, kapaciteta i strukture, kao i pregleda infrastrukturnoga stanja. Također, prikazan je presjek rezultata intervjua s predstavnicima i radnicima pojedinih ustanova te ključni izazovi i mogućnosti za institucionalni, sadržajni i infrastrukturni razvoj.

3.1.1 Gradski muzej Sisak

Tradicija skupljanja starina u Sisku postoji više od 150 godina, o čemu svjedoči osnivanje *Arheološkog društva „Siscia“*. Društvo je osnovano 1876. godine s ciljem rukovođenja arheološkim iskapanjima, skupljanja nalaza te njihova slanja u Narodni muzej u Zagrebu. Inicijativa za osnivanje muzeja potječe iz 1942. godine kada je osnovano društvo „Muzej i knjižnica grada Siska“. Godine

1945. mijenja ime u „Gradski muzej”.² Gradski muzej Sisak središnja je kulturna ustanova grada Siska, a njezin cilj jest razvijanje svih segmenta muzejske djelatnosti, očuvanje i predstavljanje dragocjene materijalne i nematerijalne baštine sisačkoga kraja, naglašavanje njihove posebnosti; od pravopovijesnoga do suvremenoga razdoblja. Predstavljajući prikupljena znanja i podatke o prošlosti i tradiciji, Muzej želi pobuditi zanimanje i naglasiti ključne trenutke povijesnoga razvoja koji su bitno utjecali na suvremenost Siska. Djelatnost Muzeja obuhvaća sustavno prikupljanje i proučavanje te znanstvenu obradu i predstavljanje muzejskih predmeta i druge muzejske građe, ali i pružanje ostalih usluga korisnicima Muzeja. Muzej svoje djelovanje nastoji usmjeriti zaštiti i očuvanju muzejske građe, a koristeći se njome kao komunikacijskim i obrazovnim sredstvom, te uvesti nove programske sadržaje ili unaprijediti postojeće. Djelatnici Gradskog muzeja Sisak Strateškim su planom Muzeja 2016. – 2018. odredili ključne ciljeve Muzeja, iz kojih je jasno vidljiva vizija i misija Muzeja: iznalaženje novih modela poslovanja s ciljem boljih radnih rezultata i racionalizacije troškova; revizija sistematizacije radnih mjesta s obzirom na povećan djelokrug i poslovni obim; donošenje novih pravilnika o usustavljanju i ustroju postojećih zbirki, poticanje zajedničkih multidisciplinskih projekata unutar ustrojbenih jedinica Gradskog muzeja Sisak; racionalizacija poslovanja i ujednačavanje opsega posla po ustrojbenim jedinicama; veća upotreba postojećih mogućnosti u smislu uključivanja u turističku ponudu i na lokalnoj i na državnoj razini; zaštita nematerijalne i materijalne baštine; podizanje razine dostupnosti informacija o muzejskoj građi; zaštita spomeničke baštine s neprekidnim nastojanjem da se za što više obnovljenih objekata pronađe odgovarajuća namjena, a dio objekata treba namijeniti obavljanju muzejske djelatnosti; trajno nastojanje na partnerskom odnosu s drugim kulturnim ustanovama pri suradnji na izradi projekata za sufinanciranje iz fondova EU-a.

Gradski muzej Sisak vrlo uspješno predstavlja kulturnu baštinu grada Siska u suradnji s uredom Turističke zajednice grada Siska, ali i s brojnim udrugama u kulturi te drugim ustanovama i organizacijama. Iako se grad Sisak u široj javnosti poima kao „grad slučaj” (grad propale industrije), Muzej iz godine u godinu bilježi sve veći broj posjetitelja, a razlog tomu jest suorganizacija i provedba ključnih manifestacija u gradu – „Bojevi za Sisak AD 1593.”, „Festival piva” i „Dani industrijske baštine” koje su poznate i izvan Siska te privlače sve više posjetitelja iz Zagreba i drugih gradova. Zahvaljujući tomu povećana je i razina vidljivosti Siska. Ključna predispozicija ostvarenja raznolikoga i kvalitetnoga kulturnog programa jest i daljnje jačanje suradnje s ostalim gradskim ustanovama, turističkim uredima te obrazovnim ustanovama. Prednost, ali i izazov Muzeja, jesu brojne lokacije na kojima Muzej trenutačno djeluje, ali i nove koje će učvrstiti njegov položaj: Gradski muzej Sisak, Utvrda Stari grad, Holandska kuća, Etnoselo Ušće, Arheološki park Sv. Kvirin, Arheološki lokalitet „Siscia in Situ”, prostor Barutana te prostor čuvaonice. Pregled tih projekata nalazi se u dijelu 3.8. ove Strategije.

Također, broj posjetitelja Muzeja raste zahvaljujući i organizaciji edukacijsko-kreativnih programa, pa je tijekom 2014. godine održano 58 programa na kojima je sudjelovalo 1402 korisnika. Tijekom 2015.

²http://www.muzej-sisak.hr/uploads/dokumenti/Strateki_plan_Gradskog_muzeja_Sisak_2016_2018.pdf, str. 3

godine održana su 104 različita edukacijsko-kreativna programa na kojima je sudjelovalo 2724 korisnika. Zabilježen je porast broja korisnika za više od 1000.³

Ukupan broj posjetitelja u 2014. godini iznosio je 23 797, od čega: edukacijski program 1809; manifestacije, promocije i akcije 11 895; stalni postav i povremene izložbe 3382; izdvojene zbirke i lokaliteti 4690.

Ukupan broj posjetitelja u 2015. godini iznosio je 28 343, od čega: edukacijski program 3157; manifestacije, promocije i akcije 14 479; stalni postav i povremene izložbe 2624; izdvojene zbirke i lokaliteti 5729.

Ukupan broj posjetitelja u 2016. godini iznosio je 27 929, od čega: edukacijski program 2990; otvorenja izložbi i događanja 16 766; posjet stalnom postavu i povremenim izložbama 1 532; posjet izdvojenim zbirkama i lokalitetima 6 641.

Na temelju podataka iz 2015. godine, Muzej je tijekom te godine okupio i 40 volontera na raznim programima. U sklopu Noći muzeja bilo je 16 volontera, na manifestaciji Bojevi za Sisak A. D. 1593. 10 volontera, na Volonterskom kampu 11 volontera, a na edukacijskim programima tijekom studenoga i prosinca 2015. godine bila su tri volontera. Volonteri su odradili ukupno 1152 volonterska sata. Prema strukturi volontera većina su studenti i učenici, a tek je jedna osoba nezaposlena.

Izazovi i mogućnosti

S namjerom što kvalitetnijega provođenja muzejskoga poslanja i poslovanja potrebno je osigurati dodatan i prikladno opremljen izložbeni prostor u kojemu može biti predstavljen stalni postav Muzeja, ali i smješteni depoi za optimalno skladištenje i čuvanje muzejskih predmeta po pravilima struke. Prema viziji Ravnatelja Muzeja, za potrebe Muzeja potrebno je prenamijeniti pojedine prostore povijesne graditeljske baštine, kojima bi se dodatno oživio i dio grada uz rijeku Kupu. Smatra kako se ljudski resursi potrebni za ostvarenje svih projektnih ideja nalaze u Sisku, no nedostaju oni koji bi se bavili povlačenjem sredstava iz Europske unije, stoga je u strateškom dijelu potrebno naglasiti i razvoj kapaciteta ljudskih resursa.

3.1.2 Gradska galerija Striegl

Gradsku galeriju Striegl osniva grad Sisak u rujnu 2003. godine kao javnu gradsku ustanovu koja obavlja muzejsko-galerijsku djelatnost. Galerija je dobila naziv po Slavi Strieglu, sisačkom akademskom umjetniku koji je svojom djelatnošću obilježio kulturnu povijest grada i koji je gradu Sisku donirao 319 svojih radova, što je postalo temelj za osnivanje Gradske galerije Striegl.

³ http://www.mdc.hr/files/file/mdc/Izvjesca/Izvjesca_muzeja_2015/Gradski-muzej-Sisak_mdc.pdf, str.53

Osnivanje Gradske galerije Striegl neizostavan je i logičan slijed utemeljen na dugogodišnjoj likovnoj tradiciji u gradu Sisku, u kojem je djelovao i djeluje veliki broj znamenitih umjetnika: Milan Steiner, Petar Papp, Mario Petrić, Ivan Kožarić, Petar Salopek, Želimir Janeš, Ivan Antolčić, Marijan Glavnik, Stjepko Rupčić, Alem Biočić, Ivan Mareković, Marijan Crtalić, Marko Tadić, Ivan Novak, Ana Ugarković, Kristina Mareković, Katarina Fabijanić, Goran Nježić). Riječ je o umjetnicima koji su svojim likovnim stvaralaštvom te pedagoškim i kulturnim radom u Sisku ostavili i dalje ostavljaju neizbrisiv trag u stvaranju umjetničke i kulturne baštine.

Gradska galerija Striegl od svoga je osnutka do srpnja 2007. svoju djelatnost obavljala u izložbenom i spremišnom prostoru površine 404 m² u ulici S. i A. Radića 6 u Sisku. U srpnju 2007. godine Grad Sisak prodaje izložbeni i spremišni prostor. Od tada do svibnja 2011. godine Gradska galerija Striegl djelovala je samo iz uredskoga prostora na adresi S. i A. Radića 6 te je kao izložbene prostore upotrebljavala prostore drugih ustanova na području grada Siska. Kako bi programske djelatnosti Gradske galerije Striegl učinio dostupnima širokoj javnosti, grad Sisak u svibnju 2011. godine unajmljuje izložbeni prostor na adresi Rimska ulica 11 u Sisku. Od tada do danas Gradska galerija Striegl na toj adresi djeluje i ostvaruje svoj redoviti godišnji program.

U tijeku je i prilagodba prostora rodne kuće Slave Striegla na adresi S. S. Kranjčevića 9 u Sisku. Grad Sisak tu je nekretninu kupio krajem 2010. godine s ciljem ostvarenja muzejsko-galerijske koncepcije dvojakoga karaktera, a u toj će nekretnini biti smještena i predstavljena Strieglova donacija gradu Sisku; u autentičnom prostoru njezina nastajanja te će muzeološka koncepcija predstaviti i stalni postav Strieglovih radova u kontekstu života sisačke građanske obitelji u prvoj polovici 20. stoljeća.

Na temelju osnivačkoga akta djelatnost Galerije obuhvaća: sustavno prikupljanje, čuvanje, stručno i znanstveno obrađivanje, sređivanje, proučavanje i izlaganje predmeta moderne i suvremene umjetnosti; organiziranje stalnoga postava i povremenih izložbi; provođenje edukacijskih programa u vezi sa stalnim postavom, kao i popratnih programa izložbenih djelatnosti; organiziranje predavanja, tečajeva, simpozija ili seminara; izdavanje stručnih i znanstvenih publikacija, kataloga, grafičkih mapa, audiovizualnih i drugih izdanja u okviru galerijske djelatnosti; sustavno praćenje, stimuliranje, promoviranje, istraživanje, vrednovanje i izlaganje novih oblika umjetničkoga izražavanja.

Ukupan broj posjetitelja 2014. je godini iznosio 8069, u 2015. godini 8865, a u 2016. godini 9023.

Izložbena djelatnost Gradske galerije Striegl obuhvaća:

- izložbe tematsko-monografskog karaktera u vezi s vrednovanjem, predstavljanjem, kontekstualizacijom, aktualizacijom te interpretacijom stvaralaštva Slave u suradnji s privatnim i javnim zbirkama te muzejsko-galerijskim ustanovama na području Republike Hrvatske i Europe
- tematske izložbe umjetnika koji su Strieglovi suvremenici, koji su generacijski i po vremenu i načinu stvaranja srodni Slavi Strieglu, kao i umjetnika čiji su opusi utjecali na

Strieglovo stvaralaštvo, a koje izborom radova kao i posebnim temama iz sasvim novih i drugačijih kutova promatranja izravno i neizravno pozicioniraju Strieglovo stvaralaštvo

- tematske godišnje cikluse skupinskih izložbi „Suvremena umjetnička produkcija“ koji temom predstavljanju aktualni, kurirani izbor radova suvremenih hrvatskih umjetnika

tematske samostalne izložbe umjetnika koji su svojim stvaralaštvom, rođenjem, mjestom života i rada vezani za lokalno područje Siska i okolice – predstavljanje posljednjih ciklusa i ostvarenja; presjeci radova

- tematske samostalne izložbe umjetnika koji čine suvremenu umjetničku scenu u Hrvatskoj – srednja i mlada generacija umjetnika, izložbe koje u jednom segmentu promoviraju suvremenu umjetničku produkciju tako da suvremenim umjetničkim formama i konceptima interpretiraju i aktualiziraju i dio Strieglovih umjetničkih vizija
- izložba međugalerijske i međumuzejske suradnje – izložba kao rezultat suradnje s drugim galerijama i muzejima s područja Republike Hrvatske i Europe

Gradska galerija Striegl obuhvaća i programske aktivnosti:

- stvaranja, oblikovanja i osmišljavanja galerijskoga programa preko suradnje s drugim galerijskim i muzejskim ustanovama i stručnim suradnicima na području Sisačko-moslavačke županije i Republike Hrvatske te razvijanja stručne međugalerijske suradnje sa susjednim europskim zemljama
- stvaranje i osmišljavanje vlastite programske produkcije s ciljem razvijanja posebne kulturne prepoznatljivosti, predstavljanje najnovijih saznanja i istraživanja s područja povijesti umjetnosti, kustoske prakse te filozofije i teorije umjetnosti
- razvijanje produkcijskoga segmenta galerijskoga programa u vezi s privremenim i stalnim umjetničkim projektima u javnom prostoru grada Siska (privremene umjetničke intervencije, site-specific radovi, performansi, produkcija novih skulptorskih radova u sklopu Parka skulptura Željezara Sisak)

Izazovi i mogućnosti

Trenutačni izložbeni prostor Gradske galerije Striegl nalazi se u Kući Mueller, Rimska 11. Prostor je u najmu od 2011. godine. Taj je prostor neprikladan i nedovoljan za ostvarenje svih složenih i razgranatih aktivnosti Gradske galerije Striegl. U tijeku je rješavanje problema galerijskoga prostora.

Gradska galerija Striegl vlasnik je i Kuće Striegl; rodne kuće Slavka Striegla, koja je zaštićeno kulturno dobro Republike Hrvatske, a gdje su u tijeku radovi na građevinskoj sanaciji prostora: riječ je o prvoj fazi radova prilagodbe prostora u muzejsko-galerijski prostor. Kuća Striegl zamišljena je kao muzejsko-

interpretacijski prostor koji će predstavljati, vrednovati i kontekstualizirati opus Slave Striegl; bit će jedna od glavnih kulturnih ponuda grada Siska.

Ključni izazovi Gradske galerije Striegl jesu nedostatak prikladnoga galerijskog prostora koji zadovoljava standarde galerije koja se bavi modernom i suvremenom umjetnošću, kao i razvoj novih programskih aktivnosti i sadržaja s ciljem privlačenja mlade i raznovrsne publike. Izazov je i razvoj marketinških aktivnosti Gradske galerije Striegl s ciljem promidžbe i pozicioniranja uloge Galerije u okviru lokalne kulturne ponude.

Mogućnosti Gradske galerije Striegl jesu u pozicioniranju Siska kao aktivnoga grada u mreži muzeja i galerija u ovom dijelu Republike Hrvatske, kao i grada koji galerijskom aktivnošću može ostvariti i brojne međunarodne suradnje na polju kulture: doprinos kontekstualizaciji i predstavljanju stvaralaštva umjetnika koji pripadaju suvremenoj hrvatskoj umjetnosti mlađe generacije; novim aspektima isticanja drugačijih sadržajnih iščitavanja i pozicioniranja suvremenoga stvaralaštva u kontekstu i komparaciji s posebnim memorijalnim zbirkama poput Zbirke Striegl, umrežavanje, integriranje suvremenih kustoskih i povijesno-umjetničkih metoda i pristupa u ostvarenju izložbi, doprinos jačanju lokalne kulturne ponude i prilog decentralizaciji predstavljanja umjetničkih radova i decentralizaciji umjetničke scene, medijacija izložbe – suradnja s nastavnicima i stručnim voditeljima osnovnih i srednjih škola (organiziranje radionica i posjeta izložbi s vodstvom) te tematska stručna predavanja tijekom trajanja izložbe, razvijanje multimedijjskih pristupa u artikulaciji i interpretaciji izloženoga sadržaja.

3.1.3 Dom kulture Kristalna kocka vedrine

Dom kulture djeluje u trima područjima – Kreativno učilište, Kino i filmski centar te Kazalište, i to na dvije lokacije, a to su Dvorana Doma kulture na adresi Šetalište Vladimira Nazora 12 i Dvorana kazališta 21 na adresi Trg grada Heidenheima 3.

Programski sadržaji i aktivnosti Doma kulture jesu organizacija tribina, predavanja, izložbi i koncerata, glazbeno-scenski program, organizacija profesionalnih i amaterskih kazališnih predstave za djecu i odrasle, kreativnih radionica, filmskih programa i kinoprograma. Ostale djelatnosti koje Dom kulture provodi jesu usluge najma dvorane, tehnike i opreme. Prema dostavljenim izvješćima o radu iz 2014., 2015. i 2016. godine vidljivo je kako je Dom kulture aktivno uključen u otvorenje mnogih programa i manifestacija u organizaciji Grada Siska, a kao tehnička, programska ili organizacijska podrška. Ostvarena je suradnja s vrtićima, osnovnim i srednjim školama, udrugama i ostalim partnerskim ustanovama u kulturi Grada Siska i ostalima.

Programska orijentacija Doma kulture Kristalna kocka vedrine vezana je uz odabir gostujućih predstava te je usmjerena na poboljšanje kakvoće programa. Filmski centar i kinocentar petkom i subotom građanima Siska omogućuje redoviti kinoprogram. Također, organiziraju se i dva festivala, „Filmofilija“ i „Fibula“, koji osim filmova poznatih širokim masama gledateljima nude mogućnost

upoznavanja s dokumentarnim filmovima i klasicima sedme umjetnosti. Gradsko kazalište Sisak, na produkcijski moderan organizacijski način, oživljava vlastiti kazališni repertoar te meritornim organiziranjem gostovanja ponajboljih kazališnih predstava u Hrvatskoj (za odrasle i za djecu) oblikuje kvalitetnu kazališnu ponudu. Nadalje, Dom kulture organizira i nekoliko festivala i manifestacija. Međunarodni festival dječjih kazališta MASLAČAK tradicionalna je kazališni festival, a čija je glavna značajka da djeca i mladi izvode predstave za djecu i mlade.

Dom kulture Kristalna kocka vedrine provodi projekt pod nazivom PROLOG-Festival regionalnih kazališta te suradnjom s regionalnim kazalištima Hrvatske pridonosi decentralizaciji kulture obogaćenim kazališnim programom te kulturnim životom grada Sisak. Prolog u grad Sisak dovodi najbolja godišnja premijerna izdanja matičnih kazališta, a uz predstave Gradskog kazališta Siska. Prolog iz godine u godinu intenzivno skreće pozornost javnosti na kazališnu izvedbenu umjetnost i važnost njezine prisutnosti u kulturnome životu grada. Festival omogućuje i aktivno sudjelovanje ljubitelja kazališta.

KULturno LJETO KKV-a Nekadašnji Festival kazališta u Starom gradu od 2014. je godine obogaćen i glazbenim, plesnim i filmskim programom te je prerastao u programski znatno snažniji projekt koji se osim u prostoru Atrija Starog grada izvodi i u prostorima Doma kulture Kristalna kocka vedrine i Kazalištu 21.

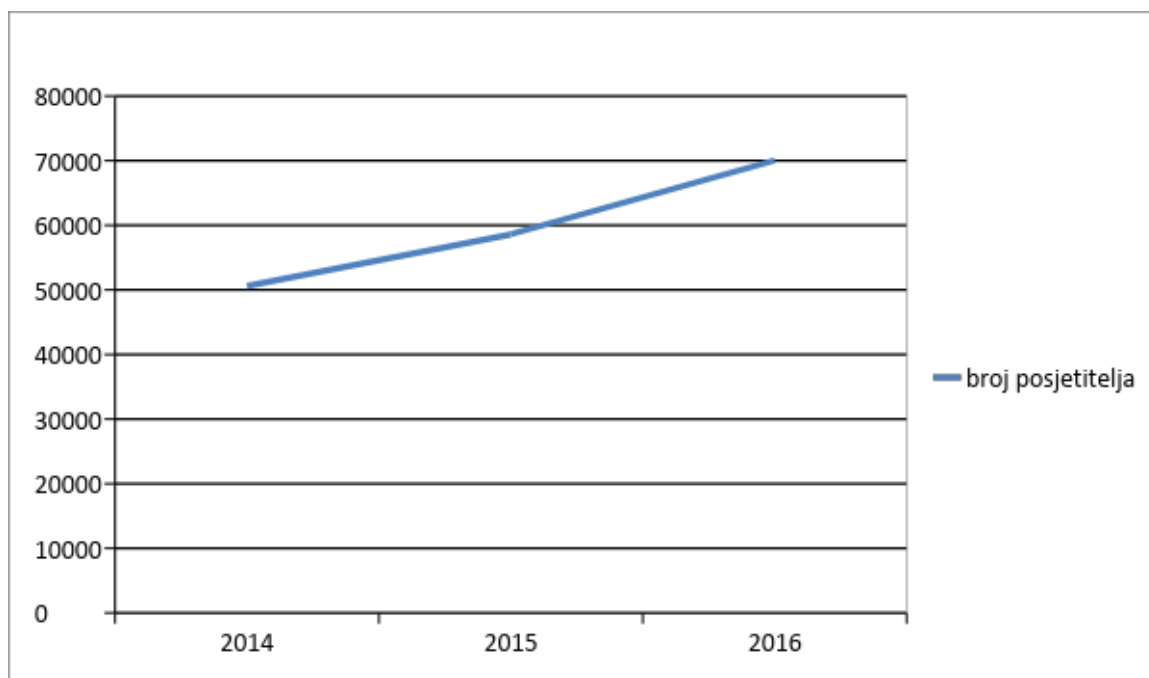
Projektom „Sisak pleše“ započetim 2014 .godine Dom kulture Kristalna kocka vedrine nastoji intenzivno raditi na razmjeni iskustava među plesačima i plesnim pedagogima, kao i na uspostavljanju suradnje među plesnim udrugama, umjetničkim organizacijama i ustanovama; i lokalno i s drugim gradovima RH. Cilj je u nekoliko dana, a povodom obilježavanja Međunarodnog dana plesa 29. travnja, sugrađanima približiti plesnu kulturu kao ravnopravan dio društvenoga života i doprinosa razvoju kvalitete življenja. U projekt se uključuje mnogo djece i mladih. Manifestacijom se ostvaruje i nudi bogat izbor raznovrsnih aktivnosti, plesnih radionica, predavanja i tribina, izložbi, stručnih plesnih predstava te bogat kolaž program lokalnih klubova i drugih klubova iz Hrvatske.

Tabela 1 Rekapitulacija programa Dom kulture Kristalna kocka vedrine

GODINA	REKAPITULACIJA PROGRAMA	BROJ POSJETITELJA
2014. godina	145 kulturnih programa	42 461 posjetitelja; 293 posjetitelja/program
	107 filmskih naslov i 293 filmskih projekcija	8133 posjetitelja
UKUPNO POSJETITELJA		50 594
2015. godina	208 kulturnih programa	46 148 posjetitelja 222 posjetitelja/program
	99 filmskih naslova i 292 filmskih projekcija	12 440 posjetitelja
UKUPNO POSJETITELJA		58 588
2016. godina	212 kulturnih programa	57 989 posjetitelja

	274 posjetitelja/program
95 filmskih naslova i 332 filmskih projekcija	12 032 posjetitelja
UKUPNO POSJETITELJA	70 021

Kao što graf prikazuje, u posljednjih nekoliko godina vidi se znatan porast od više od 20 000 posjetitelja, što potvrđuje kvalitetu programa i interes koji vlada među posjetiteljima za ovakvu vrstu kulturnih sadržaja.

Slika 1 Graf prikaza povećanja broja posjetitelja kulturnim programima u organizaciji Doma kulture Kristalna kocka vedrine od 2014. do 2016.

Izazovi i mogućnosti

Među izazovima svakako su nedostatak financijskih sredstava jer je u 2016. uslijed smanjenih financijskih sredstava, a u odnosu na prethodne godine, smanjen i broj premijernih izdanja Gradskog kazališta Sisak. Unatoč tomu sisačko kazalište svake godine nastoji producirati dvije predstave. Kao grad u kojem postoji tradicija amaterskoga kazališta, Sisak i dalje ima mogućnost za razvoj toga kulturnog izričaja. Djelovanjem Amaterskog kazališta Sisak razvija se druženje i amatersko umjetničko izražavanje ljudi najrazličitijih obrazovnih svjetonazorskih i dobnih profila. To se djelovanje u sljedećem razdoblju, uz dostatnu financijsku i produkcijsku podršku, može uzdignuti na razinu otprilike 20 i više godina.

Prednost je svakako i kreativno učilište kao sastavni dio Doma kulture Kristalna kocka vedrine. Nastavljanje izuzetno popularne kreativne i edukacijske aktivnosti njihovih radionica posao je koji već sada uključuje i dalje može razvijati veliku skupinu ljubitelja kazališta; dramskoga, plesnoga, glazbenoga i likovnoga izričaja. Rad kreativnih radionica i postavljanje u kraće scenske forme idealno

se uklapa u programe za djecu i mlade tijekom ljeta i zime; te radionice znatno mogu utjecati na razvoj moguće publike.

Također, jedan od izazova jest i naglašavanje filmske produkcije, obrazovanja i promocije programa koji su usmjereni na filmsku kulturu, a pogotovo za mlađu populaciju. Predstavnicima Doma sami su prepoznali mogućnosti i slabosti u ovom dijelu programa.

Izazovi su brojni, ali jedan od najvećih svakako jest ostvariti ciljeve programa te s usklađenim ulaganjima osigurati bogat i raznovrstan program visoke kvalitete koji će svojim sadržajem pokrivati sve dobne skupine. Programi obuhvaćaju organizacijsku, marketinšku, programsku te financijsku pripremu, ostvarenje projekata koji se nastavljaju na prethodne godine, kao i pripremu novih. Iako su rizici smanjeni na minimum jer se financijska konstrukcija maksimalno racionalizira te možebitna odstupanja ne ugrožavaju postavljene ciljeve, svake promjene utječu na kvalitetu i razvoj kazališnoga i filmskoga izričaja.

3.1.4 Narodna knjižnica i čitaonica Vlado Gotovac Sisak

Prava i dužnosti osnivača Knjižnice obavlja Grad Sisak na temelju rješenja Ministarstva kulture i prosvjete. Knjižnica je pravni slijednik društvene pravne osobe Radne organizacije kulture Narodne knjižnice i čitaonice Sisak koju je osnovao Narodni odbor Općine Sisak 1961. godine. Poslanje Knjižnice jest približiti informacije, znanje i kulturu žiteljima grada Siska, Sisačko-moslavačke županije i njihovim gostima, odgovoriti na potrebe i zahtjeve korisnika odabranim, stručno utemeljenim aktivnostima i mrežnim uslugama kojima se potiče čitanje, pridonosi se nepristranoj obaviještenosti građana, obrazovanju i bogaćenju kulturnoga života svakoga pojedinca u zajednici. Iz poslanja proizlaze osnovni ciljevi djelovanja Narodne knjižnice i čitaonice Vlado Gotovac Sisak:

- da bude opće prepoznato kulturno središte grada
- da bude istinsko središte zajednice
- da bude privlačno mjesto za rad, igru i druženje
- da podrži obrazovanje korisnika svih dobi
- da izgrađuje kvalitetne i raznolike zbirke na različitim medijima
- da omogući dostupnost svih vrsta informacija o građi koju Knjižnica posjeduje, kao i o građi koja nije u njezinu vlasništvu
- da potiče upotrebu mrežnih izvora i usluga, poglavito oblikovanjem i održavanjem mrežnih stranica Knjižnice
- da oblikuje i nudi usluge i onim korisnicima koji nisu u mogućnosti doći u Knjižnicu
- da pridonosi razvoju knjižničarske struke.

Iako suočena sa problemom neprikladnoga prostora, Knjižnica je vrlo marljiva u provođenju aktivnosti namijenjenih svim uzrastima. Bitne djelatnosti knjižnice jesu i sljedeće:

- Knjižnica djeluje preko trajne nakladničke djelatnosti s otprilike dva izdanja godišnje, što u vrijeme manjih ulaganja u nakladništvo nije beznačajno;
- Djeluje preko Središnje knjižnice za nacionalnu manjinu Bošnjaka, koja promovira bošnjačku književnost i kulturu književnim večerima, gostovanjima istaknutih Bošnjaka i drugima događanjima, što doprinosi aktivnom uključenju nacionalnih manjina u kulturni život Grada;
- Organiziraju se brojna državna i gradska natjecanja i manifestacije, npr. Državno natjecanje u čitanju naglas i Književna nagrada „Tea Benčić Rimay“. Obje manifestacije odvijaju se na državnoj razini, podržava ih Ministarstvo kulture Republike Hrvatske – imaju njihovu potporu i pokroviteljstvo – te svakako doprinose kulturnom i turističkom razvoju grada, čemu svjedoči i Srebrno priznaje za organizaciju koja je doprinijela promicanju Grada Siska, a za što je zaslužna Turistička zajednica Grada Siska;
- Organiziraju se i brojne književne večeri, čitanja, promocije knjiga, radionice za djecu i mlade te druge aktivnosti;
- Posebnu se pažnju posvećuje osobama s invaliditetom te je organiziran i čitateljski klub za slijepo osobe kao i drugi čitateljski klubovi za djecu i starije;
- Uspostavljena je suradnja s brojnim udrugama i partnerskim organizacijama u Hrvatskoj i šire.

Izazovi i mogućnosti

Pred Grad Sisak postavlja se izazov izgradnje novoga prostora za Knjižnicu jer su radni uvjeti u trenutačnom prostoru neprikladni, a radnici su prisiljeni improvizirati. O kvaliteti prostora ovisi i organizacija „produžene dnevne sobe“ i redefiniranje uloge knjižnice kao mjesta za obrazovanje, istraživanje i dokolicu, uz organizaciju sajmova knjige.

Knjižnica djeluje na trima lokacijama, a osiguravanje prikladnoga radnog prostora i dalje je veliki izazov. Kapaciteti pojedinih prostora trenutačno ne zadovoljavaju potrebe korisnika i radnika. Bez obzira na infrastrukturne izazove, ostvarenje programa Knjižnice ne trpi, a potrebe se građana uspijevaju ispuniti; organiziraju se književne večeri, promocije knjiga, radionice za djecu i odrasle, čitateljski klub za odrasle/djecu/slijepo osobe, a partnerstvom se prate sve manifestacije koje se održavaju na državnoj ili gradskoj razini. Najveći izazov radnicima Knjižnice jest privlačenje mladih jer Knjižnica nije atraktivna niti je opremljena pomagalima. Suradnja s ostalim knjižnicama u Republici Hrvatskoj jako je dobra. Knjižnica surađuje s brojnim partnerima i priključuje se organizaciji brojnih manifestacija, npr. Sajma cvijeća, Mjeseca knjige, Noći knjige i dr. Jedan od izazova jest razvoj bolje komunikacije i privlačenja mladih te uspostavljanje nove vrste suradnje sa srednjim i osnovnim školama. Upravo se zbog toga provode izobrazbe o programima pretraživanja baze podataka i zbirki te se razmišlja o ideji dnevnoga boravka. Ostvarenje te ideje ograničeno je upravo zbog neatraktivnosti korisničkoga prostora. Suradnja sa sličnim ustanovama i ostalim partnerskim kulturno-muzejskim ustanovama diljem Hrvatske iznimno je dobra, što potvrđuju i kvalitetniji programi. Od udruga civilnoga društva ističu mogućnost rada i suradnje s Udrugom za slijepo i slabovidne, Udrugom Adela,

Udrugom gljivara, Udrugom dijabetičara, brojnim sportskim udrugama, Domom za starije i nemoćne osobe, Domom za djecu te s vrtićima i školama. Ta suradnja nudi mnoge mogućnosti, ali i temelj za razvoj programskih aktivnosti te za privlačenje većega broja korisnika.

3.1.5 Kulturno vijeće Grada Siska

Vijeće za pojedina područja umjetničkoga i kulturnoga stvaralaštva zbog predlaganja ciljeva kulturne politike i mjera za njezino provođenje, predlaganje programa javnih potreba u kulturi za koja se sredstva osiguravaju iz proračuna Grada Siska te radi na ostvarivanju utjecaja kulturnih djelatnika i umjetnika na donošenje odluka važnih za kulturu i umjetnost.

Vijeće je osnovano za:

- glazbenu i glazbeno-scensku djelatnost
- dramsku umjetnost
- knjigu i nakladništvo
- film i kinematografiju
- muzejsku djelatnost
- likovnu umjetnost
- nove medijske kulture i kulturu mladih
- međunarodnu kulturnu suradnju.⁴

Vijeće pruža stručnu pomoć Upravnom odjelu zaduženom za poslove iz područja kulture pri izradi prijedloga programa javnih potreba u kulturi Grada Siska i njihova financiranja.

3.2 Udruge u kulturi i umjetničke organizacije

U ovom je dijelu donesen pregled udruga u kulturi i umjetničkih organizacija koje djeluju u različitim kulturnim djelatnostima i izričajima; od glazbene, scenske, urbane kulture i kulture mladih pa do djelovanja kulturno-umjetničkih društava i udruga za manjine. Također, navest će se mogućnosti i izazovi za djelovanje udruga u budućem razdoblju.

3.2.1 Glazbeno i glazbeno scenska djelatnost

Od vokalnih ansambala i dječjih zborova, preko limene, orguljaške i tamburaške glazbe, uz jazz-klub i pop-rock školu, sve do sportsko-plesnih udruga i mažoretkinja, Sisak dokazuje kako posjeduje široki spektar glazbene i glazbeno-scenske djelatnosti. Mogu se navesti sljedeće udruge koje uključuju zborove, škole, pjevačka društva i klape:

Dječji zbor grada Siska Crescendo

Okuplja djecu od 7 do 12 godina. Brojnim okupljanjima, pjevanjima i izvedbama ostvaruju repertoare dječjih pjesama, himni, pjesama iz mjuzikla, etnoglazbu, kao i pop i rock žanr, prilagođen i odabran

⁴ file:///E:/SISAK/DOKUMENTACIJA/Odluka-o-osnivanju-Kulturnog-vijeca.pdf

uzrastu djece Zbora. Zbor djeluje osam godina te je prisutan na društvenim mrežama, npr. na Facebooku.

Građansko željezničarska limena glazba Sisak

Sisačko društvo s gotovo 100-godišnjom tradicijom. Dobitnici su Nagrade Grada Siska 2010. godine.

Hrvatsko pjevačko društvo "Danica"

Hrvatsko pjevačko društvo Danica iz Siska jedno je od najstarijih pjevačkih društava u Hrvatskoj. Osnovano je 1869. godine. Uz Danicu, još tri tadašnja zbora, Zora iz Karlovca i Ivanec iz Ivanca, upravo su u Sisku osnovali Hrvatski pjevački savez, a godinu nakon toga osnovano je još jedno pjevačko društvo, HPD Slavuj iz Petrinje.

Plesna udruga Dijamant - mažoretkinje grada Siska

Udruga postoji od 2014., a nastala je iz aktivnosti djevojčica i djevojaka Osnovne škole Sela koje su željele sudjelovati na domaćim, europskim i svjetskim natjecanjima. Broj se članica povećava, treninzi su pod stručnim vodstvom osposobljenih i nagrađivanih djevojaka s dugogodišnjim iskustvom.

Plesna udruga Stardance Sisak

Udruga koja plesnom djelatnošću djeci omogućuje da zabavom, plesom, druženjem i sklapanjem novih prijateljstava rade na svom zdravlju i tjelesnoj spremnosti. Također, svojim aktivnostima utječu na razvoj emocionalne inteligencije u djece, na razvitak tinskoga duha, poštovanje različitosti te stjecanje radnih navika.

Plesni klub Tina

Klub djeluje od 1994. godine. Pod stručnim vodstvom voditelja i plesnih pedagoga Klub okuplja djecu, mlade i odrasle s ciljem širenja plesne kulture i razvijanja umjetničkoga duha. Baveći se plesom, djeca i mladi razvijaju svoje umjetničke i društvene mogućnosti. Poruka Kluba glasi „Plesom do zdravog života“. Klub bilježi mnogobrojne uspješne nastupe na domaćoj i međunarodnoj sceni. Dobitnik je mnogobrojnih nagrada, kojima pripadaju i sljedeće: višestruke nagrade za najbolju koreografiju, scenski dojam, kao i za mlade plesne talente (TREPS), nagrade na natjecanjima suvremenoga plesa Mia Čorak Slavenska, među kojima je i nagrada za apsolutnoga pobjednika natjecanja, višestruki Državni prvaci (HrvatskiShowDanceSavez), osvojene titule Svjetskih prvaka (2009. godine – IDO; 2012. godine – ESDU), kao i ostale nagrade i finala na međunarodnim natjecanjima. Nadalje, 2013. godine Hrvatski sabor kulture odabrao ih je među najuspješnije članice te su uvršteni u program „Razglednica 3“ – prestižna nacionalna manifestacija kulturno-umjetničkoga amaterizma. Prvi je predstavnik RH na plesnoj Euroviziji održanoj u Norveškoj. Redovito održava plesne produkcije dva puta godišnje.

Športski plesni klub TOP STEP

Već jedanaestu godinu voditelji plesnog kluba uspješno podučavaju plesne korake u sklopu plesne škole za djecu i odrasle, a o kvaliteti njihova rada svjedoče i rezultati. Stalni su član Hrvatskoga športskog plesnog saveza, krovne organizacije plesa u Hrvata, s voditeljima, školovanim pedagogima i s iskustvom vođenja tečajeva.

VA L.I.P.E.

Vokalno instrumentalni ansambl „Lipe“ utemeljen je 1992. godine. Članice ansambla udružile su se kako bi njegovale i od zaborava čuvale izvornu folklornu pjesmu svih krajeva Sisačko-moslavačke županije i cijele Hrvatske.

VIA Kolapjani Sisak

Kolapjani iz Siska već više od 15 godina njeguju izričaj dalmatinske klapske pjesme i u izvornim klapskim napjevima i u obradama popularnih dalmatinskih pjesama. Kolapjani su tijekom svoga dugogodišnjeg djelovanja sudjelovali na svim važnijim klapskim festivalima.

Poprock škola

U školi se provodi glazbena rock & blues izobrazba za mlade. Trajno se provode konzultacije, suradnja s profesorima, glazbenim pedagogima i stručnim suradnicima. Učitelji i profesori Pop-rock škole obrazovani su te se nalaze samom vrhu hrvatske glazbene scene. Pop-rock škola Sisak dobitnik je najprestižnije stručne nagrade „FENDER“. Svojim najvećim dosadašnjim uspjehom pop-rock škole smatraju odlazak u USA (Ameriku) na najprestižniji svjetski blues festival u kolijevku svjetskoga bluesa u Memphisu. Hrvatske Blues Snage (HBS) prepoznale su stručni rad i kvalitetu pop-rock škole te im dodijelili licencu da predstavljaju Republiku Hrvatsku na festivalu.

Radio Sisak (i Sisak portal)

Radio Sisak osnovan je 1964. godine, a slušatelji program Radio Siska mogu pratiti 24/7 na frekvenciji 89.4 i 93.1 MHz. Neke su emisije „Sisačko jutro“, „Ritam grada“, „Sisački dnevnik“. Slušatelji mogu kontaktirati i pratiti program preko radijskoga prijemnika ili mrežno, preko službene internetske stranice ili profila na društvenim mrežama, npr. na Facebooku i Instagramu.

Siscia Jazz Club

Klub postoji gotovo 15 godina, pod vodstvom vrsnoga gitariste Damira Kukuruzović, baštinika glazbene tradicije veličanstvenoga Djanga Reinhardta u gypsy swing izričaju, ali i promotora sinti jazz na ovim prostorima. Na svojem glazbenom putu, Kukuruzović je surađivao s mnogim glasovitim imenima iz svijeta jazz kao što su Adrian B. Burns (poznat po svojim nastupima s Billom Wymanom i Rhythm Kingsima), Raphael Fays, Robin Nolan, Sinan Alimanović (Indexi), Joscho Stephan, Boško

Petrović, Hot Club Zagreb, Telefon Blues Band, Soulfingers i mnogi drugi. U 2014. godini objavljuje album „My Django Family” s Wawau Adlerom, Raphaelom Faysom, Zoranom Predinom i Vlatkom Stefanovskim. Godine 2017. snima novi CD i održava zajedničku turneju s nizozemskim gitarističkim jazz-virtuozom Paulus Schaferom. Snimao je i filmsku glazbu.

Klub pripada glazbeno-scenskoj djelatnosti, svojom djelatnošću provode edukacijske programe te redovito održavaju glazbene manifestacije. Dobili su nagradu za najbolji jazz klub u Hrvatskoj, a Kukuruzoviću je dodijeljena nagrada za najistaknutijega akustičnog jazz-gitarista Hrvatske te priznanje za iznimno gitarističko umijeće i promociju hrvatske jazz-glazbe u svijetu. U programu su im Siscia open jazz & blues festival, Proljetna revija jazza 2017. i Sisački jazz advent; sva događanja na kojima se može temeljiti prepoznatljivost grada Siska kao grada jazza i bluesa. Vrijedno je napomenuti da se u vrijeme tih događanja odvijaju i besplatne edukacijske radionice za mlade.

Robert James Hudulin

Robert je glazbenik kojega je njegovo životno zanimanje dovelo u Sisak, grad iz kojega dolaze braća Smiljanić, gitarist Nikola i bubnjar Matej koji uz basista Emila Biščana s Malog Lošinja čine **Rollin Humes**, trenutačno jedan od najboljih mladih rock-bendova u Hrvatskoj. Band Rollin Humes 2014. je godine pobijedio na festivalu demo bandova. Projekti koji su do sada ostvareni u gradu Sisku jesu sljedeći: Živi, rasti, cvjetaj i Rock requiem.

Izazovi i mogućnosti

Dio ponude već je uklopljen u manifestacije i festivale, a posjećenost je većini njih svakako izazov. Prepoznatljivost Grada Siska kao grada glazbe ponajprije potječe od poznatoga Siscia Jazz Kluba. Zbog toga postoji mogućnost širenja i na ostalo glazbeno stvaralaštvo, ali i u segmentu rock-glazbe i pop-glazbe glazbe te glazbenih škola. Pritom se mogućnost promatra kao spoj s drugim kulturnim izričajima, a koji su povezani s urbanom kulturom i kulturom mladih te djelovanjem Kino kluba, Foto kluba Siscia opscura i drugih udruga.

3.2.2 Dramska djelatnost

Postojanje više od jedne dramske grupe daje naslutiti zdravu atmosferu u razvitku dramaturške ponude, a široka ponuda Doma kulture Kristalna kocka vedrine bilježi stalan rast broja posjetitelja. U ovoj kategoriji mogu se nabrojiti sljedeći dramski izvođači:

Dramsko amatersko sisačko kazalište - Daska

Amatersko kazalište osnovano je 1976. godine, a prvi nastup održali su 21. ožujka te godine na Goranovu proljeću. Kroz kazalište, uz koje su utemeljene brojne sekcije, prošlo je više naraštaja mladih glumaca, redatelja, recitatora, komičara i glazbenika, ne samo iz Siska, nego i drugih gradova. Ovogodišnjim projektima pripadaju i sljedeći: Daskalište – ekološko kazalište, DIM – Daskin

interakcijski muzej i Daskino odgojno kazalište: Lutkarstvo i lutke u odgojno obrazovnom procesu – radionica.

Scena Sisak

Scena Sisak udruga je građana Siska čija je svrha obogaćivanje kulturne ponude grada, a njihovi su članovi scenaristi, dramaturzi, scenografi, koreografi, glumci, plesači, muzičari i dr. Cilj je udruge okupiti kreativne ljude koji će svojim znanjem, iskustvom i nadarenošću učestvovati u ostvarivanju toga, bez obzira na to imaju li iskustva ili bi ga tek htjeli imati li bi se jednostavno htjeli okušati u povećanju ekspresivnosti vlastitoga tijela, kreativnosti glasa, lica i tijela.

Izazovi i mogućnosti

U dramskim skupinama postoji prostor i podrška za razne tipove dramskih kreativnosti, a prema nekim pokazateljima publika je blago porasla. Izazov je u prisutnosti na društvenim mrežama kao oblika promocije vlastitoga rada široj mlađoj publici, ali izazove predstavlja i kako razviti publiku te privući upravo one ljude koji nemaju naviku odlaska u kazalište i/ili kino, a koji nisu prisutni ni na društvenim mrežama. Kazalište nije samo prilika za druženje ili mogućnost da se pogledaju nove predstave, već i prilika za emotivni razvoj. Osim toga, dramski se izričaj može upotrijebiti za jačanje i gradnju pozitivnoga identiteta grada; i u vlastitih građana i u posjetitelja.

3.2.3 Nakladnička djelatnost

Sisačka nakladnička scena izraženije se bavi lokalnim temama (literarne reakcije na rat, pisanje o riječnoj plovidbi, poezija i sl.) te, u prvom redu, podržava lokalno stvaralaštvo.

Aura d.o.o.

Nakladnička kuća osnovana je 1998. godine. Redovito podržava događaje poput Nacionalnoga natjecanja u čitanju naglas za učenike osnovnih škola.

Izdavačka kuća "Pasija-art" Sisak

Izdavačka kuća pokrenuta je 2013. godine, a bavi se izdavanjem praktičnih priručnika različitih hobi-tehnika.

Ogranak Matice Hrvatske Sisak

Ogranak izdaje časopis za književnost, kulturu i znanost „Riječi“. Bavi se izdavanjem knjiga poezije, knjiga razgovora i eseja. Kvirinovi poetski susreti i Stihovnica Siska samo su neki njihovi programi.

Renata Holcer

Autorica dječjih slikovnica koja stvara u Sisku.

Vladimir Pajtlar

Novinar, dobitnik Nagrade Grada Siska za životno djelo 2016. godine, koji namjerava otisnuti knjižicu o prvoj jedrilici u Sisku 1923. godine te poslije o razvoju jedriličarstva u Sisku.

Nikola Tadić

Nikola Tadić autor je brojnih pjesničkih knjiga od kojih i knjige *Ljeto* u kojoj pobuđuje sjećanja na djelo poznatoga sisačkog slikara Slave Striegla.

Siniša Matasović

Član je Matice hrvatske i zagrebačke pjesničke tribine Jutro poezije. U sisačkom ogranku Matice hrvatske aktivan je kao član Predsjedništva ogranka i kao član uredništva časopisa Riječi. U prostoru ogranka uređuje i vodi poetska okupljanja poznata pod nazivom Stihovnica Siska. Svoju prvu zbirku poezije „Sisak se uspješno pretvara da spava“ objavio je 2015. godine u nakladi spomenutoga ogranka MH-e. Svoje ranije radove Matasović je objavljivao u književnim časopisima i zbornicima autora diljem Hrvatske nakon što je na raznim književnim natjecanjima uvršten među nagrađene i pohvaljene autore.

Natalija Miletić

Sisačka je spisateljica kratke proze, diplomirana je filozofkinja, komparatistica, teatrologinja i knjižničarka te voditeljica radionice pisanja kratke proze.

Izazovi i potencijali

Prednost nakladničke djelatnosti i pojedinaca koji djeluju i njeguju pisani izričaj jest upravo bilježenje izvornih i autentičnih sisačkih priča te iz gledišta sisačkih pisaca, kao i podrška lokalnom stvaralaštvu. Prednost je ove djelatnosti neprekidno traganje na općoj, nacionalnoj, europskoj ili svjetskoj razini, u lokalnim pričama.

3.2.4 Film i kinematografija

Sisačka filmska scena djeluje postojano i sažeto, dok fotografska scena traži svoju novu svježinu u smislu novih izričaja i objedinjavanja s drugim kulturnim programima kao što je Re:think i Star Film Fest.

Fotoklub Siscia Obscura

Fotoklub Siscia obscura osnovan je 1999. godine zahvaljujući Miroslavu Arbutini Arbi, Miroslavu Kišu Mimiju i grupi entuzijasta koji su željeli fotografsku kulturu prenijeti mladima. Nakon godina poteškoća s prostorom za rad Fotokluba, 2009. godine grad Sisak Fotoklubu ustupa prostor u Ulici Ivana Kukuljevića Sakcinskog 2. Taj prostor postaje prva fotogalerija u gradu Sisku te

četvrta fotogalerija u Hrvatskoj, a koja je plod desetogodišnjega rada kluba Siscia Obscura. Danas se u prostorijama Galerije, osim izložbi domaćih i stranih fotografa, odvijaju fototečajevi te prodaja fotografija. Jedan od naših najvećih projekata svakako je bila Fotogalerija na otvorenom na Sisačkoj Šetnici uz rijeku Kupu, prva takva galerija u Hrvatskoj. Trenutačno klub ima više od 50 članova.

Cilj Kluba, kao i same Galerije, jest promicanje fotografije kao medija koji, u današnje vrijeme napretka tehnologije i znanosti, polako pada u zaborav te fotografija kao analogni svjetlosni zapis polako nestaje pred modernom digitalnom fotografijom koja je sama po sebi podređena raznovrsnoj manipulaciji te tako gubi svoju izvornost. Provođenjem planiranih tečajeva cilj je predstaviti ne samo dugačku sisačku povijest fotografije te analogiju kao tehniku svjetlosnoga zapisa, nego okupiti ljubitelje fotografije te ih usmjeriti na pravilnu upotrebu digitalnoga fotografskog oblika, a bez velikih manipulacija i promjena samoga zapisa. Fotoklub Siscia Obscura vrlo uspješno surađuje i sudjeluje u brojnim zajedničkim projektima s kulturnim ustanovama grada Siska poput Gradskoga muzeja Sisak.

Kinoklub Sisak

Kinoklub Sisak jedino je okupljalište filmaša i filmofila iz Sisačko-moslavačke županije. Promiče filmsku kulturu i umjetnost te obrazovanje mladih naraštaja na filmskim i fotografskim radionicama, ali i filmskim matinejama. Ciljeve poput razvoja izvedbene i vizualne umjetnosti, provođenja audiovizualne djelatnosti te poticanja kreativnosti i stvaralaštva u odgoju i obrazovanju postižu brojnim samostalnim aktivnostima i suradnjom s kulturnim ustanovama grada Siska. Do sada vrlo uspješno provode znakovite projekte: Star Film Fest, Planet Film, Mladi za film i Pitanje za film. Prisutni su na društvenim mrežama, npr. na Facebooku, a imaju i službenu internetsku stranicu – www.kks.hr

Revija dokumentarnog filma Fibula

Udruga djeluje 12 godina, a Revija se održava u prosincu. Ime je Revije ("Sisačka Fibula") odabrano prema antičkoj sponi ili kopči, vrsti broša kojim se učvršćivala odjeća, pa je jednako simbolično, kao naznaka dodatnoga povezivanja svih onih koje zanima dokumentarni film, u širokom rasponu od autora do gledatelja.

Sisačka udruga za promicanje alternativne i urbane kulture

Promicanje filmske i glazbene kulture, promicanje zdravoga načina života, i to besplatno. Prisutni su na društvenim mrežama, npr. na Facebooku.

Izazovi, mogućnosti

Sisačka filmska scena, osobito Revijom dokumentarnoga filma Fibula, ima svoju autentičnu filmsku priču. Gradska i županijska podrška postoji, određena medijska popraćenost također, no nedostaje prepoznatost kvalitetnoga sadržaja iz gledišta šire publike. Postoji i potreba za vizualnim osvježavanjem identiteta Revije.

3.2.5 Likovna umjetnost

Sisačka likovnjačka scena nudi moderne pristupe likovnoj umjetnosti na lokalnoj, europskoj i svjetskoj razini.

Međunarodna izložba karikature u Sisku (MIKS)

Nakon dvije organizirane izložbe iz projekta MIKS 2+2 u inozemstvu (Bugarska i Crna Gora) 2016. godine po prvi put u Hrvatskoj i u Sisku predstavlja izložbu MIKS 2+2 u 2017. godini (koja od 2018. godine postaje zajednički projekt Udruge MIKS i Svjetske organizacije karikaturista – FECO. Međunarodna izložba karikature u Sisku najveći je festival karikature u svijetu u 2017. godini i svjetski rekorder po broju sudionika (575). Zbog iznimnoga uspjeha dviju međunarodnih izložbi Udruga MIKS primljena je u članstvo FECO (svjetska organizacija karikaturista). MIKS ima preko 100 članova iz 37 zemalja svijeta, u prethodne su tri godine osvojili više od 1000 nagrada i priznanja na najvećim svjetskim festivalima. Također, MIKS je od 2015. godine (otkad postoji) organizirao više od 20 izložbi u zemlji i svijetu. Time je MIKS-ova izložba ušla u Guinnessovu knjigu rekorda; kao izložba koju je pogledalo najviše posjetitelja ikada. Nenad Ostojić, član MIKS-a, ove je godine osvojio šest međunarodnih nagrada stavši tako uz bok velikim imenima hrvatske karikature. Riječ je o Otu Reisingeru, Nikoli Listešu i Srećku Puntariću. Osim izložbenom djelatnošću, MIKS se bavi i obrazovanjem mladih i odraslih organizacijom „Male škole crtanja“, a namjeravaju otvoriti i studio za animirani film. MIKS je jedini festival u regiji koji od početka ima međunarodni žiri u kojem sudjeluju najpoznatiji svjetski karikaturisti, poput Andreia Popova iz Rusije, kao i organizatori najvećih festivala u svijetu i urednici (i vlasnici) najpoznatijih svjetskih časopisa i mrežnih portala o karikaturi.

„SULIKUM" - Sisačka udruga likovnih umjetnika

Udruga osnovana 1993. godine. Svojom djelatnošću i aktivnošću promiču amatersko slikarstvo, izradu skulptura, organiziraju izložbe i dr.

Marijan Crtalić

Diplomirao je slikarstvo na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu 1992. godine u klasi profesora Vasilija Jordana. U njegovom opusu medij slike s godinama sve više ustupa mjesto instalacijama, ambijentima, fotografiji, videu i performansima. Umjetnošću preispituje vlastiti identitet, a s pomoću intenzivne interakcije s okolinom. Upornim i dosljednim kritičkim pristupom društvenim problemima profilirao se kao jedan od najistaknutijih predstavnika novijega umjetničkog aktivizma u Hrvatskoj. Član je Hrvatskog društva likovnih umjetnika i Hrvatske zajednice samostalnih umjetnika. Živi i radi u Zagrebu i Sisku.

Izazovi i mogućnosti

MIKS se odlično nosi s brojim izazovima i nudi moderne uvide u likovnu umjetnost spajajući lokalno i svjetsko. To je, naime, izazov i za nadležne ustanove u smislu podržavanja amaterskoga rada, ali i za Udrugu u smislu uvođenja novih znanja glede podučavanja o novim načinima financiranja i jačanja prisutnosti na promocijskim kanalima. Ističu da je nužno osigurati prikladan izložbeni i radionički prostor koji bi omogućio stručni rad likovne scene jer je dosadašnjim radom dokazano kako su postojeći galerijski kapaciteti mali i nezadovoljavajući. Također, spomena je vrijedan i rad sisačke likovne i vizualne scene koja nudi moderne i suvremene pristupe, što je razvidno u radovima Kristine Mareković, Stjepka Rupčića, Alema Biočića, Ivana Marekovića i brojnih drugih.

3.2.6 Nove medijske kulture i kultura mladih

Bez obzira na industrijsku sliku grada, u kulturnom smislu Sisak je, kao i Rijeka, bio poznat kao grad urbane, alternativne, nezavisne kulture. To je smjer koji se i dalje želi razvijati, ali uključujući i nove medijske kulture, multimedijску umjetnost i nove izričaje. U sklopu novih medijskih kultura i urbane kulture djeluje nekoliko udruga od kojih se ističe Koordinacija udruga mladih Sisak te udruga za popularizaciju i razvoj umjetnosti „Kult.com“.

Koordinacija Udruga Mladih Siska

Koordinacija udruga mladih Siska (KUMS) jest nevladina, neprofitna udruga osnovana 2005. godine. KUMS je zajednica pet udruga: G.U.M.A., KIŠTRA TEAM Sisak, Kino Klub Sisak, KULT.com i LOTUS, koje djeluju u zajedničkom prostoru Klub mladih SKWHAT.

Osnovni cilj organizacije jest poticanje i unapređenje kvalitete života mladih te zajedničkih interesa udruženih članica, kao i poticanje udruživanja svih zainteresiranih pojedinaca i inicijativa mladih u udruge i društva. KUMS je smješten u gradskom prostoru veličine 950 m² koji se upotrebljava za održavanje radionica te u uredski prostor Koordinacije udruga mladih Siska u veličini od 50,4 m². „Velika dvorana“ veličine 20 x 10 metara rabi se za organizaciju manifestacija, koncerata, sportskih aktivnosti i dr.

PRONI

U sastavu Kluba mladih SKWHAT osim navedenih pet udruga djeluje i PRONI Centar za socijalno podučavanje. Centar za socijalno podučavanje jest nevladinae, neprofitna udruga građana osnovana 1998. godine. Posebnu pozornost u svome radu posvećuju mladima, uvažavajući različitosti etničkoga podrijetla, vjere, kulture, spola i rase. PRONI Centar djeluje na području Hrvatske, a s posebnim naglaskom na poslijeratna područja gdje je osobito izražena potreba za društvenom rekonstrukcijom. PRONI Centar radi s mladim ljudima, organizacijama civilnoga društva i vladajućim strukturama koristeći se cjelovitim razvojnim pristupom na područjima obrazovanja, rada s mladima i razvoja politika.

Udruga za popularizaciju i razvoj umjetnosti „Kult.com“

Udruga koja svojom djelatnošću i aktivnošću popularizira dramske i plesne umjetnosti, glazbeno-scenske umjetnosti, kulturno-umjetnički amaterizam, glazbene i scenske manifestacije i festivali. Festival Re:think koji se već nekoliko godina zaredom odvija u gradu Sisku danas je nacionalno prepoznato događanje. U mjesec dana pročelja sisačkih stambenih i drugih objekata oslikavaju svjetski poznati autori i umjetnički kolektivi. Djelovanjem udruge grad Sisak pridružio se sve popularnijem svjetskom pokretu street-arta. Namjerava se razraditi kulturno-turistička ruta u gradu Sisku, i to obilaskom na kojemu će posjetitelji posjetiti sve radove street-art umjetnika.

Drugi važan projekt u organizaciji udruge Kult.com jest projekt PULSE. U Sisku djeluje od 2000. godine kao jedan od prvih i, u to vrijeme, jedini znakoviti alternativni klupski program elektroničke glazbe u gradu. Tijekom nekoliko godina neprekidnoga uspješnog rada u prostoru bivšega kluba Doma kulture KKV-a Sisak, projekt je okupio vjernu publiku i ugostio mnoge renomirane domaće i pojedine vrhunske strane DJ-izvođače. Od 2003. godine projekt djeluje u sklopu udruge Kult.com, čiji su zajednički naponi unutar Koordinacije udruge mladih Grada Siska doprinijeli otvaranju prvoga alternativnog okupljališta mladih; kluba SKWHAT. Projekt je napokon dobio prikladan prostor, pa tako od 2003. godine djeluje unutar Kluba te nastavlja sa svojom praksom održavanja svijesti mladih Siščana i njihovih gostiju o postojanju drugačijega, nesvakidašnjega vida zabave. Prostor održavanja jedna je od najposebnijih lokacija u Hrvatskoj; srednjovjekovna sisačka utvrda Stari grad. Pulse tako spaja jedan od najponosnijih trenutaka sisačke povijesti s modernim vremenom, a predivnomu prostoru sisačke utvrde pak daje još jedno značenje i uporabnu svrhu jer je njezin potencijal velik i još uvijek nedovoljno iskorišten. Tako grad Sisak dobiva važno mjesto na međunarodnoj mapi obaveznih destinacija publike, a čiji su prioritet događaji elektroničke glazbe, te dobiva pozitivan predznak kao mjesto kulturne raznolikosti i međunarodne suradnje.

SUPRAKUL Siscia

Na inicijativu Turističke zajednice grada Siska, 2015. je godine osnovana Sisačka udruga za promicanje kulturne baštine – SUPRAKUL Siscia. Ciljevi Udruge jesu promicanje kulturne baštine grada Siska, promicanje, razvijanje i unapređenje kulturnoga turizma, organiziranje događaja i manifestacija te poticanje razvoja novih turističkih proizvoda i usluga. U želji da što vjernije prikaže bogatu sisačku povijest, Udruga namjerava oblikovati povijesne skupine različitih razdoblja grada Siska i uprizorenja životnoga stila toga doba.

Umjetnička organizacija Nevidljivi Sisak

Voditelj je Organizacije Marijan Crtalić. Nevidljivi Sisak jest dugogodišnji umjetnički projekt iz kojeg nastaju projekti Mogućnosti otpora, Aktivna memorija te Festival Željezara koji sam organizirao u nekadašnjim, a djelomično i današnjim, životnim i radnim prostorima bivše Željezare Sisak. Cilj

projekta jest kulturna obnova grada Siska, a pogotovo zapuštene bivše Željezare Sisak i radničkoga naselja Caprag koje je tadašnji kombinat Željezara Sisak izgradio za svoje radnike.

Edukacijsko-kreativna udruga VITA

Udruga je osnovana 2012. godine. Udruga vodi radionice izrade jedinstvenih rukotvorina – namjenskih predmeta koji služe kao didaktičke lutke, uporabni predmeti ili ukrasni nakit.

Izazovi i mogućnosti

Jedan od velikih potencijala i smjerova u kojem sisačka kultura može djelovati u sljedećem razdoblju svakako je urbana kultura, odnosno kultura mladih. To odražavaju izričaji udruga i klubova kao što je Klub mladih, Udruga za popularizaciju i razvoj umjetnosti "Kult.com" ili umjetnička organizacija Nevidljivi Sisak. Njihove aktivnosti i festivali, uključujući Re.think i Festival željezara, mogu postati generatori novoga vala posjetitelja iz cijele Hrvatske i šire regije. Međutim, svježina koja dolazi s mladim postavom u udrugama novih medijskih kultura previše je lokalizirana, te je potrebno razmišljati izvan granica i konteksta grada Siska, ali i u smislu povezivanja s drugim kulturnim i turističkim djelatnostima. S druge strane, mnoga je gradska mjesta potrebno oživjeti, stoga su udruge koje svojim alternativnim radom jačaju novo viđenje o starim mjestima iznimno važan dio tog procesa. U sljedećem razdoblju, dakle, valja trajno potpomoći djelovanje tih udruga financijskom i infrastrukturnom potporom, a kako bi njihovi programi prerasli u prepoznatljiv dio sisačke kulturne scene.

3.2.7 Kulturno-umjetnička društva

U okviru tradicionalnijega kulturnog djelovanja grada Siska aktivna su i kulturno-umjetnička društva te folklorni i drugi ansambli. U nastavku se navode ključni KUD-ovi.

Folklorni ansambl I. G. Kovačić

Ciljevi Ansambla usmjereni su na aktivnosti kojima se potiču članovi na razvijanje i unapređivanje osobne i opće kulture općenito, na upoznavanje s vrijednostima kulturne baštine Republike Hrvatske te posebno na poticanje djece i mladih na upoznavanje kulturnoga nasljeđa, folkloru i narodnih običaja svoga kraja.

HKUD Radost Sela

Uz kulturni rad, pjesmu i ples njeguje se tradicija starih običaja. Njegujući odnos prema folkloru i etnološkom blagu, tradiciji i baštini, Društvo povremeno organizira prigodne izložbe starih upotrebnih predmeta i bogatoga ruha iz škrinja naših baka.

KUD Hrvatsko Srce Kratečko

Članovi Društva promiču starih običaja i predstavljaju stara jela (šaran na procep, domaći kukuruzni kruh, suhi sir, i sl.) Svake se godine tradicionalno održava manifestacija „Dani Donje Posavine - Lonjsko polje" koja se održava od Čigoća, kroz Kratečko do Mužilovčice, okupljanje je sudionika u Čigoću i prema Mužilovčici se ide konjima i kočijom te traktorima i prikolicama. U Kratečku se s KUD-ovima održe zanimljive Posavske igre te KUD-ovi nastupaju. Nakon nastupa slijedi druženje s KUD-ovima i zabava.⁵

KUD „Zeleni brijeg"

Društvo posvećeno zaštiti i očuvanju materijalnih i nematerijalnih kulturnih dobara preko djelovanja izvedbene i plesne umjetnosti te kulturnih izričaja.

Udruga umirovljenika Sisak, KUD „Spomenar"

Udruga njeguje kulturno-umjetnički amaterizam te zbornu pjevanje. Članovi svojim djelovanjem njeguju i čuvaju kulturnu baštinu kraja, posebno starogradskih i narodnih pjesama.

Zajednica kulturno umjetničkih udruga Grada Siska

Članovi Zajednice potiču razvijanje i unapređivanje kulture, očuvanje etno-baštine na području grada Siska u skladu s općim društvenim interesima, potiču očuvanje zborskoga pjevanja, folklornoga i suvremenoga plesa, tamburaške i puhačke glazbe, scenskih izvedbi, ali i ostalih vidova kulturnoga izričaja u okviru glazbeno-scenskoga amaterizma.

Izazovi i mogućnosti

Kulturno-umjetnička društva uglavnom su usmjerena na očuvanje nematerijalne baštine i održavanje starih običaja. Mnogi predano rade na promociji svoga rada i reprezentativnosti na društvenim mrežama. Iako su ponajprije usmjereni na folklor, tradiciju i narodne običaje, služe se modernim načinima interpretacije vlastitoga rada. Folklorni ansambli i kulturno-umjetnička društva svojim djelovanjem i stalnom prisutnošću na folklornim nastupima promoviraju lokalne običaje diljem države na prenosiv i izvedben način te redovito kontaktiraju sa sličnim društvima i ansamblima iz drugih sela i gradova. Izazovi leže u stupnju zainteresiranosti mladih za stare običaje, odnosno privlačenju mladih članova, na čemu društva i ansambli rade.

3.2.8 Nacionalne manjine

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, na širem području Grada Siska 15 % građana pripada nacionalnim manjinama. U gradu Sisku djeluje niz udruga nacionalnih manjina koje su usmjerene na promicanje etničkih, nacionalnih, kulturnih i socijalnih interesa svojih članova. Glavnina djeluje upravo

⁵ <https://sites.google.com/site/petrabrizic98/home/kudhrscekratecko>

u kulturi, i to raznim manifestacijama, festivalima i edukacijskim aktivnostima namijenjenima djeci i mladima.

Bošnjačka nacionalna zajednica grada Siska i Sisačko-moslavačke županije

BNZH je oblik dobrovoljnoga udruženja Bošnjaka, građana RH, a radi zaštite i promicanja etničkih, nacionalnih, kulturnih i socijalnih interesa i ciljeva Bošnjaka bez namjere stjecanja dobiti te se podvrgavaju pravilima pozitivnoga prava RH i Statuta BNZH-a kojim se uređuje ustroj i djelovanje Udruge. Jedan od važnijih ciljeva BNZH jest i razvijanje i podupiranje dobrih odnosa između bošnjačkoga i hrvatskoga naroda, kao i drugih naroda u RH. Razbijanje stereotipa i predstavljanje bošnjačkoga naroda u najboljem svjetlu, kao vjernih građana koji vole svoj grad i državu u kojoj žive, ali istovremeno poštuju svoje korijene, tradiciju i kulturu, također je jedan od ciljeva Udruge.

Bošnjački KUD NUR

Bošnjačko kulturno-umjetničko društvo „NUR“ Sisak oblik je dobrovoljnoga udruženja Bošnjaka i drugih građana Republike Hrvatske radi upoznavanja, njegovanja običaja, tradicije i kulture Bošnjaka. Temeljna je zadaća Društva razviti i unaprijediti osobnu i opću kulturu svojih članova te afirmirati vrijednosti kulturne baštine i suvremenoga bošnjačkog stvaralaštva, sudjelovati u radu i razvoju kulturnoga amaterizma u gradu Sisku i Sisačko-moslavačkoj županiji. Društvo svoje članove osobito potiče na poštovanje i ljubav i prema domovini Bosni i Hercegovini, iz koje potječu, i prema svojoj „drugoj“ domovini Hrvatskoj u kojoj žive.

Češka beseda Jazvenik + Češka beseda Sisak

Udruga sisačkih Čeha, Siščana čeških korijena i svih onih kojima je draga češka tradicija i kultura.

Romske udruge

Romska udruga umirovljenika, Romski kulturni centar, Romsko kulturno umjetničko društvo Crni biseri, Romsko kulturno umjetničko društvo „Tradicija“, Udruga za razvoj i bolji život Roma - Cilj udruge jest poticanje obrazovanja pripadnika romske nacionalne manjine, očuvanje kulture i tradicije, kao i svi drugi oblici materijalne pomoći. Posebnu pozornost Udruga posvećuje romskoj djeci s ciljem informiranja o važnosti obrazovanja kao bitnoga čimbenika boljega i kvalitetnijega odrastanja. Očuvanjem izvorne romske kulture, tradicijskih običaja, umjetničkoga stvaralaštva i jezika Udruga nastoji očuvati nacionalni identitet.

Udruga Romski kulturni centar potpisala je povelju o suradnji Grada Siska s vijećima, predstavnicima i udrugama nacionalnih manjina i organizacijama civilnoga društva koje se bave manjinskim pitanjima i ljudskim pravima. Povelja je rezultat usuglašenih stavova glede definiranja zajedničkih načela suradnje između Grada Siska i Vijeća nacionalnih manjina, predstavnika nacionalnih manjina, udruga civilnoga društva nacionalnih manjina i udruga koje se bave manjinskim pitanjima i ljudskim pravima. Temelji se

na načelima i oblicima suradnje utvrđenima Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina i Zakonom o udrugama⁶.

Udruga Romska prava svake godine organizira manifestaciju povodom obilježavanja Svjetskoga dana Roma i blagdana Đurđevdana. Tijekom organizacije u Udruzi se okupljaju svi aktivni članovi, kao i volonteri koji svojim radom pridonose njegovanju romske kulture⁷.

Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Siska

Osnovni ciljevi Vijeća srpske nacionalne manjine Sisačko-moslavačke županije jesu: afirmiranje i ostvarivanje nacionalnih, kulturnih, prosvjetnih, socijalnih, ekonomskih i svih drugih osobnih i ekonomskih prava i interesa Srba; zaštita i unapređenje nacionalnoga, kulturnoga, jezičnoga i vjerskoga identiteta Srba. Stvaranje uvjeta za rad postojećih te osnivanje i razvoj novih organizacija i ustanova važnih za Srbe, a u krugu djelovanja Vijeća; razvijanje suradnje unutar srpske nacionalne zajednice, suradnje srpske nacionalne zajednice i ostalih naroda, odnosno nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj te suradnja srpskih nacionalnih organizacija i ustanova s drugim nacionalnim organizacijama i ustanovama u Republici Hrvatskoj.

SKD „Prosvjeta“, Pododbor Sisak

Cilj Društva i njegovih članova jest širenje prostora slobode i stvaralaštva za Srbe u Hrvatskoj.

Domaća radinost „Škrinjica“

Izrada lutaka u narodnim nošnjama; izrada suvenira i modnih detalja s obilježjima grada Siska; izrada lutke – roda u gnijezdu.

3.3 Manifestacije i kulturni programi

Bogatstvo kulture i baštine, kao i nezavisne sisačke scene, prikazuje se nizom manifestacija koje se mogu podijeliti na tradicionalne manifestacije usmjerene na valorizaciju i interpretaciju kulturne i prirodne baštine (Bojevi za Sisak A.D. 1593. i Kupske noći) sve do manifestacija koje su odraz sisačkoga, već poznatoga nezavisnog i urbanog duha, a koje eksperimentiraju s novim izričajima (Re:think; Dani industrijske baštine; Festival znanosti i umjetnosti; Festival Željezara i dr.).

3.3.1 Kulturne i tradicionalne manifestacije

U okviru kulturnih i tradicionalnih manifestacija navode se sljedeće:

Dani industrijske baštine grada Siska

⁶ <http://www.romismz.info/kulturni-centar/>

⁷ <http://www.romismz.info/romska-prava/>

Dvotjedna manifestacija koja predstavlja industrijsku baštinu izložbama, predavanjima, obilascima industrijskih lokaliteta, radionicama te završnim koncertom. Dani industrijske baštine privlače brojne posjetitelje, a u posljednje dvije godine organiziraju se uz Dane piva s programom „Ruta sisačkih pivovara“, u sklopu čega se održavaju i predavanja na kojima posjetitelji mogu saznati sve o povijesti sisačkoga pivarstva, uz predstavljanje i hrvatske zanatske pivovare. U Gradskom muzeju Sisak održavaju se tematska predavanja, dok se u suradnji s Udrugom Siscia Obscura organiziraju prigodne tematske izložbe. Ti događaji Sisak čine sudionikom obilježavanja Dana europske baštine.

„Bojevi za Sisak A.D. 1593.“

Manifestacija koja se održava svake godine u mjesecu lipnju, kraj utvrde Stari grad Sisak. Za vrijeme Manifestacije uprizori se bitka i događanja iz 1593. godine, kada je nakon višegodišnjih opsada kršćanska vojska velikom pobjedom zaustavila osmanlijski prodor prema zapadu. Riječ je o turističko-povijesnoj i obrazovnoj manifestaciji koja, kao spektakl živih slika iz povijesti, pruža vjerni prikaz odvijanja viteških borbi i ratovanja, mačevanja, streličarstva, vojnih tabora, naoružanja te drugih elemenata srednjovjekovnog i ranoga novovjekovnog života, poput kuhinje, zanata i slično. Kako bi prikaz bio što vjerniji, sva oprema koja uključuje mačeve, oklope, štitove, lukove, samostrele, tunike, haljine i ostalo načinjena je ručno te je vjerna preslika onodobnih izvornih predmeta i odjeće. U organizaciji Manifestacije sudjeluje TZ grada Siska, Muzej grada Siska i drugi.

Državno natjecanje u čitanju naglas

Narodna knjižnica i čitaonica Vlado Gotovac Sisak organizira Državno natjecanje u čitanju naglas u kojemu sudjeluju učenici osnovnih škola od 3. do 8. razreda iz cijele Hrvatske. Natjecanje se odvija pod pokroviteljstvom Ministarstva Republike Hrvatske.

Književna nagrada „Tea Benčić Rimay“

Nagrada se dodjeljuje radi poticanja književnoga stvaralaštva te kao doprinos potpori i vrednovanju najboljih književnih ostvarenja za pjesmu u prozi. Na natječaj se šalju rukopisi neobjavljene zbirke pjesama u prozi, a mogu sudjelovati svi državljani Republike Hrvatske koji pišu hrvatskim književnim jezikom. Nagrada se dodjeljuje pod pokroviteljstvom Ministarstva Republike Hrvatske.

Kupske noći

Prvi vikend mjeseca rujna sisačka je Šetnica u znaku Kupskih noći, manifestacije koja traje tri dana te u sklopu koje se organiziraju mnoga zanimljiva događanja. Zamisao jest vratiti Sisak na Kupu i pokazati naslonjenost stanovnika na rijeku Kupu. Tijekom trodnevnoga događaja posjetitelji i sudionici mogu se okušati u vožnji Kupske alke, jedinstvenoga sportskog natjecanja u kojima natjecatelji, u skupinama od dvaju članova, čamcem koji pokreću izvanbrodskim motorom gađaju alku postavljenu iznad vode. Manifestacija je rezultat uske suradnje Gradskoga muzeja Siska i Turističke zajednice grada Siska, a postignuta je i simbioza trgovačkih društava i ustanova. Manifestaciju organizira TZ

grada Siska uz brojne partnere kao što su: dječji vrtići, građani grada Siska, UDVDR RH klub Vrbina, Udruga Lađara Sisak, Ronilački klub Sisak, Kajak-Kanu Rafting-Klub Odra, Ceh frizera i kozmetičara Sisak, VIA Kolapjani i FA Ivan Goran Kovačić. U sklopu manifestacije Kupske noći održava se i Šikljada, već spomenuta Kupska alka, Aeroshow te Škola veslanja (kajak i kanu). Rezultat organizacije natjecanja Šikljada donio je povećan broj prijavljenih timova koji tijekom kolovoza treniraju na rijeci Kupi. Kupske noći završavaju koncertima, vatrometom i puštanjem papirnatih lanterni.

Festival piva

Festival je organiziran u prethodne dvije godine – 2015. i 2016. – a odvija se povodom obilježavanja 160. godišnjice početka rada prve sisačke pivovare i početka proizvodnje sisačkoga piva, a u sklopu Dana industrijske baštine. Ruta sisačkih pivovara nastoji predstaviti tradiciju proizvodnje piva u gradu Sisku od 1855. godine. Tada je u grad stigao Čeh Novak koji je pokrenuo proizvodnju u zgradi koja postoji do današnjega vremena i koja predstavlja najstariji industrijski pogon u gradu. Ta je pivovara tijekom povijesti mijenjala vlasnike da bi krajem 19. stoljeća postala vlasništvo bogate sisačko-zagrebačke obitelji Alexander, koja je bila i vlasnik Zagrebačke pivovare.⁸ Festival piva završava održavanjem koncerata poznatih glazbenika i glazbenih sastava.

Promenadni koncert

Koncert se tradicionalno održava na Šetalištu Vladimira Nazora. Nastupaju vokalno-instrumentalni sastavi poput Kolapjanki, Goranki, Građansko željezničarske glazbe Sisak te Gradske limene glazbe iz Petrinje.

Sisak i Kupa rukom pod ruku

Udruga „Kupa rijeka života“ u suradnji s Hrvatskim kajakaškim savezom te gradovima i općinama Republike Hrvatske, Slovenije i Bosne i Hercegovine, organizira etapnu kajak-kanu rafting regatu pod nazivom „Kupski plov“. Kupski plov dio je ponude turističke destinacije Žitni put Kupa – Sava, a u sklopu kojeg će se održati spomenuta regata, i to od 19. do 28. lipnja cijelom dužinom Kupe, tj. od njezina izvora do ušća. Cilj ove sportsko-rekreacijske manifestacije jest razviti suradnju povezanu s kulturnom baštinom, turizmom, razvojnim gospodarskim projektima i zaštitom prirodnih ljepota rijeke Kupe i pritoka.⁹

Spust Kupom

Na rijeci Kupi u organizaciji Udruge „Kupa – rijeka života“ i Hrvatskoga kajakaškog saveza održava se manifestacija Kupski plov, na kojoj se sudionici u kajakima, kanuima i gumenjacima u etapama spuštaju od izvora prema ušću rijeke duge 296 kilometara. Za vrijeme plova, a u gradovima i općinama u kojima su završavale pojedine etape, domaćini sudionicima regate prikazuju svoju

⁸ <http://hotspots.net.hr/2016/09/2-festival-piva-u-sisku-ne-propustite/>

⁹ <http://www.sisakturist.com/hr/novosti/pregled/sisak-i-kupa-rukompod-ruku/305>

turističku, kulturno-umjetničku i gastronomsku ponudu. Plov je izrazito važan jer skreće pozornost javnosti na Kupu te govori o atraktivnoj turističkoj destinaciji u kontinentalnom dijelu Hrvatske, a i o razvojnim mogućnostima turizma od kojeg bi najveću korist imali ljudi koji žive uz Kupu.

Šikljada je sportski događaj u organizaciji Udruge lađara Sisak.

Siscia jazz festival

Međunarodni glazbeni festival koji je osmislio i pokrenuo sisački jazz-gitarist Damir Kukuruzović. Festival je pokrenut 2005. godine, održava se na obali Kupe (terasa Jazz-kluba) i stekao je status najznakovitijega ljetnog glazbenog festivala kontinentalne Hrvatske. Kroz festival su prošla najglasovitija svjetska imena gipsy-jazz glazbe.

Sajam cvijeća

Najprepoznatljivija sisačka manifestacija s dugom (pedesetogodišnjom) tradicijom održavanja. Tijekom mjeseca svibnja organiziraju se višednevni kulturni događaji u središnjemu sisačkom parku gdje se cvijećem i cvjetnim instalacijama promovira građanska estetika življenja.

3.3.2 Nezavisna kultura mladih

Star Film Fest

Kako i samo ime poručuje, Star Film Fest jest filmski festival čije se filmske projekcije odvijaju na otvorenom. Predstavlja okupljalište mladih iz Siska i Sisačko-moslavačke županije, Hrvatske i svijeta, a znakovit je upravo po tomu što mladim, talentiranim umjetnicima pruža mogućnost da svoje filmove, tj. umjetničke uratke, pokažu javnosti. Cilj je predstaviti i projicirati impozantne, kvalitetne i zanimljive filmove mladih umjetnika od osamnaeste do trideset i pete godine. Filmske kategorije na Star Film Festu jesu dokumentarni, eksperimentalni, igrani, industrijski i animirani film.

Re:Think

Ponovno promišljanje sisačkoga javnog prostora umjetničkim pothvatima u obliku festivala ulične umjetnosti. Drugo izdanje festivala trajalo je čak mjesec dana, uz izvanredne domaće i strane umjetnike.

Lajkam Sisak

Pothvat koji uključuje razne revitalizacijske akcije, a čiji su organizatori Grada Sisak i Radio Sisak pod zajedničkim motom „Zajedno za ljepši i kvalitetniji život u gradu“. Jedna od akcija bilo je i čišćenje šumice.

Festival znanosti i umjetnosti

U travnju se održava Festival znanosti i umjetnosti u organizaciji Metalurškoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Metalurškog fakulteta Sisak, Grada Siska, Turističke zajednice Grada Siska te brojnih drugih pokrovitelja. Događanja su bila u Zagrebu i Sisku. Godine 2016. u Sisku je – pod nazivom „Metali na šetnici“ – održan niz predavanja i izložba tematski povezanih sa znanosti, metalurgijom, kulturom i umjetnosti, npr. izložba „Metalna umjetnost“, Kulturna revitalizacija grada Siska / Festival Željezara – jučer, danas, sutra, Put kulture željeza Siska i Banovine radionice: 3D printer: Od slagalice do igračke / Roverom u svemir, Čarobni vrt / Kemijsko dobivanje metalnih prevlaka, Kad metali ožive te prezentacija Making Important Things Happen – Learning for the future.

Festival Željezara

Treću godinu zaredom u industrijskom se dijelu sisačkoga predgrađa i u središtu grada održava Festival Željezara koji se sastoji od triju festivala umjetnosti, aktivizma i glazbe. Organizira ih Umjetnička organizacija Nevidljivi Sisak uz podršku raznih hrvatskih i lokalnih kulturnih ustanova, nevladinih organizacija, umjetnika, aktivista i prijatelja. Festivali su okupili lokalnu i regionalnu glazbenu, umjetničku i aktivističku scenu te Željezaru i Sisak, makar privremeno, pretvorili u kreativni proizvodni pogon. Prema navodima organizatora, Marijana Crtalića, cilj je festivala bio potaknuti reanimaciju prostora iznimne vrijednosti u kulturnom, industrijskom, ali i općem društvenom smislu, a svaki posjetitelj izravno je sudjelovao u kulturnoj revitalizaciji grada Siska i mogućih platformi za promjene.

Međunarodna izložba karikature u Sisku (MIKS)

Međunarodna izložba karikature u Sisku najveći je festival karikature u svijetu u 2017. godini i svjetski rekorder po broju sudionika (575). MIKS ima više od 100 članova iz 37 zemalja svijeta, koji su u protekle tri godine osvojili više od 1000 nagrada i priznanja na najvećim svjetskim festivalima. Također, MIKS je od 2015. godine, tj. otkad postoji, organizirao više od 20 izložbi u zemlji i svijetu. Time je MIKS-ova izložba ušla u Guinnessovu knjigu rekorda, i to kao izložba koju je pogledalo najviše posjetitelja ikada. Nenad Ostojić, član MIKS-a, ove je godine osvojio šest međunarodnih nagrada stavši tako uz bok velikim imenima hrvatske karikature. Riječ je o Otu Reisingeru, Nikoli Listešu i Srećku Puntariću. Osim izložbenom djelatnošću, MIKS se bavi i obrazovanjem mladih i odraslih organizacijom „Male škole crtanja“, a namjeravaju otvoriti i studio za animirani film. MIKS je jedini festival u regiji koji od početka ima međunarodni žiri u kojem sudjeluju najpoznatiji svjetski karikaturisti, poput Andreia Popova iz Rusije, kao i organizatori najvećih festivala u svijetu i urednici (i vlasnici) najpoznatijih svjetskih časopisa i mrežnih portala o karikaturi.

Izazovi i mogućnosti

Kao što je spomenuto, ti festivali, naročito Međunarodna izložba karikature u Sisku i Re.think, imaju mogućnost prerasti u sve prepoznatljivi sisački brend, a takav položaj već ima Siscia jazz-festival i Sajam cvijeća. U sljedećem je razdoblju stoga potrebno jačati vidljivost i što više raditi na razvoju publike te spajanjem s drugim komplementarnim manifestacijama omogućiti da festivali neometano djeluju ne samo na lokalnoj, nego i na regionalnoj i europskoj razini.

3.4 Kulturna i prirodna baština

3.4.1 Pojedinačna kulturna dobra

Pojedinačna nepokretna kulturna dobra jesu građevine ili građevinski kompleksi koji imaju izrazitu povijesnu, umjetničku, znanstvenu, društvenu ili tehničku vrijednost. Toj kategoriji pripadaju javne građevine i kompleksi, sakralne građevine i kompleksi, obrambene građevine i kompleksi, memorijalne građevine i kompleksi te urbana oprema: arhitektonsko-skulpturalne građevine, javna plastika. Služeći se tom podjelom, donesen je pregled znakovitih javnih, sakralnih, obrambenih i memorijalnih građevina grada Siska.

Javne građevine i kompleksi

U ove se građevine i komplekse uvrštavaju stambene građevine, građevine javne namjene, zanatske i industrijske, inženjerske, komunalne građevine i komunalni sustavi, poslovne i građevine poljoprivrednoga gospodarstva. Za grad Sisak bitne su sljedeće građevine i kompleksi:

- **Mali kaptol** jedna je od najstarijih zidanih kuća koja je sagrađena krajem 18. stoljeća; danas je sjedište Turističke zajednice Sisak. Mali Kaptol udaljen je od Staroga mosta otprilike 500 metara
- **Gradska vijećnica** sagrađena je u secesijskom stilu. Danas je tu sjedište gradske uprave i ured Gradonačelnika
- **Veliki Kaptol** jedan je od najvrednijih primjeraka klasicističke arhitekture u Sisku; izgrađen 1830., u zgradi je 1839. izvedena prva kazališna predstava na hrvatskome jeziku štokavskoga narječja; „Juran i Sofija" I. K. Sakcinskoga ili „Turci pod Siskom". Veliki Kaptol nalazi se na Trgu bana Josipa Jelačića, tj. u samoj blizini Staroga mosta. Od 2009. godine sjedište je sisačke biskupije. Zaštitnik grada Siska jest sisački biskup i mučenik sveti Kvirin
- **Zgrada Gimnazije Sisak** izgrađena je u ljeto 1934. godine. Zemljište na kojem je izgrađena Gimnazija darovao je Siščanin Nikola Šipuš, a namijenivši ga isključivo za izgradnju škole. Gradnja škole trajala je od 1930. do 1935. godine te se odvijala prema projektu arhitekta Stanka Kliske
- **Željeznički kolodvor** sagrađen 1861. godine, a godinu dana poslije u promet je puštena pruga koja je povezivala Zidani most, Zagreb i Sisak. Unatoč tomu što je pruga, u prvom redu,

služila za povezivanje zapadnih dijelova Habsburške Monarhije s istokom, pridonijela je i snažnom gospodarskom razvoju, prije svega u Zagrebu i Sisku

- **Žitno skladište** – U 17.st. na desnoj obali rijeke Kupe izgrađuje se Vojni Sisak koji se nalazio u sklopu Vojne Krajine te je predstavljao trgovačku sponu između civilne i vojne Hrvatske. U Vojnom Sisku postojao je hotel »K caru austrijanskom« Zgrada Žitnog magazina jedno je od prvih sisačkih skladišta. Pretpostavlja se da je Žitni magazin dovršen i pušten u promet krajem 1765. godine ili u prvoj polovici 1766. godine. Žitni magazin iznimno je utjecao i na razvoj sisačke trgovine i na razvoj riječnoga brodarstva, odnosno na razvoj cijeloga grada. Nakon njegove izgradnje te nakon uređenja kupskog korita Sisak je u samo nekoliko desetljeća postao jedno od najvažnijih prometnih i trgovačkih središta sjeverozapadne Hrvatske
- **Zgrada županije/Gradsko poglavarstvo** – Prva zgrada gradskoga poglavarstva izgrađena je 1870. godine, a gradio ju je poznati sisački graditelj Andrija Colussi. Poslije je u nekoliko navrata bila nadograđivana, a svoj je današnji oblik dobila nakon Drugoga svjetskog rata. Tu se nalazila prva gradska vijećnica u kojoj su se održavale sjednice gradskoga zastupstva, posebno nakon ujedinjenja Civilnoga i Vojnoga Sisak. Na zgradi se nalaze impozantna drvena vrata, a na dovratniku se pak nalazi stari grb grada Siska. Grb prikazuje utvrdu Stari grad kao prepoznatljiv simbol Siska, zatim rijeke Kupu, Savu i Odru, dok lađa na rijeci predstavlja simbol sisačke riječne trgovine. Danas se u njoj nalazi upravno sjedište Sisačko-moslavačke županije
- **Glazbena škola Fran Lhotka/Sisačka sinagoga** – U prvoj polovici 19. stoljeća Sisak iz manjega mjesta prerasta u važno hrvatsko trgovačko središte i privlači stanovništvo iz raznih dijelova tadašnje Habsburške Monarhije. Prvi Židovi u Sisak dolaze kao trgovci. Vrlo brzo postaju važan činitelj gospodarskoga razvoja grada, a sinagoga izgrađena između 1862. i 1890. godine njihovo je duhovno središte. Nakon Drugoga svjetskog rata zgrada sinagoge bila je prenamijenjena u Glazbenu školu koja se u tom prostoru nalazi i danas
- **Kuća Gutschy** – Nalazi se u Šetalištu Vladimira Nazora, na rubu gradskoga parka, uz Dom kulture „Kristalna kocka vedrine“. Riječ je o reprezentativnoj stambenoj jednokatnici s dvokatnim sjevernim dijelom, s jedinstveno uređenim dvorišnim prostorom sa svim priručnim gospodarskim i ostalim zgradama. Dao ju je izgraditi sisački ljekarnik Antun Gutschy u drugoj polovici 19. stoljeća. Ulično pročelje uređeno je u duhu renesanse i time je poseban primjerak neostilske gradnje
- **Kuća Müller** – Ugaona dvokatnica koja se pročeljem prostire prema rijeci Kupi (Rimska ulica), a u dvorišnom dijelu nalazi se veliko skladište koje je visinom u razini kuće (ulica Ivana Kukuljevića Sakcinskog). Zgrada ima tri namjene – trgovinu u prizemlju, skladišta i velike stanove na katu. Nastajala je od 1858. do 1861. godine, no poslije je bila preuređivana te su se izmijenili pojedini izvorni elementi. Ispod zgrade nalazi se veliki podrum koji je spojen s

podrumom zgrade Holandska kuća koji se nalazi vrlo blizu. Znakovit je skladišni prostor u kojem se nalazi drvena gredna konstrukcija i koji je iskoristiv u različite svrhe. Uz visoku ambijentalnu i arhitektonsku vrijednost zgrada je zanimljiva i tipološki jer joj namjenu određuje posebnost Siska i njegova gospodarska usmjerenost na rijeku Kupu iz prošloga razdoblja. Blizina Holandske kuće omogućuje da te dvije zgrade postanu nukleus novoga kulturnog središta grada

- **Gostionica Lovački rog** – Gostionica je u ovoj zgradi smještena još od 19. stoljeća, a ugostiteljsku namjenu ima do današnjega vremena. Na samoj zgradi vidljivi su graditeljski elementi iz 18. stoljeća. Lovački rog nastao je na tradiciji ugostiteljskih objekata sa sličnim nazivom te je poznat i po svojoj njemačkoj inačici – Jägerhorn
- **Zgrada Hrvatskoga trgovačkog doma** izgrađena je 1924. godine, a za što je zaslužan sisački graditelj Mijo Popović. Služila je za okupljanje sisačkih trgovaca i raspravljanje o trgovačkoj problematici
- **Svratište „Bijela lađa“** uz koje je bila arena za predstave te kavana Lloyd, K lovačkom rogu, K caru austrijskome itd. Posebnost je tih prostora što su okupljali ili političke istomišljenike ili poslovne i cehovske suradnike. Tako su se, primjerice, u V. Kaptolu okupljali većinom bogati trgovci, poslije pripadnici mađaronske struje, dok su u Lloyd većinom zalazili pravaši. Nalazi se uz samu kupsku obalu, udaljena je nekoliko metara od nekadašnjega središta Vojnoga Siska. Bila je sjedište lađara koji su dolazili u grad. Sastoji se od ulične i dvorišne zgrade; ulična zgrada datira iz kraja 18. stoljeća, a dvorišna zgrada iz sredine 19. stoljeća.

Sakralne građevine i kompleksi

U ovu potkategoriju ulaze građevine za vjerske potrebe (crkve, hramovi, sinagoge), redovnički kompleksi (samostani i manastiri), kalvarije, poklonci, pilovi. Za grad Sisak znakovite su sljedeće:

- **Katedrala Uzvišenja Svetog Križa** – Crkva Sisačke biskupije, nalazi se na Trgu bana Josipa Jelačića, pokraj arheološkoga parka „Siscia in situ“. Današnja crkva izgrađena je u prvoj polovici 18. stoljeća. Dana 5. prosinca 2009. godine papa Benedikt XVI. ponovno je utemeljio Sisačku biskupiju na čelu s biskupom Vladom Košićem, a dotadašnju župnu crkvu Uzvišenja Svetog Križa proglasio je katedralom
- **Bazilika Sv. Kvirina**, posvećena sv. Kvirinu, biskupu mučeniku iz trećega stoljeća, zaštitniku grada Siska
- **Kapela sv. Kvirina** podignuta je oko 1670. godine u čast sisačkomu biskupu Sv Kvirina. Sveti Kvirin uhićen je kao sisački biskup za vrijeme progona kršćana u razdoblju cara Dioklecijana i odveden na prostor današnje Mađarske, u grad Savariju, gdje je bio podvrgnut mučenju. Oko vrata mu je zavezan mlinski kamen te je bačen u rijeku Sibaris da se utopi. Prema legendi

Biskup je ostao na vodi i hrabrio svoje vjernike da se ne boje, pomolio se i onda potonuo. Kršćani su našli njegovo tijelo i časno ga pokopali. Kapela je bila smještena na krajnjem sjevernom rubu antičke Siscije, a nedavna arheološka istraživanja pokazuju da je bila smještena izravno na sjeverna gradska vrata. Smatra se da je prvobitno bila podignuta od drveta, a krovšte je bilo pokriveno kamenim pločama. Oko kapele bilo je smješteno i gradsko groblje koje se ondje nalazilo do 40-ih godina 20. stoljeća

Obrambene građevine i kompleksi

Potkategoriji pripadaju fortifikacijski kompleksi, utvrde, baterije, uporišta, vojne nastambe, spremišta oružja, stražarnice, zapovjedna mjesta. Za grad Sisak znakoviti su sljedeći objekti i lokaliteti:

- **Stari grad** jest tvrđava iz 16. st. pod kojom se odigrala Bitka kod Siska 22. lipnja 1593. godine. Tvrđava je spomenik nulte kategorije. Obnovljena utvrda danas je spomenik nulte kategorije, kulturno dobro nacionalnoga značaja i jedan od rijetkih očuvanih primjeraka fortifikacijske arhitekture iz doba ratovanja s Osmanlijama. Nalazi se na strateškoj lokaciji u blizini ušća rijeke Kupe u Savu i velikim je dijelom prirodno zaštićena vodenim tokovima. Od Starog grada do centra Siska cestovno je udaljena oko dva kilometra te oko kilometar i pol šetnicom. Prostorije sisačkoga Starog grada u novije vrijeme služe za smještaj muzejske građe Gradskog muzeja Sisak u kojem se nalazi dio zbirki i odjela koje Muzej posjeduje: arheološki, etnografski, kulturno-povijesni, numizmatički i galerijski. Utvrda Stari grad Sisak zatvorena je od 10. listopada 2016. do svibnja 2017. godine. Skupinski su posjeti i dalje mogući tijekom cijele godine, ali uz prethodnu najavu na telefonski broj Gradskoga muzeja Sisak. Također, u Starom gradu smješten je restoran Stari grad koji organizira vjenčanja i krstitke, poslovne ručkove i domjenke te maturalne proslave
- **Vojarna** – 1891./1892. godine u Lađarskoj ulici broj 28 dovršena je velika dvokatna domobranska vojarna, najveći vojni objekt u tadašnjem Sisku. Danas je zgrada domobranske vojarne zapuštena te potpuno neiskorištena

Memorijalne građevine i kompleksi

Memorijalne građevine povezane su s povijesnim ili kulturno-povijesnim događajima i osobama, grobne i pogrebne građevine, spomen-ploče. Pritom se mogu spomenuti sljedeće kuće znamenitih osoba:

- **Kuća prvoga sisačkog gradonačelnika Franje Lovrića** – Osoba koja je uvelike zaslužna za današnji izgled Siska upravo je poznati sisački trgovac, ilirac, saborski zastupnik Franjo Lovrić, prvi gradonačelnik slobodnoga kraljevskog grada Siska. U vrijeme njegova mandata u Sisku su krajem 19. st. poduzete mnoge akcije komunalnoga uređenja grada. On je do danas ostao najdugovječniji sisački gradonačelnik

- **Kuća Lieberman** – Kuća s prekrasnim terasama od kovanoga željeza jest Kuća Lieberman. Izgrađena je 1856. godine i bila je u vlasništvu sisačkoga trgovca Liebermana. To je najstarija sisačka židovska obitelj koja se u grad doselila u prvoj polovici 19. stoljeća. Svoje bogatstvo i ugled stekla je trgovinom žitom.
- **Kuća Welenreiter** – Kuća je bila vlasništvo trgovca Joachima Welenreitera koji se u Sisak doselio 1840. godine u jeku trgovačkoga proširenja grada. Bio je poznati sisački dobročinitelj, gradski sudac, član strukovnih društava. U kući je od 1876. godine djelovala Sisačka vjeresionska banka, kao jedna od prvih bankarskih ustanova grada Siska. Kapitalom te banke bili su financirani mnogi trgovački poslovi u Sisku i izvan njega. Zgrada na svom zapadnom pročelju ima prepoznatljiva metalna vrata s dva lava koji svojim ustima drže karike za povlačenje vrata. To su jedna od najstarijih vrata na prostoru grada Siska i predstavljaju simbol trgovačke moći grada.
- **Kuća Grga Tuškana** –Grga Tuškan poznati je sisački političar i saborski zastupnik na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. U počecima svoje političke djelatnosti bio je pristaša stranke prava; stranke koja borila za hrvatske interese u Austro-Ugarskoj Monarhiji, a kao njezin zastupnik izabran je u Hrvatski sabor gdje je sudjelovao u fizičkom napadu na tadašnjega hrvatskog bana, Mađara Khuena Héderváryja. Zbog tog je čina bio osuđen i zatvoren. Simbol njegove političke i gospodarske moći upravo je ova zgrada izgrađena u centru grada, uz glavni gradski trg. S balkona je držao političke govore. U prizemlju zgrade otvorio je gradsku kavanu i Posavsku štedionicu.
- **Rodna kuća slikara Slave Striegla** – U ovoj kući rodio se i živio poznati sisački akademski slikar Slavo Striegl, prepoznatljiv po svojim akvarelima. Slikao je i crtao sisačke motive. Najveći dio njegovih radova čine crteži, akvareli, ulja na platnu i staklu. Bavio se ilustracijom, grafičkim oblikovanjem, dizajnom. Danas po njemu nosi naziv Galerija „Striegl“ u kojoj se redovito održavaju likovne izložbe te se predstavlja umjetnikov rad. U prostoru rodne kuće radi se na uređenju memorijalnoga prostora posvećenoga umjetniku s galerijom za povremene izložbe. Striegl je jedan od simbola grada Siska.
- **Rodna kuća Milana Steinera** – Tu je živio akademski slikar Milan Steiner krajem 19. stoljeća. Umro je od bolesti u 26 godini života. Za sobom je ostavio tek nešto manje od četiri stotine radova koji su nastali između 1916. i 1918. Ti su mu radovi osigurali visoko mjesto u povijesti hrvatskoga modernog slikarstva.
- **„Barutana“** je muzejski postav posvećen Domovinskom ratu i vojnoj povijesti. Objekt je u vlasništvu Gradskoga muzeja Sisak. Na tom se lokalitetu želi izraditi idejni projekt uređenja objekata i vanjskoga prostora te izrada muzeološke koncepcije postava.

Ostala graditeljska kulturna dobra

- Na mjestu nekadašnjega drvenog mosta iz 1862. godine izgrađen je „**Stari most**“ na rijeci **Kupi** koji je spojio Civilni i Vojni Sisak (lijevu i desnu obalu rijeke Kupe). Godine 1934. izgrađen je zidani most, koji postaje jedan od simbola grada, a Siščani ga zovu Stari most. Taj je most izgrađen od opeke (tradicionalnog materijala) te od armiranoga betona, a ukrašen je opekama i kamenom. Od 20. listopada 2010. godine most je zatvoren za promet autobusa i svih vozila težih od dvije tone.
- **Granik** je jedinstvena parna dizalica za istovar tereta s brodova postavljena još 1903. godine. Granik će se obnoviti u okviru projekta „Info-centar industrijske baštine-Holandska kuća“ koji je već u provedbi (više pod Projekti u pripremi ili provedbi).

Izazovi i potencijali

Veliki je izazov započeti s obnovom i prenamjenom pojedinačnih kulturnih dobara, a zbog nekoliko ključnih razloga. Prvi razlog jest to što su imovinsko-pravni odnosi često složeni i neodređeni, a drugi je pak to što svaka obnova kulturnoga dobra zahtijeva velika financijska ulaganja, opsežne studije te, u konačnici, namjenu kojom će se moći opravdati sredstva utrošena za obnovu. Svakako je potrebno razmišljati o povratu ulaganja, o održivom upravljanju dobrom te o djelatnosti koja će se provoditi u samome objektu. S obzirom na to da je riječ o kulturnim dobrima – građevinama – koje imaju svoje povijesno, kulturno i društveno značenje, one nose i mogućnost predstavljanja, promocije i ekonomskoga vrednovanja, što može znatno utjecati na razvoj kulturno-turističke ponude u gradu Sisku.

3.4.2 Industrijska baština grada Siska

Grad Sisak je u 20. stoljeću bio važno industrijsko središte Hrvatske. Danas je Sisak grad s bogatom industrijskom baštinom; kompleksi tvorničkih postrojenja, pojedinačne građevine i mostogradnja. Velika (sada napuštena) industrijska postrojenja danas su dio gradskoga identiteta. Djelatnošću Gradskoga muzeja i Konzervatorskoga odjela nastoji se pobuditi svijest javnosti o postojanju industrijske baštine, pokrenuti pitanje očuvanja i mogućnosti njezine revitalizacije.¹⁰

U nastavku su objekti navedeni u jednakom redosljedu kao i u radu autorice Ivane Miletić Čakširan i autora Vlatka Čakširana, a govora je o radu „Zaštita industrijske baštine grada Siska na primjerima Tvorničkog kompleksa Segestice, zgrade Munjare i Staroga mosta“:

¹⁰ Ivana Miletić-Čakširan, Vlatko Čakširan „Zaštita industrijske baštine grada Siska na primjerima Tvorničkog kompleksa Segestice, zgrade Munjare i Starog mosta“, str. 2

Kompleksi unutar zaštićene Kulturno-povijesne cjeline grada Siska

1. kompleks tvornice Segestica
2. kompleks tvornice Mlin i pekare
3. kompleks Pivovare na obali R. Boškovića
4. kompleks Željezničkog kolodvora

Pojedinačne građevine unutar zaštićene Kulturno-povijesne cjeline grada Siska

5. Stari most
6. Granik
7. Parno kupalište
8. Vojarna
9. Žitni magazin

Pojedinačno zaštićena kulturna dobra

10. Gradska munjara
11. Skladište Müller u Rimskoj ulici
12. Skladište u Rimskoj ulici br. (Holandska kuća)

Evidentirane građevine / kompleksi industrijske baštine

13. Zgrada Jodnog lječilišta P 4177
14. Shell
15. Tanina
16. Lučka postrojenja
17. Staklana Teslić
18. Željeznički most
19. Pivovara na Zibelu
20. Željezara
21. Kolodvor u Capragu
22. Šeširka Galdovo
23. Vodotoranj¹¹

Izazovi i mogućnosti

Prema riječima autora rada „Zaštita industrijske baštine grada Siska na primjerima Tvorničkog kompleksa Segestice, zgrade Munjare i Starog mosta“ sve više trgovačkih lanaca ulazi u gradske poslovne zone, zamjenjujući nekadašnja industrijska postrojenja. Proizvodne se djelatnosti zamjenjuju uslužnima. Potrošačko društvo određuje ponašanje pojedinaca. Zbog toga je prijeko potrebna zaštititi i revitalizirati industrijsku baštinu grada jer ona nije samo gospodarsko pitanje, nego i pitanje

¹¹ Ivana Miletić-Čakširan, Vlatko Čakširan „Zaštita industrijske baštine grada Siska na primjerima Tvorničkog kompleksa Segestice, zgrade Munjare i Starog mosta“

identiteta.¹² Promotivši stanje industrijske baštine grada Siska, može se zaključiti kako se većina građevina/kompleksa još uvijek upotrebljava s izvornom ili promijenjenom namjenom, dok su preostale građevine potpuno zapuštene. Nažalost, ekonomsko stanje utječe na opstojnost „živih“ industrijskih pogona. Naime, velik je dio građevinskoga fonda unutar industrijskih kompleksa napušten zbog smanjenih proizvodnih kapaciteta. Upravo je samo stanje industrijske baštine pokrenulo niz aktivnosti u smjeru njezina očuvanja i prenamjene. Kako se većina građevina/kompleksa kategoriziranih kao industrijska baština nalazi unutar kulturno-povijesne cjeline grada Siska, svi radovi, kao i namjena, podliježu odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara RH.¹³ Problemi pri provođenju zaštite i aktivnosti oko revitalizacije u najvećoj su mjeri vlasništvo i neodržavanje. Iz nadležnih ustanova naglašavaju kako se stanje postupno mijenja te da se pojavljuju pozitivni primjeri prenamjene industrijskih objekata. Otvaranjem Info-centra industrijske baštine „Holandska kuća“ takav tip baštine postat će vidljiviji, a tako se otvaraju i mogućnosti za još kvalitetnije iskorištavanje tog potencijala.

3.4.3 Arheološko nalazište i arheološka zona

Prema „Strateškom planu Gradskog muzeja Sisak 2016. – 2018.“, sustavna arheološka istraživanja nositelji su razvoja arheološke djelatnosti koja uključuje sljedeće lokalitete i aktivnosti:

- **Arheološki park Sv. Kvirin** – Riječ je o prostoru površine oko 10 000 m², djelomično istražen. U Planu razvoja sustavnih arheoloških istraživanja predviđene su sljedeće aktivnosti:
 - Zaštita i konzervacija otkrivenih struktura na mjestu nalaza bez zahvata
 - Rekonstrukcije
 - Restauracija građe
 - Prezentacijski centar
 - Edukacijske radionice
 - Uključivanje volontera
 - Terenska nastava u sklopu projekta Interpretacijski centar Segestika – Siscija koji obuhvaća i arheološki park Sv. Kvirin.

U te je aktivnosti, tj. u predstavljanje i istraživanje arheološke baštine, uključen i Arheološki muzej u Zagrebu. Taj će se lokalitet sa svojim sadržajima uključiti u kulturno-turističku ponudu grada.

- **Pogorelac** - Projekt istraživanja Pogorelca već četiri godine provodi Arheološki muzej u Zagrebu. Projekt uključuje arheološko istraživanje primjenjujući nove metode u ubikaciji nalazišta i bilježenju nalaza; utvrđivanje položaja prapovijesne Segestike, utvrđivanje

¹² Ivana Miletić-Čakširan, Vlatko Čakširan „Zaštita industrijske baštine grada Siska na primjerima Tvorničkog kompleksa Segestice, zgrade Munjare i Starog mosta“ str. 2

¹³ Ivana Miletić-Čakširan, Vlatko Čakširan „Zaštita industrijske baštine grada Siska na primjerima Tvorničkog kompleksa Segestice, zgrade Munjare i Starog mosta“ str. 7

naseljenosti toga područja tijekom povijesnih razdoblja, predstavljanje nalaza, npr. replika prapovijesne kuće, radionice sa širom javnosti o prapovijesnom razdoblju Segestike.

- **Arheološko rekognosciranje Kupe** – Prema Strateškom planu, nastavit će se rekognosciranje korita rijeke Kupe uzvodno kod sisačkoga kupališta i kod ušća Odre u Kupu, u suradnji s podvodnim arheolozima Odjela za podvodnu arheologiju Hrvatskoga restauratorskog zavoda. Budući da su otkriveni elementi rimske arhitekture, a podvodna arheologija zahtijeva iznimna sredstva i resurse, razmotrit će se mogućnost turističkih programa podvodne arheologije, što je uobičajeno za Jadran te što bi bio pilot-projekt u unutrašnjosti. Tim bi se sredstvima sufinancirala daljnja istraživanja. U projekt se uključio Centar za podvodnu arheologiju iz Zadra.
- **Arheološki lokalitet „Siscia in situ“** – Lokalitet površine 600 m² koji čuva ostatke rimske arhitekture, i to jugozapadni bedem s kulom s kraja 2. i početka 3. stoljeća te unutar bedema ostatke horreuma – žitnice, sagrađene početkom 4. stoljeća. Budući da je objekt u dobrom stanju, predviđa se predstavljanje antičke arhitekture, čime bi se objekt uklopio u kulturno-turistički sadržaj grada Siska. Potrebno je stalno održavanje lokaliteta. Nužno je poraditi na boljoj vidljivosti, komunikaciji i interpretaciji nalazišta s širom javnosti.

Ključni projekti koji obuhvaćaju utvrdu Stari grad Sisak, Holandsku kuću i Etnoselo Ušće bit će detaljno prikazani u dijelu Ključni projekti u pripremi/provedbi.

Izazovi i mogućnosti

Iako arheološka nalazišta i otkrića privlače veliku pozornost javnosti, u Hrvatskoj prevladava „pasivna“ upotreba nepokretne kulturne baštine, naročito arheoloških lokaliteta koja su vrlo često dijelom neriješenih imovinsko-pravnih odnosa, a koje obilježava nedostatak sadržaja i multimedijске interpretacije. Materijalni ostatci Siscije visokoga su stupnja očuvanosti i upravo je to mogućnost da se Siscija prikaže kao prepoznatljivi povijesni motiv suvremenoga Sisku. Razvijajući „urbanu arheologiju“, a istovremeno poštujući razvoj grada u 21. stoljeću, predstavljanjem određenih točaka cjelokupnoga arheološkog lokaliteta moguće je postići i zamjetne komercijalne rezultate.

Tu se može spomenuti Arheološki lokalitet „Šetnica“ (područje cijele šetnice uz rijeku Kupu), arheološki park Sveti Kvirin (područje bivšega sisačkog starog groblja uz kapelu Svetog Kvirina.) Gradski muzej Sisak neprekidno radi na predstavljanju arheološke baštine grada Siska.

Nadalje, kako tvornički kompleks Segestice leži na arheološkim strukturama rimske Siscije, a trasa carda pronađena na području Arheološkoga parka sv. Kvirina nastavlja se prema jugu, središnjim dijelom tvorničkog kompleksa – upravo u okolici zgrade koja se predlaže kao interpretacijski centar – omogućilo bi se i predstavljanje arheoloških nalaza na mjestu, i to u sklopu interpretacijskoga centra za arheologiju. Pothvati su za moguće ostvarenje te zamisli minimalni (zamjena stolarije, krovšta i

uređenje unutrašnjosti).¹⁴ Izgradnjom planiranoga Interpretacijskog centra Segestica – Siscija osigurat će se prostor za kvalitetnije istraživanje i promociju arheološke baštine.

3.4.4. Javni prostori

Javni su prostori iznimno važni za razvoj kulturnih i turističkih aktivnosti grada Siska, a osobito programi koji su usmjereni na rijeku Kupu, odnosno na tri rijeke kao poseban razvojni smjer grada te na poveznicu s Parkom prirode Lonjsko polje. Također, znakovita je šetnica Slave Striegla koja kao žila kucavica grada povezuje tvrđavu Stari grad sa središtem, ali i daje mogućnost za raznovrsnu interpretaciju povijesti, sadašnjosti i budućnosti Siska.

- **Šetnica Slave Striegla** jest žila kucavica grada, mjesto za druženje, priču te okrjepu u nekom od brojnih kafića i uživanje u pogledu na rijeku. U 18. stoljeću tu su se nalazila lučka postrojenja. Šetnjom se može naići na parnu dizalicu, u blizini zgrade Malog Kaptola koja je modernizirala riječni promet i zamijenila ljudsku snagu. Kombinacija riječnoga i željezničkoga prometa odredila je razvoj grada u 20. stoljeću. Kako su na šetnici prilikom istraživanja novoga lokaliteta za potrebe ostvarenja projekta izgradnje Pristaništa pronađeni vrijedni arheološki nalazi, potrebno je pokrenuti nove sustave istraživanja lokaliteta te izraditi projekte njegove prezentacije. Lokalitet je djelomično istražen u okviru zaštitnih arheoloških istraživanja i nadzora. Projektom bi se arheološki istražila travnata neistražene površine uz Šetnicu te bi se predstavili najatraktivniji dijelovi već istražene i novootkrivene arhitekture (terme, bedem itd.)
- **Park skulptura**, nastalih u sklopu Kolonije likovnih umjetnika Željezara Sisak, postavljenih u javnom prostoru naselja Caprag u Sisku, upisan je u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske. Zbirku skulptura nastalih u sklopu Kolonije likovnih umjetnika Željezara Sisak čini 38 prostorno razmještenih skulptura koje predstavljaju sastavnicu industrijskoga krajolika, radničkoga stambenog naselja te parkovne arhitekture na otvorenom, javnom prostoru naselja Caprag, a koja svojom urbanističkom kompozicijom i strukturom čini i znakovit dio društveno-povijesne i kulturne baštine grada Siska. Sve skulpture nastale su tijekom trajanja Kolonije likovnih umjetnika Željezara Sisak od 1971. do 1990. godine, a autori su tih skulptura mahom protagonisti suvremene Hrvatske, autori skulptura s prostora bivše Jugoslavije, koje su nastale sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća, te nekolicina umjetnika koji su po svojoj akademskoj struci slikari, ali se mogu pohvaliti i raritetnim kiparskim ostvarajima. Osnovni materijal svih skulptura jest čelik, često u kombinaciji s industrijski proizvedenim metalnim predmetima (cijevi, metalne ploče, dijelovi strojeva) nastalima u autentičnom okrilju Željezare Sisak. Posebnost pojedinih skulptura u pogledu tehničke izvedbe jest činjenica da su nastajale u suradnji s radnicima Željezare Sisak, stoga su odraz važnoga društveno-povijesnog

¹⁴ Ivana Miletić-Čakširan, Vlatko Čakširan „Zaštita industrijske baštine grada Siska na primjerima Tvorničkog kompleksa Segestice, zgrade Munjare i Starog mosta“ str. 9

konteksta Kolonije, a to je „ambicija približavanja umjetnosti industrijskom radniku“ (što se ostvaruje doslovno postavljanjem skulptura u javnom prostoru, kao u dijelu stambenih naselja u kojima su radnici živjeli). Skulpture sažimaju odlike postmodernističke estetike nove hrvatske skulpture 80-ih godina 20. st. reduciranom plastičkom formom sa snažnim simboličkim i metaforičkim asocijacijama obuhvaćajući tako amblematske primjere apstraktne, kao i figurativne provenijencije hrvatskoga kiparstva sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća. Skulpture su odraz simptomatičnoga i reprezentativnoga umjetničkoga izraza svakog autora te svojom brojnošću, monumentalnošću i prostornim djelovanjem predstavljaju cjelovit i složen mozaik hrvatskoga suvremenog kiparstva. Zbirka skulptura nastalih u sklopu Kolonije likovnih umjetnika Željezara Sisak predstavlja vrijedan primjer cjelovite industrijske baštine koji obuhvaća urbanističku cjelinu tvorničkoga kompleksa, stambenog naselja i parkova te tako uvelike doprinosi valorizaciji kulturnih potencijala hrvatske industrijske baštine. Jedinstvenost zbirke skulptura nastalih u sklopu Kolonije likovnih umjetnika Željezara Sisak proizlazi iz posebnoga društveno-povijesnog i kulturološkog konteksta njezina nastanka, u kojemu ona svojim prostorno prepoznatljivim i kompaktnim obilježjima predstavlja znakovite umjetničke ostvarenje suvremene hrvatske skulpture svjedočeći pritom o sljedećemu: o gospodarskoj (industrijskoj) povijesti grada Siska; o odnosu i interakciji industrijskoga postrojenja Željezare Sisak i širega javnog komunalnog prostora; o fenomenu likovnih kolonija u sklopu mreže kolonija i likovnih simpozija koji su se održavali na prostorima bivše Jugoslavije od 1970. do 1989. godine te o njihovu utjecaju na strujanje i vizualni identitet prostora na kojem se odvijaju; o valorizaciji prostornih praksi socijalizma infiltracijom umjetničkoga djela u svakodnevni život, a iz lokalnoga, hrvatskoga i širega europskoga gledišta

- Prelazeći preko Staroga mosta, jednoga od simbola grada, s lijeve na desnu obalu rijeke Kupe, dolazi se na prostor **Vojnog Siska**, grada koji je imao vlastitu povijest od 1765. do 1874. godine. Osnovan je u sklopu Vojne krajine, obrambene granice od Osmanskog carstva, te je trebao biti glavna riječna luka za opskrbu Vojne krajine. Vojni Sisak imao je žitni magazin, pivovaru, hotel, poštu, pisarnicu, što je bilo povezano s trgovačkom djelatnošću. Godine 1874. ujedinio se s Civilnim Siskom u jedinstveni grad, a tada započinje zajednička povijest obaju gradskih dijelova
- **Park šuma (Perivoj) Viktorovac** – Klub SKWHAT / **Šumica**: Zaštićeni perivoj Viktorovac nosi ime po svom tvorcu Victoru Schroederu koji ga je 1901. godine počeo uređivati po uzoru na zagrebački Maksimir. Šumica obuhvaća više od šest hektara prirodne i sađene šume. Davne 1906. godine u prostor je spretno uklopljen i Schroederov izvor pitke vode, koji je danas u jako lošem stanju, te zahtjeva hitnu sanaciju

- **Gradski vrtovi Sisak** – inicijativu je pokrenulo Društvo za socijalnu ekologiju Zeleno zlato iz Brežane Lekeničke, a njihov je proizvod „Zeleno Zlato“ – mješavina samonikloga ljekovitog bilja u prahu. Sastav je proizvoda sljedeći: list i korijen koprive, list maslačka, stolisnik, list matičnjaka, list planinke, list kupine i list masline. Društvo organizira radionice na prostoru gradskih vrtova, a uključuje teme poput fotografiranja kamerom obscurom, preživljavanja u prirodi, vrtlarenja, tjelovježbe i raznih igara. Radionice su dio projekta Zelena edukacija zlata vrijedi te su ujedno i pilot-program koji ima mogućnost postati stalna ponuda Gradskih vrtova, a koji bi tako postali mjesto za učenje i rast (i to ne samo povrća posađenoga u vrtu)
- **Zibel kupalište i sportsko-rekreativni centar** – U sastavu kupališta nalaze se sportska borilišta, tereni i travnate površine uključujući nogometno igralište, igralište za odbojku na pijesku, Beach bar „RC ZIBEL KUPALIŠTE“, prostor za stolni tenis, dječje igralište i sunčalište, košarkaški stup i Šrc Sisak Roštilj park. Udruga Zibel koja djeluje na tom lokalitetu broji 53 obitelji i bavi se promicanjem humanitarnosti, sporta i promicanja vrijednosti i značenja obitelji. Kako se ističe na stranicama udruge, članovi uglavnom imaju između 30 i 40 godina te svoje slobodno vrijeme provode družeći se i „smišljajući“ radnje kojima će svoj grad i svoj kvart Zibel učiniti ljepšim mjestom za život. Godine 2017. održana je sada već tradicionalna Zibelijada koja je okupila više od 2000 Siščana.

3.4.5 Lonjsko polje i tradicijsko nasljeđe na području Županije

- **Park prirode Lonjsko polje** ubraja se među najugroženije močvarne dijelove u svijetu. To je najveće zaštićeno poplavno područje ne samo u Hrvatskoj, već u cijelom Dunavskom slijevu. Lonjsko polje ima četiri ulaza u park – Krapje, Čigoč, Repušnica i Osekovo. Posebnu ulogu u Lonjskom polju ima selo Čigoč koje je 1994. proglašeno za „Europsko selo roda“. Osim svojih iznimnih prirodnih odlika, Park prirode Lonjsko polje posjeduje i vrijednu kulturnu baštinu; posebno graditeljstvo, folklor, obrt i pučko stvaralaštvo na kojima se može graditi identitet grada Siska kao grada kulturne i prirodne baštine.
- **Etnološka zbirka obitelji Sučić, Čigoč br. 34** – Zbirka je nastala čuvanjem obiteljskih tradicijskih predmeta, a nadopunjavana je otkupima i darovnicama. Danas sadrži oko 400 različitih predmeta povezanih s narodnim životom i načinom gospodarenja stanovništva toga dijela Posavine s kraja 19. i početka 20. stoljeća. U zbirci se nalaze različiti starinski oblici keramičkih i drvenih posuda, alati za obradu drveta, oruđa za obradu zemlje, prijevoznih pomagala, ribolovne alatke i dr. Nadasve su vrijedni oblici tekstilnoga rukotvorstva kao što su nošnje, posteljno rublje i ručnici ukrašeni bogatim posavskim vezom. Posjetiteljima se pruža mogućnost kupovine izvezenih rukotvorina jer je tkalački stan još uvijek ispravan. Zbirka, čiji su vlasnici gđa Jagoda i g. Zlatko Sučić, upisana je u Listu kulturne baštine Republike Hrvatske.

- **Etnološka zbirka obitelji Palaić, Krapje br. 48** – U selu graditeljske baštine – Krapju – nalazi se bogata etnografska zbirka u kući i okućnici obitelji Palaić. Zbirku čini više od 170 predmeta koji su uglavnom načinjeni od tekstila, drva i keramike. Etnografski predmeti proizvodi su narodnih rukotvorina samoukih proizvođača ili starih obrta i zanata. Svi su povezani s narodnim životom i načinom privređivanja seoske obitelji naselja Krapje. Karakteristični su za pučanstvo Lonjskoga polja 19. i prve polovice 20. stoljeća. U etnografskoj zbirci ističu se arhaični oblici pokućstva, narodne nošnje, pribor i pomagala za izradu tekstila na tkalačkom stanu. Svaki predmet ima etnografsku i obrazovnu vrijednost, a kao cjelina čine fundus koji predstavlja način života, odijevanja, privređivanja, znanja i umijeća tipične obitelji naselja Krapje. Najviše je predmeta u drvenoj tradicijskoj katnici koja se pak ističe kao izvorni oblik tradicijske posavske arhitekture.
- **Tradicijska gradnja drvenih kuća u Parku prirode Lonjsko polje** – Dolazak u Prijamni centar u **selo graditeljske baštine Krapje** br. 18, obrazovna šetnja kroz selo u kojem je očuvana tradicijska posavska arhitektura nastala u 18. i 19. st., što je rijetkost, i koja je građena od glasovite posavske hrastovine. Slijedi kratak odmor uz posjet suvenirnici te rješavanje radnih listića i slaganje maketa posavske kuće u igraonici (samo za mlađi uzrast). Nakon toga skupina uz pratnju vodiča odlazi na panoramsku vožnju turističkim brodom po rijeci Savi (brod može primiti 80 osoba). Nakon boravka u Krapju, a po dogovoru s voditeljem skupine, moguće je nakratko posjetiti i Čigoč, europsko selo roda.

3.4.6. Nematerijalna baština

U nematerijalnu baštinu ubrajamo tradicijske običaje, usmenu predaju i izričaje uključujući jezik kao sredstvo komunikacije, izvedbene umjetnosti poput plesova i pjesama, zatim obrede, ceremonije, razna vjerovanja, svečanosti, tradicijske obrte i ostalo. Kulturno-umjetnička društva Znanja i umijeća bavljena tradicijskim obrtima na području cijele Općine većinom su zapuštena. Kao dio nematerijalne baštine, pjesme i plesovi predstavljaju tradiciju, običaje i vještine koje su se prenosile s koljena na koljeno. Osim što imaju bitnu društvenu ulogu, odražavaju i povijesne, društveno-gospodarske i kulturne osobitosti pojedinoga kraja¹⁵.

Etnografske zbirke čuvaju tradicionalno pokućstvo, alate, tekstil i slično. Pjesme, plesovi, običaji i usmena predaja dio su nematerijalne kulturne baštine i pokazuju povezanost ljudi s povijesnim razdobljem vojne granice i rijekom Savom kao bitnom odrednicom života. Tradicionalna posavska nošnja tkana je od lanene niti i ima barokna obilježja; prepoznatljivoga je kroja, krase ju cvjetni motivi te je bogatoga kolorita.¹⁶

¹⁵ <http://www.muzej-sisak.hr/article/580/predavanje-quotnarodno-stvaralastvo-tradicijske-pjesme-i-plesovi-okolice-siskaquot?y=2016>

¹⁶ http://www.pp-lonjsko-polje.hr/new/hrvatski/kulturna_bastina_etno_bastina.html

Izazovi i mogućnosti

Spomenuti dio kulturne baštine ima velike potencijale koji, iako su se počeli valorizirati i ostvarivati u okviru projekata Parka prirode Lonjsko polje, i dalje predstavljaju izazov ponajprije zbog nedostatka ljudskih resursa, odnosno radničkih kapaciteta Parka prirode Lonjsko, i to, u prvom redu, u području promocije novih proizvoda i sadržaja. Do sada je obnovljeno oko 60 kuća od mogućih 200 koje se mogu prenamijeniti u različite kulturno-turističke sadržaje, od ugostiteljske i muzejske do bike & bed ponude.

3.5 Kreativne i kulturne industrije

Kreativne i kulturne industrije (KKI) čine jedan od najbrže rastućih gospodarskih sektora i u svijetu i u Europi, što potvrđuje i činjenica da KKI izravno ili neizravno zapošljavaju oko 7 milijuna ljudi, odnosno 3,3 % aktivnoga stanovništva EU-a, te čine 4,2 % bruto domaćega proizvoda (Ernst and Young, 2014.)¹⁷.

Sektor kreativnih i kulturnih industrija (KKI) u Hrvatskoj¹⁸ sastavljen je od 12 potsektora koje tvori 45 djelatnosti (razina razreda NKD-a 2007.) od kojih su 43 kreativne, a dvije djelomično kreativne. Podatci HZMO-a i tvrtke Zenlab d.o.o. za godinu 2012. – 2014. pokazuju da velik dio radne snage u kreativnim i kulturnim industrijama djeluje u mikrosubjektima (društvima s ograničenom odgovornošću i obrtima) i kao samostalni radnici, i tj. radnici u djelatnostima slobodnih zanimanja. Prema Projektnoj studiji ističe se i da je „kao djelatnosti slobodnih zanimanja unutar KKI moguće raspoznati samostalnu djelatnost arhitekata, tumača, prevoditelja, književnika, predavačku djelatnost (u umjetnosti) i samostalnu djelatnost novinara i umjetnika. Pored toga, dio profesionalaca u KKI u Hrvatskoj su samostalni umjetnici ili „umjetnici izvan radnog odnosa kojima je umjetničko stvaralaštvo i djelovanje jedino i glavno zanimanje“¹⁹.

U Projektnoj studiji nema posebnih podataka niti analize kreativnih i kulturnih industrija po regijama ili županijama u Republici Hrvatskoj. Ističu se samo sljedeći važni podaci; prema analizi županijskih izdavanja za kulturu po stanovniku u godini 2011., Sisačko-moslavačka županija izdvaja 352,3 kuna, po čemu je 11 na popisu županija, dok, primjerice, Istarska županija izdvaja 2,178 kn, Grad Zagreb 1,214 kuna, a Osječko-baranjska županija 529,7 kuna²⁰. Iako se prema izdavanjima u lokalnim proračunima nalazi na sredini, prema organizaciji Županija je pri dnu s četirima održanim festivalima u

¹⁷ Rašić Bakarić I., Bačić K., Božić Lj., Projektna studija „Mapiranje kreativnih i kulturnih industrija u Republici Hrvatskoj“, Ekonomski institut Zagreb, za naručitelja, HKKKKI, lipanj 2015., str. 4

¹⁸ U potsektore KKI prema izboru i definiciji Hrvatskog klastera konkurentnosti kreativnih i kulturnih industrija ulaze sljedeće djelatnosti: Muzeji, knjižnice i baština ; Umjetnost ; Glazba i izvedbene umjetnosti; Film; Fotografija; Elektronički mediji; Računalni programi, igre i novi mediji; Zanati (umjetnički i tradicijski obrti); Arhitektura; Izdavaštvo; Dizajn; Oglašavanje i tržišno komuniciranje

¹⁹ *ibid*, fusnote 40 i 41.

²⁰ *Ibid*, str. 73

2013. godini. Grad Zagreb održao je 35 festivala, a npr. Ličko-senjska županija deset, što upućuje i na potencijal u ovome aspektu kulturne i kulturno-turističke produkcije²¹.

Grad Sisak preko razvoja tvrtke Sisak projekti d.o.o. pokrenuo je inicijativu za osnivanje Centra izvrsnosti i kreativnosti – kreativnoga inkubatora. Projekt ukupne vrijednosti od oko 9000 000,00 HRK financiran je iz natječaja Ministarstva gospodarstva u okviru Operativnoga programa „Konkurentnost i kohezija“ 2014. – 2020. (Razvoj poslovne infrastrukture). Centar je namijenjen malim i srednjim poduzetnicima na području Sisačko-moslavačke županije koji imaju znanja i zamisli iz sektora kreativnih industrija, a čija se djelatnost zasniva na visokim tehnologijama i inovacijama. Prema podacima Sisak projekta, postavljanjem i opremanjem Centra kreativnih industrija stvorit će se nova infrastruktura namijenjena isključivo poduzetnicima u sektoru kreativnih industrija. Poduzetnicima i članovima Centra na raspolaganju će biti institucionalna potpora u razvoju poduzetničkih i drugih vještina koja će uključiti radionice, obrazovanje, mentorsku podršku, kao i prijenos dobrih praksi, razvoj novih vještina te aktivnosti umrežavanja. Također, moći će se koristiti uslugama inkubatora u razvoju svojih inovativnih proizvoda/usluga s ciljem komercijalizacije na tržištu. Osim toga, članovima će biti pružena i financijska podrška u obliku pristupa prostoru, opremi i uslugama po povlaštenim cijenama.

Izazovi i mogućnosti

Podatci koji se donose u sklopu projektne prijave za CIKS nejasni su glede postotka aktivnih poduzeća koja pripadaju sektoru kreativnih industrija. Naime, prema analizi izrađivača, na području Sisačko-moslavačke županije od ukupnoga broja aktivnih poduzeća (729 poduzeća, od kojih je oko 70 % u sektorima proizvodnih i uslužnih djelatnosti) 11,85 % njih pripada sektoru kreativne industrije,²² no nije istaknuto na koga se taj podatak odnosi – odnosi li se mikro-poduzeća, na nezavisne profesionalce i sl. – što predstavlja problem u smislu njihova razvoja i jačanja kapaciteta. Ipak, činjenica jest da je taj podatak izrazito nevjerodostojan, stoga aktivnosti CIKS-a trebaju biti usmjerene na jačanje svijesti poduzetnika i nezavisnih profesionalaca o mogućnostima sektora kulturnih i kreativnih industrija. Mali broj organiziranih festivala, u usporedbi s drugim županijama, također upozorava i na potencijale i na velike izazove koji se postavljaju pred grad Sisak i Centar izvrsnosti i kreativnosti (CIKS) koji je u osnivanju.

²¹ Ibid, str. 118

²² Prema podacima iz 2015. godine na području Grada Siska bilo je aktivno 769 obrta, što čini udio od 38 % obrta u Sisačko-moslavačkoj županiji. Prema podacima FINA-e, u Gradu Sisku u prethodne tri godine broj obrtnika čiji je dohodak veći od dva milijuna kn porastao je sa 659 na 729 obrtnika. Najveći broj obrtnika posluje u uslužnom zanatstvu, njih 327, potom slijedi trgovina i ugostiteljstvo. U proizvodnom je zanatstvu 76 obrtnika, dok je u prijevozu 53 obrtnika (podatci Sisak projekt d.o.o.).

3.6 Međusektorska suradnja

Veliku mogućnost za razvoj kulturnoga sektora, ali i turizma u gradu Sisku, predstavlja i suradnja s drugim ustanovama, školama i fakultetima. U ovom se dijelu donosi pregled tih ustanova te moguća područja djelovanja. U strateškom dijelu dokumenta detaljnije se opisuju konkretni prioriteti, mjere i aktivnosti na koje se Grad i druge ključne agencije mogu usmjeriti radi nadogradnje postojećih programa i aktivnosti.

3.6.1 Tehnička škola

Tehnička škola Sisak njeguje učeničku kreativnost i inovativnost. U sklopu SEL-kluba škole za elektroniku učenici izrađuju razne inovativne uređaje i s njima sudjeluju na natjecanjima mladih inovatora. U posljednjih nekoliko godina osvojili su brojne nagrade od kojih se mogu istaknuti i nacionalne izložbe mladih inovatora; Međunarodna izložba inovacija ARCA 2012 i ARCA 2013 te školska ekipa SOELA-SOLARNI AUTOMOBIL.

Djelatnost Tehničke škole Sisak ostvarivanje je odgojno-obrazovnih programa iz područja strojarstva, elektrotehnike, kemijske tehnologije te rudarske, naftne i geološke tehnologije. Škola trenutačno izvodi nastavne planove i programe u trajanju od četiri godine za zanimanja strojarski računalni tehničar, tehničar za električne strojeve s primijenjenim računalstvom, tehničar za elektroniku, tehničar za računalstvo i ekološki tehničar. Mnoge su aktivnosti koje škola provodi usmjerene na stvaranje materijalnih uvjeta za kvalitetnu nastavu. Nastava je modernizirana i raznim projektima. Određene projekte financira škola, lokalna zajednica i potvornitelji, a drugi se pak financiraju fondovima EU-a. U sklopu projekata nastavnici su prošli brojna usavršavanja, a učenici su sudjelovanjem u projektima stekli brojna nova znanja, ali i praktične vještine. Pritom svakako treba istaknuti projekt izrade solarnoga električnog automobila i organizaciju utrke solarnih automobila. Tehnička škola Sisak do sada je organizirala pet utrka solarnih automobila.

3.6.2 Strukovna škola

Godine 2012. Obrtnička škola Sisak mijenja ime u Strukovna škola Sisak. Učenici mogu nastaviti školovanje u obrazovanju odraslih, a radi stjecanja sljedećih zanimanja: građevinski tehničar, prometni tehničar, drvodjeljski tehničar, odjevni tehničar te steći srednju stručnu spremu za sva zanimanja, kao i u redovnom obrazovanju. U Školi je prepoznata potreba tržišta rada za strukovnim zanimanjima te su uz #podržistrukovnoobrazovanje pokrenuli jedinstvenu kampanju popularizacije strukovnoga obrazovanja, a glavnim su promocijskim kanalom bile društvene mreže. Škola sudjeluje i na Znanstvenom pikniku, čiji je cilj popularizacija znanosti i umjetnosti. Radionicom učenika osnovnih i srednjih škola pokušali su približiti matematiku izradom odjevnih predmeta.

3.6.3 Glazbena škola Frana Lothke

Sisačka Glazbena škola navršila je 70 godina postojanja. Osim glazbene srednje škole, postoji i glazbena osnovna i glazbeni vrtić. U Glazbeni vrtić mogu se upisati djeca od četiri do osam godina. Sva se zainteresirana djeca od 7 do 10 godina mogu upisati u osnovnu Glazbenu školu. Učenici koji upisuju prvi razred u matičnoj školi u Sisku mogu upisati klavir, gitaru, violinu, violončelo, tambure, trubu, rog, tubu i tromblon. U Područnom odjelu u Petrinji mogu se upisati klavir, gitara, flauta, truba, rog, tuba i tromblon. Srednju Glazbenu školu mogu upisati polaznici od 10 do 15 godina.

Učenici te škole sudjeluju u inovativnim projektima poput prevencije ovisnosti „Šarena vojska zdravlja sisačke udruge za djecu i mlade Novi svijet“. Radi se o projektu koji je prošle godine uvršten među sedam najboljih programa prevencije ovisnosti za mlade, a vrednovalo ga je posebno tijelo Vijeća Europe (Pompidou Group). Ove se godine izvodi u deset mjesta i gradova Sisačko-moslavačke županije.

Glazbena škola Frana Lothke ponovno je partner ovoga projekta u kojem učenici, pod vodstvom profesorice Veronike Kapović, svojim glazbenim izvedbama zaokružuju kazališni performans koji se izvodi na različitim javnim prostorima, ulicama, trgovima, terasama ugostiteljskih objekata. I učenici i profesori sudjeluju na mnogim nacionalnim i internacionalnim natjecanjima.

3.6.4 Metalurški fakultet

Metalurški fakultet Sisak Sveučilišta u Zagrebu odabran je kao suradnik jer na preddiplomskoj, diplomskoj, poslijediplomskoj i stručnoj razini pruža visokoškolsko obrazovanje iz područja metalurgije i industrijske ekologije, a organizacijom savjetovanja, seminara, radionica, javnih tribina i predavanja sustavno provodi program cjeloživotnog obrazovanja i usavršavanja i pruža potporu gospodarskim subjektima metalurške, metaloprerađivačke, brodograđevne i ljevačke industrije. Ono što je bitno napomenuti je da Metalurški fakultet raspolaže ljudskim resursima u ukupnom broju od 40 djelatnika u znanstveno-nastavnim, suradničkim, stručnim zvanjima i zvanjima tehničkih suradnika te nenastavnim osobljem.

Svaka djelatnost Metalurškoga fakulteta – nastavna, znanstvena, stručna – ima za cilj prijenos znanja i tehnologija, a centri izvrsnosti imaju zadatak povezati niti tog prijenosa u cjelinu na nacionalnoj razini. Poveznica s kulturom može se zapaziti ne samo u otvorenosti Fakulteta prema inovativnim projektima i aktivnostima koji imaju doticaja s kulturom, nego i u mogućoj primjeni znanja iz metalurgije i drugih djelatnosti u području interpretacije povijesne, a napose industrijske baštine (novim proizvodima kao što je industrijski dizajn, produkti dizajn i dr.

3.6.5 Poduzetnički inkubator Sisak – PISAK

Ideja za poduzetnički inkubator u Sisku nastala je unutar tvrtke Applied Ceramics d.o.o. kao rezultat želje za stvaranje okruženja koje će svojim znanjima, kvalitetom i umrežavanjem omogućiti razvoj maloga i srednjega poduzetništva, start-up kompanija i dobrih poduzetničkih projekata.²³ PISAK je poduzetnički inkubator smješten u nekadašnjem Razvojnem institutu u Capragu gdje je u sklopu inkubatora prilagođeno i uređeno 800 m² poslovnoga prostora u 16 fleksibilnih uredskih poslovnih prostora, od kojih svaki ima 20 m², s mogućnošću njihova spajanja u skladu s potrebama korisnika. Prostor je na raspolaganju za: poduzetnike početnike, inovatore, dizajnere te poduzetnike koji se bave informacijskim tehnologijama ili razvijaju novi proizvod/uslugu. Aktivnosti PISAK-a organizirane su u različite skupine ovisno o tipu i ciljnoj skupini sa svrhom bolje informiranosti lokalnih poduzetnika, poduzetnika početnika, studenata poduzetnika te njihovo usavršavanje iz različitih područja uz promoviranje poduzetništva, javnih potpornih partnerskih ustanova i PISAK-a kao središta poduzetništva u Sisku. PISAK promiče društvenu odgovornost na svim razinama poslovanja. Sudjeluje i podupire društvena događanja (kulturna, ekološka, inovacijska) te se uključuje u rad lokalne zajednice. Pregledom stanara u PISAK-u, a uže vezano uz djelatnost kreativne industrije istaknuti su: „STUDIO ART“ j.d.o.o. koji se bavi proizvodnjom putnih i ručnih torba i slično, sedlarskih i remenarskih proizvoda te „Airbrush i design“ koji se bavi oslikavanjem i bojanjem različitih površina, izradom slika po narudžbi te dizajniranjem interijera i eksterijera airbrush tehnikom.

3.6.6 Kulinarski institut Kul IN

Kulinarski Institut Kul IN međunarodna je kulinarska škola osnovana s ciljem školovanja novih generacija kuhara, slastičara i sommeliera te stvaranja međunarodne gastronomske ustanove usmjerene k očuvanju, istraživanju i promociji suvremenih oblika pripreme i obrade hrane. Škola je smještena u Sisku, a u blizini škole polaznici imaju organiziran smješta te se u razdoblju od dva mjeseca školovanja priključuju lokalnoj zajednici u kojoj žive, koristeći se pruženim sadržajima; od sportskih do kulturnih aktivnosti oblikujući tako studentsko ozračje u Sisku. U želji da obrazuju kadar koji će svojim znanjem pratiti moderna kretanja i trendove globalne gastronomije, usmjerili su se na povezivanje i umrežavanje znanja s vrhunskim kulinarskim školama iz cijeloga svijeta.

3.6.7 Turistička zajednica grada Siska

TZG Siska radi na upravljanju manifestacijama kako bi se izbjeglo usporedno održavanje manifestacija u gradu Sisku. Ako je moguće, potiče umrežavanje programa. TZG Siska neprekidno promovira događanja na mrežnom kanalu, a tako promovira i manifestacije, tj. rabeći sustav udruženoga

²³ <http://www.pisak.biz/>

oglašavanja. TZG Siska logistički podupire niz manifestacija koje se održavaju na području grada i PPLP-a.²⁴

Manifestacije u suorganizaciji TZG Siska jesu i sljedeće:

- Bojevi za Sisak
- Festival piva
- Kupske noći
- Promenadni koncerti
- Sisak bicycle
- Sisak i Kupa rukom pod ruk
- Spust Kupom i
- Šikljada.

TZG Siska partner je na projektu „Info-centar industrijske baštine – Holandska kuća” koji je financiran sredstvima EU-a. Najkvalitetnija suradnja i dalje je s Gradskim muzejom Sisak provedbom zajedničkih projekata, manifestacija i konzultacija u vezi s razvojem kulturno-povijesnoga turizma u gradu.

TZG Sisak započela je graditi cikloturističku ponudu na postojećoj infrastrukturi organizacijom i podrškom biciklističkih događanja na području grada Siska i Sisačko-moslavačke županije.

Potporna razvoj DMK – TZG Sisak podupirala je rad DMK-a agencijskom promidžbom njihovih programa. Potreban je veći angažman lokalnih turističkih agencija usmjeren na izradu i plasman turističkih programa. Gotovo su sve županijske agencije usmjerene na outgoing programe. TZG Siska zajedno s dionicima i partnerima ispituje niz turističkih programa koji se mogu razvijati s pomoću turističkih agencija. Upravo je zbog toga TZG Siska prijavila i projekt Edukacije vodiča pustolovnoga turizma, a provela ga je u jesen 2016. godine.

Izazovi i mogućnosti

Prema podacima iz 2016. godine organizacijom brojnih manifestacija, kao i provođenjem turističkih djelatnosti, radnici bilježe povećanje broja posjetitelja u gradu Sisku za 10 %.²⁵ U 2016. godini broj dolazaka gotovo je na razini 2015. godine. Međutim, unatoč gotovo jednakom broju dolazaka došlo je do pada broja noćenja u gradu Sisku. Pad broja noćenja najizraženiji je u PPLP-u. Nadalje, kako je tradicionalno većina noćenja u Sisku ostvarena poslovnim dolascima, smanjenje gospodarskih djelatnosti u Sisku rezultiralo je i smanjenjem broja noćenja.

²⁴ http://www.sisakturist.com/uploads/dokumenti/izvjesce_o_radu_2016.pdf

²⁵ http://www.sisakturist.com/uploads/dokumenti/izvjesce_o_radu_2016.pdf

Razlozi su to zbog kojih je potrebna kvalitetnija promidžba, a za što bi se trebali pobrinuti i ponuđači smještaja.²⁶ S druge strane, postoji znatno povećanje jednodnevnih dolazaka/izleta u Sisak i u PPLP. TZG Siska i PPLP provode zajedničku promotivnu kampanju preko udruženoga oglašavanja te preko organiziranja studijskih putovanja. Stoga su povećanja jednodnevnih posjetitelja zasigurno rezultat „agresivnije“ promotivne kampanje, a zahvaljujući sredstvima udruženoga oglašavanja bez kojih se kampanja u takvim omjerima ne bi mogla provoditi. Prikazivanje pozitivne slike Siska ostaje imperativ u digitalnom oglašavanju i promotivnim kampanjama.

3.6.7 Državni arhiv

Jedan od područnih državnih arhiva u Republici Hrvatskoj jest i Državni arhiv u Sisku, čija je osnovna i obvezna djelatnost: prikupljanje, zaštita, stručna obrada te mogućnost upotrebe arhivskoga gradiva nastaloga na sisačkom arhivskom području. Na opisanom području Arhiv je registrirao ukupno 275 stvaratelja (imatelja) arhivskoga gradiva svrstanih u tri kategorije. Arhivski fundus Državnog arhiva u Sisku kojeg trenutačno čini više od 800 fondova i zbirka arhivskoga gradiva i druge dokumentacije nastale u razdoblju od 1565. do prvih godina 21. stoljeća ima svojstvo kulturnoga dobra u smislu članka 8. stavka 1, alineja 3 Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Od 2007. godine, kada su dobili novi prostor, javnosti se pokušavaju otvoriti programima, a slanjem poziva na sudjelovanje i posjet Arhivu privlače učenike osnovnih i srednjih škola. Česti korisnici građe Arhiva jesu studenti, npr. arhitekture. Radnici su svjesni kako se kultura u Sisku „vrti u jednom zatvorenom krugu“. Publika koja posjećuje kulturna događanja relativno je malobrojna. Radnici Arhiva izvan polja kulture imaju previše redovnoga posla da bi se mogli posvetiti organizaciji ili provedbi kulturnih djelatnosti; u tome ih sprječava nedostatak radne snage. Iako rado surađuju s partnerskim i ostalim kulturno-muzejskim ustanovama, ne vide jačanje i/ili proširenje kulturne djelatnosti.

Izazovi i mogućnosti

Publika koja posjećuje kulturna događanja relativno je malobrojna. Radnici Arhiva izvan polja kulture imaju previše redovnoga posla da bi se mogli posvetiti organizaciji ili provedbi kulturnih djelatnosti; u tome ih sprječava nedostatak radne snage. Iako rado surađuju s partnerskim i ostalim kulturno-muzejskim ustanovama, ne vide jačanje i/ili proširenje kulturne djelatnosti.

3.6.8 Konzervatorski odjel

Konzervatorski odjel u Sisku obavlja poslove zaštite i očuvanja kulturnih dobara na području Sisačko-moslavačke županije na temelju Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara te drugih punovrijednih zakonskih propisa i međunarodnih povelja. Odjel donosi i propisuje sustav zaštitnih mjera za pokretnu, nepokretnu i nematerijalnu kulturnu baštinu te nadzire njihovu provedbu. Odjel ima četiri zaposlenika

26

koji se bave upravljanjem i promocijom baštine u svim segmentima. Suraduju s lokalnom zajednicom, kulturno-umjetničkim ustanovama, s fakultetima i školama.

Radnici Odjela uspješno suraduju s ustanovama na području Županije i šire, ali traže i dionike lokalne zajednice (kolekcionari, poduzetnici) s kojima mogu surađivati. Glavna uloga u suradnji s dionicima lokalne zajednice često je usmjeravanje pri izradi projektnih planova, a poslije i usmjeravanje radi njihove provedbe. Razlog tomu predanom radu jest podučiti građane kako poimati, vrednovati i čuvati kulturnu i prirodnu baštinu grada Siska, ali i Županije. Radnicima Odjela iznimno je važno da građani upravljaju baštinom te da s njom komuniciraju na izvoran način, a posebice ako je riječ o organizaciji manifestacija i ostalih kulturno-zabavnih događaja povijesne tematike. Prethodnih je godina ostvarena suradnja s ostalim ustanovama na projektima kao što su arheološki lokalitet Siscia in situ, interpretacijski arheološki park Sv. Kvirin, Etnoselo Ušće u sklopu kojega će se predstaviti etnološka baština Muzeja grada Siska, Info-centar industrijske baštine „Holandska kuća“, Dani industrijske baštine grada Siska, projekt Tvornice baštine Željezara Sisak i dr.

Izazovi i mogućnosti

Radnici Konzervatorskoga odjela očuvanje tradicijskoga graditeljstva promatraju kao izazov. Tradicijsko graditeljstvo nestaje, a za očuvanje je potrebna sinergija, i to ne samo na lokalnoj, nego i na državnoj razini, a stvaranjem nacionalne strategije očuvanja tradicijskoga graditeljstva. Za sada se u proces očuvanja uključuje Ministarstvo kulture i Sisačko-moslavačka županija raspisivanjem natječaja. Vrijedan je podatak da je Sisačko-moslavačka županija jedna od županija s najviše očuvanih primjera drvene arhitekture.

Kao potencijal vide svoju ulogu, to jest da se kao aktivni sudionik, partner, savjetnik uključe u osmišljavanje projekata čiji će rezultat biti očuvanje baštine i upotreba s ciljem lokalnoga razvoja. Iskustvo suradnje u osmišljavanju revitalizacije industrijske baštine valja primijeniti i na tradicijsku i arheološku baštinu.

3.6.9 Javna ustanova parka prirode Lonjsko polje

Park prirode Lonjsko polje ubraja se među najugroženije močvarne dijelove u svijetu. To je najveće zaštićeno poplavno područje ne samo u Hrvatskoj, nego u cijelom Dunavskom slivu. Lonjsko polje ima četiri ulaza u park: Krapje, Čigoč, Repušnica i Osekovo. Posebnu ulogu u Lonjskom polju ima selo Čigoč koje je 1994. godine proglašeno za „Europsko selo roda“. Osim svojih iznimnih prirodnih odlika, Park prirode Lonjsko polje posjeduje i vrijednu kulturnu baštinu; posebno graditeljstvo, folklor, obrt i pučko stvaralaštvo na kojima se može graditi identitet grada Siska kao grada kulturne i prirodne baštine. Park prirode Lonjsko polje obavlja djelatnosti zaštite flore i faune, krajolika i kulturne baštine, njihovo održavanje, promicanje i predstavljanje te pružanje usluga u seljačkom, zdravstvenom, kongresnom, športskom, lovnom i drugim oblicima turizma te pružanje ostalih turističkih usluga.

Ornitološki centar Čigoč

Kompleks Centra sastojao bi se od unutrašnjega (zatvorenoga dijela) i vanjskoga (otvorenoga dijela). Zatvoreni dijelovi Centra djelomice bi se rasporedili u prostor postojeće kurije i njezina gospodarskoga dijela – koje je pak, u skladu s konzervatorskim smjernicama, nužno temeljito obnoviti i prilagoditi novoj ulozi – a djelomice u novoprojektiranu građevinu u središnjem dijelu parcele.

Za zatvoreni dio potrebno je predvidjeti i dio za buduće širenje, odnosno nadogradnju, neovisno o tome hoće li se naslanjati na osnovni volumen ili će biti paviljonski odvojen. Vanjski dio mora biti dovoljno velik kako bi mogao omogućiti smještanje prostora za odmor, druženje, za vanjski dio eksponata izložbe te za gostovanje i organiziranje radionica, festivala i sl. Vanjski dio Centra jednako je važan kao i unutrašnji dio i mora biti hortikulturno riješen u dijelu u kojemu će ostati prirodni teren. U svrhu pravilnoga funkcioniranja svih sadržaja parcelu valja opremiti potrebnom infrastrukturom dovoljnoga kapaciteta te omogućiti nesmetan i brz pristup interventnim vozilima.

U svezi s graditeljskim konceptom, predlaže se da se zadrži zamisao o privremenoj upotrebi prostora, odnosno da u projekt građevine bude ugrađena i sastavnica o njezinu recikliranju. Oblikovanje Centra trebalo bi uspostaviti nove standarde u projektiranju i dati smjernice za novi pristup gradnji unutar zaštićenih prirodnih cjelina.

Potencijal projekta Danube Parks

Uključivanjem u projekt „Danube Parks“ javna ustanova Park prirode Lonjsko polje osigurala je platformu za povećanje svijesti o zaštićenim područjima, njihovo čuvanje i upravljanje, provođenje održivoga turizma na dobrobit lokalnoga stanovništva te platformu za ekonomski rast u regiji.²⁷ Potencijal projekta jest mogućnost promocije kulturne rute Sisačko-moslavačke županije koja se nalazi u sklopu mreže zaštićenih područja duž rijeke Dunava, a koja predstavljaju jedinstvena prirodna područja ekološke, znanstvene i kulturne važnosti u međunarodnim okvirima. Zaštita i obnova tih staništa dio su europske prirodne baštine. Mreža svoje aktivnosti usmjerava na područja koja su geografski vezana uz Dunav, ali i na šire područje glavnih pritoka Dunava, što doprinosi učinkovitijoj zaštiti biološke raznolikosti, održivoga razvoja i kulturne baštine.²⁸ Dakle, bitno je razmotriti daljnju pripremu kulturno-turističke rute na kojoj se može promovirati kulturno-prirodna baština Županije i grada Siska, ali i nove linije kulturno-turističkih proizvoda uz odgovarajuće upravljanje destinacijom s obzirom na to da je riječ o području održivoga turizma.

Parkovi Dinarskog luka

Višegodišnji rad WWF-a a zaštićenim područjima dinarske regije 2012. je godine rezultirao pokretanjem projekta pod nazivom „Parkovi Dinarskog luka“. Projekt je financiran sredstvima Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Norveške i MAVA fondacije. Svrha pokretanja projekta jest

²⁷ http://www.pp-lonjsko-polje.hr/new/hrvatski/dinaridi_kapacitet.html

²⁸ <http://www.pp-lonjsko-polje.hr/new/hrvatski/danubeparks.html>

umrežavanje zaštićenih područja u dinarskoj regiji, zaštita i povećanje postojećih kapaciteta te njihovo jačanje pri upravljanju zaštićenim područjima. Projekt pridonosi povećanju atraktivnosti cjelokupnoga područja Parka prirode Lonjsko polje.

Edukacijski programi za mlade u području – Krapje – selo graditeljske baštine

Radnici Parka prirodne Lonjsko polje u sklopu svojih svakodnevnih djelatnosti organiziraju i radionice u prirodi te nude ostale edukacijske programe za djecu i učenike. Skupine s najviše 50 osoba mogu sudjelovati u programu „Krapje – selo graditeljske baštine“ u sklopu kojega edukacijskom šetnjom kroz selo saznaju kako je očuvana tradicijska posavska arhitektura nastala u 18./19. st. i koja je građena od glasovite posavske hrastovine. Također, sudionici najmlađega uzrasta uključeni su u radionicu slaganja maketa posavske kuće u igraonici. Izuzev tog programa, u ponudi su i brojni drugi, primjerice: „Posavski konj“, „Bijela roda u Čigoču“, „Vodozemci u Lonjskom polju“ i dr. Program je iznimno vrijedan jer podučava, promiče, ali i vrednuje tradicijsku i graditeljsku baštinu ovoga kraja koji je uz grad Sisak čvrsto vezan upravo zbog iznimno vrijednoga prirodnog i kulturnog krajolika. Park najveću posjećenost bilježi u proljetnim mjesecima, tj. u travnju, svibnju i lipnju, a najčešći su posjetitelji skupine djece u sklopu edukacijskoga, odnosno školskoga turizma.

Cikloturističke rute u Parku prirode Lonjsko polje

Ukupno je 325 km biciklističkih staza kojima se cikloturisti mogu koristiti. Cikloturističke rute u Parku prirode Lonjsko polje, koje povezuju Posavinu s Moslavinom i Pounjem, lagane su i ugodne za vožnju, pogodne za obiteljski turizam i rekreaciju. Visinska razlika gotovo je neprimjetna jer nema većih uspona, a promet na cestama kojima rute prolaze veoma je rijedak, pa su iznimno sigurne. Sve rute vrlo su dobro označene cikloturističkom signalizacijom, a na pojedinim lokacijama uređene su odmorišne postaje (stol, klupe, kanta za otpad). Desetak seoskih domaćinstava koja se bave turizmom nude biciklistima okrjepu i uživanje u originalnoj posavskoj gastronomiji, a drvene kuće pružaju idealan *bike and bed* smještaj.²⁹

Obnova posavskih tradicijskih drvenih kuća

Jedan je od načina očuvanja tradicijske graditeljske baštine njezina turistička valorizacija. Prirodni i kulturni krajolici s autentičnim, raznolikim tradicijskim graditeljstvom tako postaju temeljni turistički resursi. Prema podacima Ministarstva kulture dosad je najopsežniji program obnove tradicijskoga graditeljstva proveden u Sisačko-moslavačkoj županiji. Područje Parka prirode „Lonjsko polje“ odabrano je upravo zbog svojih prirodnih i kulturnih značajki. Obnova tradicijskih građevina u svrhu specifičnoga razvoja turizma provodi se uspješnom međuresornom suradnjom.³⁰

²⁹ http://www.pp-lonjsko-polje.hr/new/hrvatski/biciklisticke_rute.html

³⁰ <http://www.mint.hr/UserDocsImages/f-prirucnik-55-68.pdf>

Promotivne aktivnosti

Park prirode „Lonjsko polje“ – TZG Siska u 2015. je godini započela s intenzivnijom promocijom Parka prirode Lonjsko polje i s boljom suradnjom na zajedničkim projektima s upravom Parka prirode Lonjsko polje. Osim promoviranja udruženim oglašavanjem, promovira se i izravno, tj. na terenu. Pokušava se unaprijediti infrastruktura poput klupa/stolova, uređene javnih površina koje nisu pokošene, saniranje cesta od Siska do Lonje koje su u lošem stanju, saniranje divljih odlagališta otpada itd. Kao rezultat bolje promocije i sanacije, Etnoselo Stara Lonja nominirano je za nagradu Suncokret ruralnoga turizma te je dodijeljena Zlatna povelja za poduzetnika u ruralnome turizmu.³¹

Izazovi i mogućnosti

Najveći su izazovi koji se odnose na ljudske kapacitete potrebne za optimalno provođenje svih djelatnosti i poslanja Parka prirode Lonjsko polje. Također, ističe se kako je potrebno ulagati u međusektorsku suradnju kako bi privatni iznajmljivači smještaja, ali i lokalno stanovništvo, i dalje obnavljali tradicijske kuće. Radnici napominju kako je do sada obnovljeno oko 60 kuća od mogućih 200. Uprava Parka jako dobro surađuje s lokalnim obiteljsko poljoprivrednim gospodarstvima, čiji su proizvodi i usluge također dio turističke ponude Parka. Park prirode Lonjsko polje sudjeluje u brojnim pučkim manifestacijama. Ipak, svjesni su potrebe za dodatnim programima, digitalnom interpretacijom te promocijom Parka prirode na održiv način.

Izazovi i mogućnosti za međusektorsku suradnju

Iako je započela suradnja između kulturnih ustanova, udruga u kulturi, drugih važnih sudionika u kulturi i drugih ustanova i organizacija – kao što su Metalurški fakultet, Strukovna i Tehnička škola, PISAK i dr. – postoje mogućnosti za razvoj trajnoga umrežavanja i pokretanja zajedničkih aktivnosti, a koje bi osigurale dodatnu vrijednost za sve sektore; od kulture, turizma, gospodarstva te kulturnih i kreativnih industrija. Takva se trajna i održiva suradnja može ostvariti pokretanjem Agencije za integrirani razvoj kulture i turizma koja bi, između ostaloga, mapirala mogućnosti svih dionika i predstavljala međusektorsku poveznicu koja nedostaje, a sve s ciljem ostvarivanja integriranih kulturnih i turističkih projekata.

3.7 Analiza stanja – osvrt dionika u kulturi i preporuke

3.7.1 Osvrt na stanje i mogućnosti kulturnih resursa grada Siska

Kulturni resursi

Prema izjavama ključnih dionika u kulturi uključujući Gradski muzej, Dom kulture Kristalna kocka vedrine i druge predstavnike kulturnih ustanova i udruga u kulturi, prihvaćeno je mišljenje da su

³¹ http://www.sisakturist.com/uploads/dokumenti/izvjesce_o_radu_2016.pdf

kulturni resursi grada Siska infrastrukturno dobro opremljeni te da su korisnicima dostupni različiti kulturni sadržaji. Također, ističu da je Sisak grad po mjeri čovjeka, ali da taj potencijal nije iskorišten niti je Sisak promoviran. Uključivanje u organizaciju i provedbu kulturnih programa ovisi o financijskim mogućnostima i visini programskih troškova, ali i o definiranju partnerskih odnosa i provedbenih aktivnosti. Velikom izazovom smatraju nedostatak privatne inicijative, ali i tragove koje je postindustrijalizacija ostavila na društvo. Ne postoji jasno definiran smjer kulturnoga razvitka niti identitet grada Siska.

Ljudski resursi

Izuzev kulturnih resursa, iznimno je važno spomenuti i ljudske resurse. U SWOT analizi ljudski su resursi prikazani kao iznimna snaga, ali i kao slabost, što upozorava na potrebu za jačanjem ljudskoga kapaciteta, osobito u sektorima kao što je turizam, kreativne i kulturne industrije, menadžment, marketing, poduzetništvo i dr. Veliki izazov predstavlja odljev stručnih ljudi iz kreativnoga i kulturnoga sektora, nedostatak stručnoga kadra za pojedine djelatnosti, a naročito za izradu kvalitetnih projekata iz fondova Europske unije. Također, nedostaje kvalitetne suradnje između kulturnih ustanova i udruga, što pak utječe na kvalitetniju i integriraniju kulturnu ponudu.

3.7.2 Razvoj grada na temelju kulture i turizma

Cilj kulturnoga turizma kao posebnoga oblika turističke ponude, u kojoj se kultura nudi kao turistički proizvod, treba biti suradnja između turizma i kulture kao najpoželjnijega odnosa tih djelatnosti. Stav ključnih dionika u kulturi o povezivanju kulturnih proizvoda i usluga i turizma usmjeren je na uključivanje kulturnih resursa u turističke procese, na održiv način, pri privlačenju mogućih posjetitelja u grad Sisak, ali i Sisačko-moslavačku županiju. Direktorica TZGS-a tako npr. smatra da je „*na temeljima bogate kulturne baštine potrebno razvijati kulturni turizam u suradnji s kulturnim ustanovama Grada i udrugama koje djeluju u kulturi. Naizgled se može činiti da se kulturna događanja isključivo odnose na povećanje razine kvalitete života građana. Međutim, kulturni turizam te događanja vezana uz kulturu su izuzetno vrijedni u turističkom smislu budući da privlače veliki broj ciljanih turista većinom visoke platežne mogućnosti. Stoga je važno kulturna događanja i proizvode iz područja kulture uključiti u promociju turističke ponude*“.

Ključan izazov u tome jest sklapanje partnerstva s drugim ustanovama u kulturi, s udrugama građana, ali i s obrazovnim ustanovama poput Metalurškog fakulteta, Tehničke i Strukovne škole te Glazbene škole Frana Lothke.

Većina dionika u kulturi (udruge u kulturi, kulturne ustanove) glavnim izazovom drži „pogrešnu“ percepciju o gradu Sisku koja se preko medija ili usmenom riječju širi među Sišćane, ali i posjetitelje grada. U Sisku je mnogo događanja koja organiziraju kulturno-muzejske ustanove, ali i udruge u kulturi

te često surađuju na zajedničkim projektima. Izazov pri provedbi tih projekata jest i usmjerenost k optimalnoj provedbi, što zahtijeva skupinu ljudi, ali i voditelja projekta.

Mnogi su dionici u kulturi napomenuli kako se turizam u Sisku proteklih desetljeća usputno „događao“. Budući da Sisak nikada nije bio prepoznat kao turistička destinacija, nužno je promijeniti sliku grada Siska, ali i osigurati osnovne turističke infrastrukture te dovoljan broj ugostiteljskih, ali i smještajnih objekata. Trenutačni resursi ne mogu zadovoljiti potrebe i želje modernoga gosta, dok poduzetnici nisu svjesni kako jedni drugima nisu konkurencija, već međusobna podrška. Dionici smatraju kako se kulturni turizam treba razvijati na vidljivim projektima kao što su obnova i prenamjena objekata graditeljske i industrijske baštine. Kao bitne projekte izdvajaju oživljavanje utvrde Stari grad, kao i korištenje resursima Lonjskoga polja, što može utjecati na razvoj izletničkoga i aktivnoga turizma na Kupi. Stvaranje turističkih paketa kojima se povezuje Lonjsko polje i Sisak izazov je kojemu treba doskočiti te valja osigurati i dostatne smještajne kapacitete za posjetitelje koji se inače ne zadržavaju u Županiji, a tu se prije svega misli na djecu i srednjoškolce. Budući da se posljednjih godina bilježi povećanje broja jednodnevnih izleta, na tome se također može kapitalizirati i graditi turistička ponuda.

3.8 Ključni razvojni projekti u pripremi i/ili provedbi

Kako bi se mogle utvrditi mogućnosti za značajniji kulturni razvoj u gradu Sisku, izdvojeno je nekoliko projekata koji, prema mišljenju izrađivača Strategije i ključnih dionika, predstavljaju generator razvoja kulture, ali i poduzetništva, turizma, kreativnih industrija i općenito gospodarstva grada Siska u ovome tranzicijskom razdoblju, tj. na putu razvoja od industrijskoga grada do grada suvremenih kulturnih izričaja.

1. **Centar izvrsnosti i kreativnosti (CIKS) - kreativni inkubator** Operativni program „Konkurentnost i kohezija“ 2014. – 2020. MINPO – BRI

Projektom se dugoročno namjerava doprinijeti povećanju gospodarskoga razvoja i konkurentnosti Sisačko-moslavačke županije unapređenjem sektora kreativne industrije. Projektom će se obnoviti i opremiti objekt koji se upotrebljava za poslovne prostore političkih stranaka, a čija iskoristiva površina ukupno iznosi 948,66 m². U Centru će biti osposobljeno 15 funkcionalno-prostornih infrastrukturnih jedinica namijenjenih korisnicima. Uz devet jedinica za inkubaciju novih poduzeća, namjerava se urediti i opremiti jedna dvorana, jedan modularni laboratorij za multimedijску produkciju (dizajn, audio, foto, video, web), jedan laboratorij za 3D produkciju, jedan salon za korisnike, jedan co-working sale te jedan info-centar.

Prema navodima tvrtke Sisak projekti d.o.o. novonastalom infrastrukturom koristit će se dvije poduzetničko-potporne ustanove, koje će pružati usluge za 107 postojećih poduzeća. Uslugama Centra koristit će se i 15 novih (start-up) poduzeća koja će u četverogodišnjem inkubacijskom razdoblju izgraditi vlastiti kapacitet i steći uvjete održivoga poslovanja. Na temelju transparentne procedure

namjerava se angažirati ukupno pet stručnjaka, tj. mentora za korisnike koji će svoje proizvode i usluge razvijati u okviru Centra. Javnim pozivom i kriterijem prihvatljivosti izabrat će se 12 najboljih poduzetnika iz sektora kreativnih industrija koji imaju zamisao o poduzetničkom pothvatu te ju žele razviti inkubacijom.

Kako bi osigurali održivost Centra i funkcionalnu upravljačko-organizacijsku strukturu, Centar kreativnih industrija – Kreativni inkubator Sisak upisat će se kao pravni subjekt kod Trgovačkoga suda u Sisku i kao poduzetnička potporna ustanova u Jedinostveni registar poduzetničke infrastrukture (JRPI).

2. **Info centar industrijske baštine – Holandska kuća** (Operativni program „Konkurentnost i kohezija“ 2014. – 2020. Investicijski prioritet 6c Očuvanje, zaštita, promicanje razvoj prirodne i kulturne baštine)

„Info-centar industrijske baštine-Holandska kuća“ jest projekt unapređenja javne turističke infrastrukture u gradu Sisku s ciljem valorizacije bogate industrijske baštine grada Siska u kulturno-turističke i razvojne svrhe. Vrijednost je projekta 27.000.000,00 HRK. Projektom će se valorizirati bogata industrijska baština u kulturno-turističke svrhe te će se unaprijediti turistička ponuda grada Siska. Također, sadržajima i aktivnostima Gradskoga muzeja, Galerije Striegl i Konzervatorskoga odjela, kao glavnih korisnika Holandske kuće, potaknut će se društveno-gospodarski oporavak grada Siska i sisačkoga kraja, doprinijet će se gospodarskom razvoju grada Siska te će se povećati zaposlenost i prihodi od turizma, a s pomoću unaprijeđenoga upravljanja kulturnom baštinom. Očekuje se da će se preko projekta zaposliti ukupno 21 osoba i 42 nova radnika u drugim sektorima te da će se u dvije godine nakon završetka projekta povećati broj posjetitelja – na oko 7500 – a turistička sezona produljit će se za oko 24 %.

Nadalje, već se pristupilo obnovi i uređenju građevine „Holandska kuća“, koja ima svojstvo kulturnoga dobra u smislu čl. 7 Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara te je u skladu s čl. 12. stavkom 4. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara upisana u registar kulturnih dobara Republike Hrvatske³². U sklopu Holandske kuće opremit će se Info-centar industrijske baštine kao moderni multimedijски centar kojim će se pokrenuti preobrazba centra grada i promjena percepcije grada Siska kao „grada prljave industrije³³“ i tranzitnoga turističkog mjesta u atraktivnu kulturno-turističku destinaciju. U sklopu digitalne interpretacije industrijske baštine osim multimedijškoga centra namjeravaju se oblikovati sadržaji za mobilne aplikacije za pametne telefone (smartphone) odnosno za info-stupove (touchscreen) i informacije koji sadrže opise i predstavljanja e za 35 lokacija industrijske baštine koje je Gradski muzej mapirao i obradio.

³² Lista zaštićenih kulturnih dobara-pojedinačno zaštićenom nepokretnom kulturnom dobru upisanom u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske (iz projekta Info centar industrijske baštine – Holandska kuća).

³³ Sisak projekti d.o.o.

U okviru projekta, osim obnove Holandske kuće s aneksom, podrumom, prizemljem, tri kata i potkrovljem, rekonstruirat će se parna dizalica „Granik“. Također, namjerava se osigurati izložbeni prostora namijenjen za predstavljanje autora koji su nekoć djelovali u okviru Likovne kolonije Željezare Sisak te za izložbe koje predstavljaju industrijski dizajn. Jedna od zanimljivosti u sklopu projekta koja je povezana i sa širom pričom revitalizacije i interpretacije sadržaja o rijeci Kupa jest i uređenje postave povijesti riječne plovidbe u Sisku na brodu Biokovo (65 m²), a kojemu će se u tu svrhu dodijeliti turistička i gospodarska funkcija. Namjerava se izraditi i kulturno-turistička ruta industrijske baštine ukupne dužine 25 000 metara koja će omogućiti fizički obilazak 35 lokacija najmom bicikala, trčanjem, pješice ili s broda. Drugim riječima, postavit će se 35 informativnih oznaka na ruti industrijske baštine, ucrtat će se riječna ruta u turistički vodički plan, postavit će se pet oznaka smeđe turističke signalizacije na ulascima u grad Sisak te će se pristupiti intenzivnoj promociji i obrazovanju. Osim infrastrukturne obnove, provest će se i druge aktivnosti usmjerene na jačanje korisničkih kapaciteta, dionika u kulturi i turizmu te popratni sadržaji koji će osigurati produljenje turističke sezone. Prihodi se očekuju od ulaznica i prodaje suvenira, kao i od drugih prihodovnih aktivnosti (npr. radionice, ljetni kamp i dr.).

Ostvarenjem tog projekta – koji se zasniva na bogatoj sisačkoj baštini te koji obuhvaća i uređenje pratećih sadržaja industrijske baštine uz Kupu (pješačke i biciklističke staze, ruta industrijske baštine i dr.), kao i mnoge druge sadržaje u sklopu Gradskog muzeja, Galerije Striegl, zbirke ploča i audiouređaja Velimira Krakera, Konzervatorskoga odjela u Sisku, multimedijske dvorane, info-pulta i suvenirnice – ostvarit će se i preduvjeti za razvoj novih kulturno-turističkih proizvoda te će se obogatiti turistička ponuda. Bitno je, kao i u slučaju druge kulturne i kulturno-turističke ponude, obratiti pozornost na promociju te na povećanje vidljivosti ponude, ali i na nove oblike upravljanja s namjerom postizanja održivosti projekta samoga lokaliteta.

3. Prostor: Etnoselo „Ušće“ (Vlasništvo Grad Sisak, Gradski muzej Sisak korisnik Površina 23 414 m).

Prema opisu projekta³⁴, projekt gradnje Etnosela „Ušće“ uključuje preseljenje i gradnju tradicijskih objekata koji će, zajedno s uređenom okućnicom, činiti muzej na otvorenome s korisnicima kao sudionicima muzeja. Etnoselo predstavljat će zaokruženu ruralnu cjelinu koja će, uz čuvanje i predstavljanje etnološke građe, stalnim i povremenim muzejskim postavima uključivati i nabavu gospodarskih objekata, uređenje okućnice, sadnju starih kultura te stvaranje tradicijskoga okruženja i načina života. Taj će se postav sastojati od dvaju tradicijskih objekata (od posavske kuće iz Desne Martinske Vesi, koju je Muzej u tu svrhu otkupio, te od tradicijskoga pokupskog objekta smještenoga kod Staroga grada u Sisku, također u vlasništvu Gradskog muzeja Sisak). Za projekt je važan planirani sadržaj, a koji će obuhvatiti razne obrazovne oblike i popularizaciju tradicijske gradnje i života u ruralnim krajevima. Planiraju se razne edukacijske radionice, skupovi, seminari i slične manifestacije. Projekt je usmjeren na očuvanje graditeljske baštine posavskoga i pokupskog kraja;

³⁴ Sisak projekt d.o.o.

tom će se baštinom koristiti kao turističkim proizvodom kojime će se ne samo trajno očuvati taj dio baštine, nego će se rabiti i za promociju sisačkoga kraja te za obogaćivanje turističke i kulturne ponude.

Buduće etnoselo i tradicijska baština koja se oslanja na lokalne posebnosti, projekt etnosela „Ušće” ima za cilj očuvati graditeljsku baštinu posavskoga i pokupskoga kraja; tom će se baštinom koristiti kao turističkim proizvodom kojime će se ne samo trajno očuvati taj dio baštine, nego će se rabiti i za promociju sisačkoga kraja te za obogaćivanje turističke i kulturne ponude. U tome bitnu ulogu, kao i u polju arheološkoga i drugih oblika kulturnoga turizma, ima upravo Gradski muzej koji kao jedna od najvažnijih kulturnih ustanova treba osnažiti svoju ulogu u poticaju i odabiru posjete turista i poslovnih ljudi.³⁵ Prema opisu projekta³⁶, njegovo ostvarenje omogućit će povećanje odgojno-obrazovne, ekološke i turističke aktivnosti lokalnoga stanovništva te jačanje svijesti o potrebi očuvanja kulturne baštine i njezine gospodarske uporabe.

4. Utvrda Stari grad

Prema opisu projekta³⁷, obuhvaća obnovu utvrde Stari grad u Sisku koja je odlukom Ministarstva kulture Republike Hrvatske proglašena kulturnim dobrom nacionalnoga značaja. U skladu s opisom projekta, gradnja Utvrde započela je 1544. godine s ciljem zaustavljanja turskoga prodora i obrane Hrvatskoga Kraljevstva. Građena je strogo funkcionalno, bez dekorativnih elemenata, a u okvirima tadašnjega načina gradnje, kada je prevladavala gradnja četverokutnih utvrda, izdvaja se svojim oblikom nepravilnoga trokuta. Danas je Utvrda jedan od rijetkih primjeraka fortifikacijske gradnje iz doba ratovanja s Osmanlijama, a svojom posebnošću i razinom očuvanosti pomaže u traganju slike povijesti toga razdoblja. Projektom se planiraju aktivnosti uglavnom infrastrukturne obnove (od uređenja zidova, stropova i podova do komunalne infrastrukture i interijera), ali i multimedijske interpretacije u okviru muzejskoga postava Utvrde. Ostvarivat će se po fazama uz izradu muzeološke koncepcije i projekta stalnoga postava Utvrde. Trenutačno je u tijeku izrada projektne dokumentacije za obnovu i prezentaciju Utvrde s pripadajućim troškovnicima. U unutrašnjem dvorištu i djelomično uz sjeverni plašt Utvrde provedena su arheološka istraživanja. Osim zaštite i očuvanja Utvrde kao primjera graditeljske baštine, funkcionalno i sadržajno, utvrda Stari grad usmjerena je na privlačenje sve većega broja posjetitelja, na razvoj kulturnoga turizma te na povećanje zapošljavanja u kulturi i turizmu.

Konačnim uređenjem Utvrde i zaokruživanjem ponuđenih sadržaja u njoj treba pokrenuti razradu marketinškoga projekta, koji treba uvažavati odvijanje muzejske djelatnosti i želje i potrebe posjetitelja, ali i ostalih korisnika, odnosno mogućih organizatora sadržaja primjerenih za odvijanje u ovom objektu. Razradom projekta neophodno je uvažiti ostvarivanje određenoga pozitivnog

³⁵ http://www.muzejsisak.hr/uploads/dokumenti/Strateki_plan_Gradskog_muzeja_Sisak_2016_2018.pdf, str. 46

³⁶ Sisak projekt d.o.o.

³⁷ Sisak projekti d.o.o.

financijskog efekta. Budući da je trenutni postav Utvrde u svojoj biti zanimljiv, ali statičan, naročito za mlađu ciljanu publiku, svakako je potrebno uvesti suvremenu interpretaciju, a s pomoću digitalne interpretacije ili dodatnim sadržajima oživljene povijesti.

5. **Tvornica Segestica** – interpretacijski centar

Izgradnjom planiranoga Interpretacijskoga centra Segestica – Siscija osigurat će se prostor za kvalitetnije istraživanje i promociju arheološke baštine. U tijeku je izrada projektne dokumentacije.

6. **Kuća Striegl** – kao što je spomenuta, trenutno su u tijeku radovi na prilagodbi prostora u okviru dijela rodne kuće Slave Striegla, stambene građevine s početka 20. stoljeća u kojoj će biti smještena Strieglova donacija, kao i cjelokupni fundus Gradske galerije Striegl. Osim prikazivanja najistaknutijih Strieglovih radova, prikazat će se život jedne građanske obitelji u prvoj polovici 20. stoljeća, dok će se u potkrovlju urediti galerijski prostor za povremene izložbe. U tijeku je ishođenje suglasnosti za izvođača radova – završen je i predan glavni arhitektonski projekt rekonstrukcije Kuće Striegl u muzejsko-galerijski prostor, za što je zaslužna Baština d.o.o. (d.i.a. Željko Kovačić) – ishođenje potrebnih suglasnosti za posebne uvjete građenja i ishođenje građevinske dozvole za Kuću Striegl. Vijednost je ulaganja otprilike 15.000.000,00 HRK.

3.9 Inovacije u kulturnoj produkciji – novi integrirani proizvodi

Polazeći od bogate kulturne, povijesne i nadasve prirodne baštine te potencijala koje nudi strateški položaj na trima rijekama, blizina Lonjskoga polja, sportska i rekreacijska tradicija te nezavisne kulturne scene, može se govoriti o nekoliko strateških smjernica te, u skladu s tim, o integriranim proizvodima koji se u budućnosti mogu razvijati radi jačanja prepoznatljivosti i vidljivosti Siska i sisačke kulturne produkcije.

Kao primjeri projekata mogu se navesti sljedeći:

1. **Valorizacija i razvoj potencijala „Tri rijeke“** kao novoga turističkog proizvoda. Primjer novoga proizvoda mogao bi biti „*Festival Tri rijeke*“ kao višednevni multimedijski događaj koji bi objedinio i na kreativan način promovirao sva tri smjera sisačke kulturne produkcije (kulturno-povijesnu; industrijsku baštinu i urbanu kulturu; prirodne resurse/sport i rekreaciju). Festival može objединiti postojeće manifestacije koje se organiziraju na Kupi ili u neposrednoj blizini šetnice Slavka Striegla, npr. „*Festivala piva*“, „*Kuharica i festival hrane*“, „*Promenadni koncerti*“, „*Sisak bicycle*“, „*Sisak i Kupa rukom pod ruku*“, „*Spust Kupom*“ i „*Šikljada*“.)
2. **Integracija urbane umjetnosti i kulture** u nove izričaje i doživljaje urbane kulture na raznim lokacijama u gradu (povezivanje festival Željezara, Re:think, MIKS, Star Film Festival, aktivnosti Kino kluba, Kluba mladih, Siscia Obscura i dr.) Razvoj dodatnih sadržaja u vezi s

jazzom, rockom i bluesom djelovanjem Siscia Jazz-kluba i postojeća događanja koja svojom organizacijom utječu na prepoznatljivost grada Siska kao glazbenoga grada.

3. **Nadogradnja postojećih sadržaja i festivala u organizaciji kulturno-umjetničkih društava**, s posebnom pažnjom na nacionalne manjine. KUD-ovi djeluju na polju očuvanja i predstavljanja hrvatske, ali i manjinske, tradicijske baštine, izvođenja izvornoga i reproduktivnoga folkloru, prikupljanja etnografske građe i dokumentacije o lokalnim tradicijama. Organizacijom festivala utječe se na promociju, vrednovanje, ali i zaštitu tradicijske baštine, posebno one nematerijalne. Stoga je važno osigurati inovativan pristup u upravljanju organizacijom, ali i novim proizvodima koji mogu privući moguće ljubitelje tradicijske baštine koji će postati i njihovi korisnici.
4. **Novi proizvodi povezani s prirodnom i kulturnom baštinom**

Uz razvoj cikloturizma i drugih aktivnosti na otvorenom, aktivnosti u prirodi potrebno je povezati s kulturno-povijesnim aktivnostima i manifestacijama, kao i sa gastronomskom i enološkom ponudom lokalnih OPG-ova. U granicama Parka prirode Lonjsko polje sve su rute vrlo dobro označene cikatourističkom signalizacijom, a na pojedinim lokacijama uređene su odmorišne postaje (stol, klupe, kante za otpad). Također, desetak seoskih domaćinstava nude biciklistima okrpju i uživanje u izvornoj posavskoj gastronomiji, a drvene kuće pružaju idealan bike and bed smještaj. Tu je ponudu moguće povezati s ponudom u gradu, naročito u ljetnoj, ali i jesenjoj sezoni festivala i raznih manifestacija uz Kupu.

Primjeri su dobre prakse i sljedeće manifestacije i festivali:

- [Changer MEETUP](#), **multimedijski festival u Šibeniku (26. – 28. srpnja)** - inovativna manifestacija koja će objediniti sve festivalske sadržaje; dječje, glazbene, zabavne, gastronomske, multimediju te uličnu umjetnost. Changer objedinjuje multimedijske umjetničke instalacije na različitim lokacijama, izložbe renomiranih umjetnika (Ivan Marušić Klif, Imelda Ramović), festival najjačih ilustratorskih imena domaće i međunarodne scene, koncerte, radionice... Kako je Šibenik poznat kao grad djece, organiziran je niz interaktivnih radionica za djecu s poznatim imenima iz kulture i umjetnosti. Cilj je postaviti novi okvir organiziranoga kulturno-turističkoga zbivanja u Šibeniku koji će donijeti novu vrijednost.
- [Špancirfest](#) – jedan od hrvatskih fenomena i najznakovitijih festivala koji je svojim sadržajima obuhvatio niz međusektorskih suradnika, programa i aktivnosti povezujući kulturu, turizam, stare zanate i obrte, poduzetništvo i kreativne industrije. Špancirfest je znatno doprinio povećanju vidljivosti Varaždina kao baroknoga grada bogate kulturne i povijesne baštine, ali i poduzetništva.
- [Istra Inspirite](#) – još jedan izvrstan primjer inovativne interpretacije kulturne i povijesne baštine koji, kako na svojoj stranici iznose, *obogaćuje kulturno-turističku ponudu poluotoka*

*oživljavanjem povijesnih događaja na autentičnim lokacijama uprizorenim istarske legende i mitove*³⁸. U svome radu ističu valorizaciju neiskorištenih postojećih resursa kulturne i povijesne baštine u destinaciji te pronalaženje inovativnih načina uključivanja različitih turističkih dionika radi stvaranja turističkih paketa i novih turističkih proizvoda. Radna je inovacija i aktivno umrežavanje zainteresiranih dionika i javnosti u stvaranju turističke ponude destinacije (OPG-ova, studenata, lokalne zajednice, glumaca, umjetnika i glazbenika, obrtnika i lokalnih TZ-ova).

³⁸ <http://istrainspirit.hr/o-nama/>

4. Strateške smjernice

4.1 Vizija

Vizija kulturnoga razvitka grada Siska definirana je anketnim istraživanjem javnosti. Anketa je objavljena preko profila na društvenoj mreži Facebook – „Kreativni Sisak“ – odaslana je na e-adresu iz baze predstavnika grada Siska, ali je predstavljena i u fokusnoj skupini udruga u kulturi te na radionici. Na radionici su predstavljeni rezultati anketnoga pitanja, a sudionici radionice prema osobnim su uvjerenjima odabrali najbolje prijedloge.

Izrađivači su pripremili elemente vizije/slogana koji su se na radionici pregledali i izabrali. Sisak – grad bogate tradicije koji sa svoje prirodne dispozicije plovi prema novim, budućim kulturnim vrijednostima. Na temelju ključnih riječi i slogana definirano je nekoliko inačica vizije:

- Grad na tri rijeke, prepoznatljiv po povijesnoj, kulturnoj i industrijskoj baštini, ali i grad usmjeren na razvoj urbane kulture
- Sisak – most kultura, urbani centar prošlosti, središte tradicijske baštine prema centru novih industrija kulture i kulturne baštine
- Grad Sisak – grad bitaka i središte kulturno-tehnološkoga sadržaja
- Sisak – grad povijesti, kulture, tehnologije, tradicije, pozitivne energije po mjeri čovjeka
- Sisak: Mali grad za velike avanture!

4.2 Strateški ciljevi i prijedlozi prioriteta/mjera

U suradnji s ključnim dionicima definiran je strateški okvir koji se sastoji od strateških ciljeva, prioriteta i mjera. Za svaki strateški cilj i prioritet definirani su i projekti koji će činiti osnovu akcijskoga plana. Na temelju dosadašnjih analiza i razgovora sa sudionicima radionice, ali i analize intervjuja predstavnika kulturnih i ostalih partnerskih ustanova, utvrđena su tri ključna strateška cilja koji se trebaju ostvarivati u korist sustavnoga razvoja kulture i kulturne produkcije grada Siska.

Strateški cilj 1. Promocija i jačanje vidljivosti grada Siska u kulturnoj domeni

Suradnja s partnerima na međunarodnoj razini u sklopu međunarodnih projekata važan je dio bolje promocije grada u širem europskom kontekstu.

Ovaj strateški cilj ostvarit će se jačanjem vidljivosti i boljom promocijom kulturnih sadržaja i aktivnosti te osiguravanja boljih administrativnih i promidžbenih kapaciteta ustanova i udruga u kulturi. Sudionici i dionici u kulturi istaknuli su da je u kulturi prijeko potrebno osigurati administrativnu i promidžbenu podršku udruga u kulturi. Također, ističu kako je nužno pokretanje agencije Grada Siska (ili nezavisne ustanove/DMO ili DMC) u kojemu će interdisciplinarni tim djelatnika biti zadužen za izradu inovativnih,

kreativnih i održivih programa/projekata u domeni kulture, kreativnih i kulturnih industrija i turizma. Razlog tomu jest to što su dionici prepoznali potrebu za novim modelom upravljanja kulturno-umjetničkim sadržajima koji će djelovati preko aktivnosti turističkoga menadžmenta, a težište će biti na kulturi i turizmu. U sklopu tog cilja potrebno je definirati model upravljanja, ulogu Agencije te izraditi poslovni plan kojim će se osigurati održivost Agencije i njezino djelovanje na tržištu. Model Agencije koja bi se financirala isključivo iz proračunskih sredstava te koja bi djelovala kao produžena ruka Grada, odnosno kao još jedna gradska ustanova nije učinkovit i neće moći donijeti potrebne rezultate.

Prioriteti i mjere u sklopu ovoga Strateškog cilja jesu sljedeće:

P1. Uspostavljanje sustavne podrške administrativnih i promidžbenim kapacitetima ustanovama i udrugama u kulturi

U okviru ovoga prioriteta potrebno je uspostaviti sustavnu podršku koja je neophodna za upravljanje destinacijom u području kulture i turizma, ali i dodatnih programa jačanja kapaciteta kulturnih ustanova i udruga u kulturi. Nedostatna su područja sljedeća: marketing i menadžment u kulturi, kulturno poduzetništvo, priprema i provedba projekata iz fondova Europske unije.

M1. Sustavna podrška za razvoj umjetnosti

Ova iznimno važna mjera obuhvaća sljedeće aktivnosti, a koje će se ostvarivati ingerencijom Grada Siska i drugih važnih kulturnih dionika.

- podržavanje kulturnoga razvoja i kreativne industrije (slikarstva, kiparstva, izdavačke djelatnosti, književnosti, glazbe, drame, arhitekture, filma, plesa i stripa i dr.)
- Poticanje kulturnoga i umjetničkoga amaterizma
- Unaprjeđenje kadrova umjetničkih organizacija i udruga
- Poticanje nakladništva u umjetnosti i kulturi...
- Valorizacija likovne umjetnosti

P2. Razvijanje zajedničkog vizualnoga identiteta svih dionika u kulturi

Osmišljavanje i izrada zajedničkoga vizualnog identiteta kulturnih djelatnosti i dionika u kulturi istaknuto je kao jedan od glavnih prioriteta ove strategije s ciljem jačanja vidljivosti sisačke kulturne produkcije. Kulturna scena grada Siska trenutačno djeluje u nekoliko pravaca koji se mogu usporedno razvijati u četirima tematskim područjima:

1. kulturno-povijesna/arheološka baština
2. suvremena umjetnost

3. industrijska baština i urbana kultura mladih
4. sportsko-rekreativni sadržaji povezani s trima rijekama i prirodnom baštinom Parka prirode Lonjsko polje.

Upravo zbog svojih mogućnosti i različitosti, potrebno je pronaći zajednički vizualni identitet koji će na jedinstven način promovirati različitost sisačkih kulturnih izričaja. Rezultati ankete pokazali su da većina građana smatra kako Sisak nema jedinstveni identitet te ga valja definirati. Međutim, daljnja su istraživanja pokazala da nedostatak identiteta nije nužno negativan pokazatelj razvoja kulture u Siskun, nego da gradu omogućuje pozicioniranje u raznim smjerovima koji se mogu objediniti jednim vizualnim identitetom. Tema „tri rijeke“ prepoznata je kao mogući temelj za objedinjavanje kulturnih, urbanih, prirodnih, ekoloških, tradicijskih, turističkih i sportsko-rekreativnih sadržaja.

M1. Izrada i pokretanje javnoga natječaja za vizualni identitet

U sljedećem će razdoblju Grad Sisak u suradnji s ključnim dionicima u kulturi pokrenuti natječaj za izradu vizualnoga identiteta koji će, s jedne strane, objediniti razne smjerove i izričaje u kulturi, a s druge će strane omogućiti njihov usporedni razvoj.

M2. Pokretanje zajedničke platforme za sve dionike u kulturi

Rezultati istraživanja govore o nedostatku povezivanja i okrupnjavanja različitih kulturnih sadržaja, o nedostatku podjele informacija u vezi sa sisačkom kulturom, kao i o nedostatku zajedničke digitalne platforme koja ima informativno-sabirnu ulogu o gradskim događajima tijekom cijele godine. Osim informiranja, digitalna platforma može poboljšati suradnju između kulturnih ustanova i udruga u kulturi te osigurati uspješnije međusektorsko povezivanje, tržišni nastup i promociju. U okviru mjere potrebno je odrediti tko će održavati platformu i njome upravljati te kako će se platforma financirati.

M3. Konceptualno i promidžbeno povezivanje kulturnih događanja u gradu

U skladu sa spomenutim objedinjavanjem različitih sadržaja omogućit će se bolje konceptualno i promidžbeno povezivanje kulturnih događanja u gradu, a s ciljem objedinjavanja svih dionika i njihovih programa te privlačenja publike iz Zagreba i okolnih mjesta. Jedna je od konceptualnih tema svakako i tema „Tri rijeke“ koja može predstavljati okosnicu u jačanju vidljivosti sisačke kulturne produkcije. Poznati su svjetski festivali na temu rijeka koji bi mogli povezati razne tematske kulturne sadržaje grada Siska, npr. urbanu i uličnu umjetnost, festival Željezara i industrijsku baštinu (predavanja, radionice, ciklo-ture, šetnje...), nezavisnu kazališnu, glazbenu i multimedijску umjetnost, predstavama oživljene povijesti, jazza, ali i sportska događanja (biciklizam, trčanje, vodeni sportovi i vožnje rijekama), a u svrhu povećanja vidljivosti Siska kao „*Malog grada velikih avantura*“. Slično Špancifestu koji u baroknoj jezgri grada Varaždina u tjedan dana iznosi razne kulturne sadržaje, ali sve objedinjeno pod identitetom baroknoga grada s tradicijskim obrtima. Sisak se može brendirati kao grad na tri rijeke. Projekt revitalizacije Kupe – Kupske priče, kao i drugi projekti koji su usmjereni na

arheološku valorizaciju i interpretaciju Kupe, obnova šetnice Slavko Striegl i drugi, predstavljaju osnovni temelj za razvoj mogućega brenda.

P3. Razvoj publike

Veliki izazov za kulturne ustanove i udruge u kulturi svakako je i privlačenje i stjecanje publike. Prema navodima sudionika radionica i sugovornika, zamjetno je zasićenje i neizvornost sadržaja, što utječe na (ne)posjećenost, osobito mlađe publike koja traži interaktivnost, kreativnost i suvremene izričaje. Iako kulturne ustanove, kao što su Dom kulture Kristalna kocka vedrine, Gradski muzej Sisak, Galerija Striegl, Kazalište „Daska“ pa i Narodna knjižnica i čitaonica Vlado Gotovac, unatoč neprikladnomu prostoru nastoje uključiti mlađe posjetitelje, posebice one zahtjevnije (tinejdžerske dobi), potrebno je raditi na inovativnim sadržajima za ciljanu dobnu skupinu koja će biti uključena u planiranje i stvaranje sadržaja (sustvaranje). Primjer dobrog sustvaranja s posjetiteljima jest Istra Inspirit.

M1. CRM Customer Relation Management

Kao prvi korak, potrebno je uspostaviti sustavan način praćenja odnosa s trenutačnim i mogućim korisnicima kulturno-umjetničkih i ostalih sadržaja u gradu Sisku. Trajno praćenje interesa, mjerenje posjećenosti i zadovoljstva raznih ciljanih skupina posjetitelja nužno je ako se razmišlja o poboljšanju kvalitete i povećanju raznovrsnosti sadržaja. Cilj CRM-a jest uspostava mjerljivoga sustava preko kojega će se moći utjecati na kvalitetu sadržaja i širenja tržišta. Pri organizaciji posebnih događanja mora se promišljati o općim i jasno definiranim mjerljivim ciljevima. Opći ciljevi organizacije događanja mogu pridonijeti osjećaju ponosa građana, podizanju ugleda grada i/ili dobivanju medijskoga prostora, dok su specifični ciljevi broj posjetitelja, potrošna moć posjetitelja, ekonomski učinak događanja i dr. CRM sustav omogućuje potpuni uvid u kvalitetu organizacije događanja, ali i povrat financijskoga ulaganja te moguće ponovno ulaganje u sljedeće organizacije.

M2. Jačanje kapaciteta dionika u domeni razvoja publike

Također, potrebno je uspostaviti sustavne programe jačanja kapaciteta i mobilnosti kulturnih djelatnika i dionika u području razvoja publike sljedećim aktivnostima:

- Organizacija edukacijskih programa sustvaranja sadržaja s raznim ciljanim skupinama koje su marginalizirane (djeca, mladi, stariji, osobe s invaliditetom, manjine, azilanti...)
- Pojačati suradnju sa vrtićima i školama radi što ranijega uključivanja djece predškolske dobi u kulturne programe i sadržaje
- Promovirati kulturne programe i sadržaje za razne skupine posjetitelja
- Pojačati rad s djecom i mladima prikladnim radionicama i drugim edukacijskim sadržajima
- Pojačati suradnju s drugim ustanovama i sektorima radi povezivanja programa i sadržaja (prema primjeru Festival znanosti i umjetnosti).

SC2. Jačanje institucionalne i infrastrukturne podrške za razvoj međusektorske suradnje (sektori metalurgije, poduzetništva, kreativnih i kulturnih industrija, ICT sektor, turizam...)

Na području grada Siska, bivšega industrijskog grada, zabilježen je vrlo mali broj poduzetnika te nedostatno razvijena poduzetnička kultura. Kao što se ističe u socioekonomskoj analizi, prema podacima iz popisa stanovništva 2011. godine broj poduzetnika u 2015. godini u gradu Sisku iznosio je 729, a ti su poduzetnici zapošljavali 5508 djelatnika (1991. godine iznosio je 6; 2013. godine iznosio je 659). Iako poduzetnici grada Siska imaju znakovit udio u poslovanju Sisačko-moslavačke županije (u ukupnom broju poduzetnika sudjeluju s 40,1 %, u broju zaposlenih s 32,6 % i s ukupnim prihodima pd 28 %), udio poduzetnika u ukupnoj strukturi u Hrvatskoj iznosi samo 0,7 %. Najviše je osoba zaposleno kod poduzetnika koji se bave proizvodnim i uslužnim djelatnostima; čak 72 % ukupnoga broja zaposlenih. Nije poznat broj ni postotak poduzetnika, obrtnika i/ili nezavisnih djelatnosti u sektorima kulture, KKI-a i turizma, što u analizi svakako znači nedostatak, stoga je te podatke nužno mapirati i dopuniti.

Dakle, jedan od ključnih strateških ciljeva povezan je upravo sa sklapanjem partnerstva i suradnjom s drugim kulturnim ustanovama, udrugama u kulturi, ali i s obrazovnim ustanovama poput Metalurškoga fakulteta, Tehničke i Strukovne škole, Glazbene škole Frana Lothke te s poduzetničkim centrima kao što su Poduzetnički centar PISAK, Centar za inovacije u kreativnim industrijama u osnivanju (CIKS) i PRONI u smislu razvijanja novih programa, studija i sadržaja s dodanom vrijednošću.

Iako trenutačna poduzetnička struktura nije usmjerena na kreativne i kulturne industrije, a ni na djelatnosti povezane s kulturom i turizmom, potreba za novim strateškim smjerom u (samo)zapošljavanju, kao i tradicija uporabe dizajna u industriji i tradicijskim obrtima, temelj je za izgradnju nove poduzetničke strukture upravo u KKI djelatnostima, kulturi i turizmu. Interes i inicijalni koraci koji su obrazovne ustanove pokazale radi uključivanja u sektor kulture i kreativnih industrija pojedinim sadržajima i događanjima (npr. Festival znanosti i umjetnosti u organizaciji Metalurškog fakultete), kao i potporni centri koji trenutačno djeluju (PISAK, PRONI) ili su u procesu osnivanja (CIKS) učvršćuju temelje za razvoj i podršku razvoju međusektorske suradnje, a osobito u polju KKI-a. Kako bi se cilj ostvario, potrebno je pokrenuti sustavnu izobrazbu, mjere potpore poduzetnicima u pokretanju poduzeća i/ili obrta, kulturnom poduzetništvu i samozapošljavanju, ali i mjere predinkubacije i postinkubacije. Spomenute će programe djelomično ostvariti CIKS, ali i druge programe koji se trenutačno uklapaju ili se planiraju (plan za pokretanje studija dizajna u okviru KulIN instituta u suradnji sa Strukovnom školom, programi za poduzetnike u okviru Poduzetničkog centra PISAK i drugi programi).

Mikropoduzetnici i mali poduzetnici glavni su nositelji gospodarskoga razvoja jer ostvaruju znakovite prihode, zapošljavaju mnoge stanovnike te su fleksibilniji i bolje se prilagođavaju zakonskim i tržišnim promjenama. Zbog relativno niskoga udjela poduzetnika u sektoru gospodarstva, odljeva mladih iz Siska i nezaposlenosti koja je rezultirala zatvaranjem industrijskih postrojenja grad se otvara novim smjerovima i sektorima, a ponajprije kulturi i turizmu. Preko tih se sektora, kao i međusektorskom suradnjom, grad Sisak treba okrenuti poduzetništvu, tradicionalnim obrtima, koji se mogu interpretirati na suvremeniji način, te drugim oblicima samozapošljavanja. Kako bi se postigli zadovoljavajući rezultati, potrebno je, napose kulturnim i turističkim sektorima, omogućiti jačanje kapaciteta kulturnih, ali i turističkih djelatnika te jačanje vještina u području poslovnoga planiranja, kulturnoga menadžmenta, marketinga i dr.

M1. Program izobrazbe iz poduzetničkih vještina u sektoru kulture i turizma

U okviru ove mjere pokrenuli bi se prilagođeni programi kulturnoga i destinacijskoga menadžmenta programom cjeloživotnoga učenja. U okviru ovih programa polaznik stječe znanja i vještine o razvoju i unapređenju organizacije i kulturnoga menadžmenta, ali i o upravljanju organizacijskim i društvenim sustavima destinacije. Bitno je pitanje vođenja programa i financiranja, odnosno koja bi ustanova mogla biti zainteresirana za pokretanje i vođenje programa.

M2. Program izobrazbe iz pripreme i provedbe projekata iz fondova EU-a u domeni kulture

Cilj mjere jest osposobiti dionike u kulturi i turizmu za samostalnu pripremu i provedbu projekata financiranih sredstvima Europske unije (Europski strukturni i investicijski fondovi i programi Unije) te naučiti dionike kako samostalno pripremiti projektni prijedlog. Postavlja se i pitanje upravljanja i financiranja.

S ciljem ostvarenja istaknutoga strateškoga cilja te jačanja međusektorske suradnje, potrebno je ostvariti mehanizme sustavne institucionalne i infrastrukturnu podršku za međusektorsku suradnju te poticati razvoj kulturnoga poduzetništva i kreativnih i kulturnih industrija (KKI). No, valja napomenuti da je projekt osnivanja Centra za kreativni inkubator namijenjen malim i srednjim poduzetnicima s područja Sisačko-moslavačke županije koji posjeduju znanja i ideje iz sektora kreativnih industrija, a čija se djelatnost temelji na visokim tehnologijama i inovacijama. Takvih je, prema prikupljenim podatcima, veoma malo jer je najviše poduzetnika u trgovini i ugostiteljstvu. Naime, CIKS prije svega je namijenjen postojećim poduzetnicima (107), kao i dvjema potpornim organizacijama te

dvanaestorici najboljih poduzetnika koji će ući u inkubacijsko razdoblje. To upozorava na potrebu za jačanjem poduzetnika u domeni KKI-a, ali i za uvođenjem pripreme faze stvaranja ideja (ideacije) u predinkubacijskoj fazi koja bi poduzetnicima, a naročito potencijalnim poduzetnicima/nezavisnim profesionalcima, omogućila što kvalitetniju pripremu te im osigurala ulazak u CIKS. Upravo se zbog toga predlaže pokretanje kreativnoga laba/inkubatora koji bi bio usmjeren na jačanje kapaciteta mogućih poduzetnika/nezavisnih profesionalaca, ali i na razvoj međusektorske suradnje s ciljem razvoja novih, inovativnih proizvoda u domeni kulture, KKI-a i turizma te podržavanja njihova izlaska na tržište.

U slučaju grada Siska, uvođenjem potpunih sustavnih mjera poduzetnicima i nezavisnim profesionalcima, ali i već uspostavljenim kulturnim akterima akterima, KKI sektor može postati predvodnik jačanja „kulture stvaranja“ i „kreativne ekonomije“ te nositelj inovacija u kulturi i turizmu. Izuzev toga, sektor može biti osnova za jačanje suradnje s ostalim sektorima.

M1. Pokretanje kreativnoga laba i inkubatora za razvoj novih proizvoda u kulturi, KKI-u i turizmu povezivanjem poduzetnika, nezavisnoga sektora i kulturnih ustanova (uklopiti u CIKS ili PISAK?)

Ovom bi se mjerom, a pokretanjem potprograma CIKS-a ili poduzetničkoga centra PISAK, omogućila predinkubacijska faza za sve zainteresirane sudionike koji nemaju registrirano poduzeće, ali imaju kreativnu i inovativnu ideju koja bi se uz odgovarajuću potporu mogla razvijati. Pritom se misli i na aktivne dionike u kulturi koji su zainteresirani za razvijanje projekata udruživanjem s drugim udrugama, poduzećima ili sektorima, a radi stvaranja kulturnih proizvoda, odnosno kulturne produkcije s novom vrijednošću. Nakon predinkubacijskoga procesa u kojem bi zainteresirani sudionici također mogli dobiti mentorsku pomoć, kvalitetni projekti, poduzetnici i/ili start-up poduzeća mogla bi se kvalificirati za CIKS.

M2. Provedba CIKS-a

Sukladno s projektom, CIKS će novonastalu infrastrukturu namijeniti dvjema poduzetničko-potpornim ustanovama koje će pružati usluge za 107 postojećih poduzeća, a usluge će rabiti i 15 novih (start-up) poduzeća. Ta će poduzeća u četverogodišnjem inkubacijskom razdoblju izgraditi vlastiti kapacitet i steći uvjete održivoga poslovanja. Na temelju transparentne procedure namjerava se angažirati pet stručnjaka, tj. mentora za korisnike koji će svoje proizvode i usluge razvijati u okviru Centra. Procedurom javnoga poziva i kriterija prihvatljivosti izabrat će se 12 najboljih poduzetnika iz sektora kreativnih industrija koji imaju zamisao o poduzetničkom pothvatu te ju žele razviti inkubacijom.

M3. Potaknuti tradicionalne i/ili nove obrte

Kao jedinstven dio kreativnih i kulturnih industrija i poduzetništva u gradu Sisku potrebno je potaknuti tradicionalne, ali i nove obrte s ciljem razvoja poduzetništva i (samo)zapošljavanja te radi stvaranja novih proizvoda s dodanom vrijednošću. Takav oblik poduzetništva uključuje struke i djelatnosti povezane sa sada ugašenom industrijom, a koje se u sljedećem razdoblju mogu povezati s kulturom i

KKI-em (obrada željeza, metalurgija, tradicijski obrti...). Nositelji tih aktivnosti mogli bi biti potporni poduzetnički centri ili kreativni lab u suradnji s obrazovnim ustanovama, ali i bivšim zaposlenicima industrijskih postrojenja koji bi u obrazovnom dijelu mogli raditi kao mentori. Tako bi se potaknulo zapošljavanje nezaposlenih stručnjaka, kao i povezivanje mlađe i starije generacije.

P3. Razvoj kulturnoga turizma

Predlaže se razvoj linija proizvoda i usluga kulturnoga turizma, a osnivanjem novoga tijela koje bi upravljalo kulturno-turističkim proizvodima u integraciji s prirodom, odnosno Agencije za integrirani razvoj kulture i turizma grada Siska. Budući da upravljanje gradom Siskom i Sisačko-moslavačkom županijom i dalje nije osigurano, za stvaranje novih kulturnih i kulturno-turističkih proizvoda nužno je osigurati uvjete za otvaranje tijela za upravljanje. Razvijanje baštine nužno je razmotriti kao pokretač turizma, pa tako i razvoja lokalne sredine. Agencija bi, dakle, mogla preuzeti ulogu medijatora i stvaratelja novih proizvoda.

M1. Unapređenje kulturno-turističke infrastrukture

Zbog nedostatnih smještajnih kapaciteta koji onemogućavaju posjetiteljima, a posebno grupama od 50 posjetitelja, duži boravak u destinaciji, potrebno je uložiti resurse u osiguravanje prikladnih smještajnih kapaciteta u obliku kampova, hostela ili poticaja privatnicima za unaprjeđenje apartmanskoga smještaja. Također, nužno je poticati razvoj inovativnih smještajnih oblika (npr. bike & bed smještaj, treehouses ili drvene kamp-kućice i slično) koje privlače posjetitelje viših cjenovnih mogućnosti, a kojima nije zanimljivo boraviti u klasičnom hotelskom ili apartmanskom smještaju. Tradicionalne kuće Lonjskoga polja imaju vrlo velik potencijal upravo za razvoj takvoga oblika turizma.

M2. Razvoj inovacija u kulturnom turizmu

Riječ je o mjeri kojom će se utjecati na umrežavanje dionika u turizmu te koja će obuhvaćati pojačane marketinške aktivnosti s ciljem povećanja opsega i kvalitete usluga. Također, potaknut će se poduzetništvo u kulturi uz podržavanje stvaranja novih kulturnih događanja i programa te izrada novih proizvoda modernijim pristupom povijesnim i prirodnim resursima. Upravljat će se preko Agencije za integrirani razvoj kulture i turizma grada Siska. Za kvalitetniju promidžbu trebaju se pobrinuti i ponuđači smještajnih usluga. S druge strane, postoji znatno povećanje jednodnevnih dolazaka/izleta u Sisak i u PPLP. TZG Siska i PPLP provode zajedničku promotivnu kampanju udruženim oglašavanjem i organiziranjem studijskih putovanja, stoga je nužno kapitalizirati upravo na tim povećanjima.

M3. Jačanje kapaciteta turističkih i ugostiteljskih djelatnika

Mjerom će se osigurati izobrazba za turističke vodiče u sektoru kulture, a koja će biti povezana s, u prvom redu, povijesnim pričama i baštinom, ali i s drugim kulturnim i turističkim segmentima (industrijska baština, urbana kultura). Osim toga, poticat će se znanja, vještine i konkurentnost

turističkih i ugostiteljskih radnika (programi u suradnji s KulIN-om i poduzetničkim centrom PISAK), kao i zajednička promocija kulturno-turističke ponude.

SC 3. Održivo upravljanje materijalnom, nematerijalnom kulturnom baštinom i prirodnom baštinom

Radi valorizacije, zaštite i očuvanja vrijedne materijalne baštine ovaj će se strateški cilj usmjeriti na razvoj financijskih i ljudskih resursa u smislu upotrebljavanja neiskorištenih ili nedovoljno iskorištenih kulturnih objekata i sadržaja u kulturne i kulturno-turističke svrhe.

Grad Sisak trenutačno ima nekoliko vrijednih projekata koji su u raznim procesima prijave i provedbe (Holandska kuća, Tvornica Segestica, Etno selo Ušće, arheološki parkovi, Kuća Striegl i dr.), a koji će nakon ostvarenja znatno utjecati na razvoj prepoznatljivosti grada Siska kao centra kulturne i prirodne baštine. Ostvarenje tih novih projekata također će doprinijeti razvoju selektivnih turističkih oblika (etnološki, arheološki, kulturni, gastronomski i dr.). Iako Grad Sisak i kulturne ustanove namjeravaju oživiti niz objekata, postavlja se pitanje njihove održivosti. Zbog toga je potrebno ispitati razne modele i oblike održivosti te samofinanciranja i kulturnih ustanova i udruga u kulturi kako bi se što manje oslanjali na proračunska sredstva, a sve više na samofinanciranje fondovima EU-a ili na komercijalne proizvode i usluge. Međutim, za to je potrebno djelomično rekonstruirati kulturne ustanove, ali i ojačati kapacitete svih dionika u kulturi, i to u području održivoga upravljanja, menadžmenta i marketinga, što je djelomično pokriveno u strateškom cilju 2 odnosno 4. Primjeri upravljačkih modela prikazani su u dijelu 6. ove Strategije.

P1. Razvoj i unapređenje kulturne infrastrukture

M1. Infrastrukturna unapređenja kulturnih i javnih ustanova

U sklopu ove mjere potrebno je unaprijediti sljedeće:

- **Gradska knjižnica** – potrebno je osigurati prikladan prostor za rad; knjižnicu opremiti suvremenom tehnološkom i drugom opremom, digitalizirati određeni dio knjiga i publikacija te omogućiti provedbu raznih sadržaja koji bi privukli mlađu populaciju
- **Gradski muzej** – potrebno je osigurati dodatan i prikladan opremljen izložbeni prostor u kojemu može biti predstavljen stalni postav Muzeja, ali i smješteni depoi za optimalno skladištenje i čuvanje muzejskih predmeta po pravilima struke. Potrebno je prenamijeniti pojedine prostore povijesne graditeljske baštine za potrebe Muzeja kojima bi se dodatno oživio i dio grada uz rijeku Kupu
- **Galerija Striegl** – potrebno je osigurati prikladan prostor za izložbe i druge kulturne sadržaje. Pojačati rad s djecom i mladima radionicama i drugim razvojnim oblicima

- **Dom kulture** – potrebno je nadograditi i razvijati projekte i kulturne sadržaje velikoga potencijala kao što je Festival maslačak, filmska produkcija te kazališna scena. Također, potrebno je raditi na razvoju publike i jačanju vidljivosti izvan Siska.

M2. Participativno planiranje i revitalizacija javnih prostora (*placemaking*)

Mjerom bi se revitalizirali znakoviti javni prostori u suradnji s lokalnom zajednicom i posjetiteljima. Kako se ističe u prijašnjem tekstu, unaprjeđenja su potrebna za sljedeće prostore:

- **Kupske priče** - revitalizacija Kupe i interpretacija života uz Kupu, riječnoga brodarstva-jedinstvena tematska priča koja može odrediti identitet i prepoznatljivost Siska, a koja se može povezati s povijesnim i suvremenim izričajima i raznim temama znakovitima za Sisak (industrijska baština, riječna brodogradnja, jazz, umjetnost...)
- **Šetnica** – arheološko istraživanje travnate neistražene površine uz Šetnicu te predstavljanje najatraktivnijih dijelova istražene i novootkrivene arhitekture (terme, bedem itd.). Nadalje, to je područje nužno zaštititi gradskim propisima te ga u urbanistički gradski plan uvrstiti kao zonu predstavljanja, a s pomoću multimedijских predstavljanja, maketa brodova, nakita, prikaza života mornara i rimskih vojnih legija te života uz rijeku Kupu u Rimsko doba
- **Park skulptura** – potrebna je bolja valorizacija, zaštita i promocija Parka dodatnim sadržajima uklopljenjima u druge projekte (aktivnosti na otvorenom, festivali, filmske projekcije i druge manifestacije...). Projekt će uključiti restauraciju i obnovu skulptura, izložbe, projekcije, predavanja, intervencije u prostoru, književne večeri
- **Park šuma (Perivoj) Viktorovac** – zbog izuzetno lošega stanja potrebna je hitna sanacija, kao i revitalizacija ovoga vrijednog područja gdje su i posljednji vinogradi Siska, a objedinjavanjem povijesnoga, kulturnoga i krajobrazno-biološkoga aspekta.

M3. Valorizacija i razvoj arheološke baštine

Bogatstvo arheološke baštine iznimno je znakovit resurs koji valja razvijati, valorizirati i promovirati. Na većini arheoloških lokaliteta potrebna su daljnja istraživanja, rekognosciranja te daljnja interpretacija (in-situ i virtualna), kao i promocija objedinjavanjem arheoloških sadržaja s drugim kulturnim i turističkim oblicima u prepoznatljiv oblik arheološkoga turizma (e.g. Muzej vučedolske kulture/Arheološki park Vučedol). Također, potrebno je uspostaviti sustavne obrazovne programe, volonterske programe, kao i stručne programe međunarodnoga karaktera te uključiti ciljanu publiku (vrtići, škole...). Nadalje, potrebno je sustavno jačati kapacitet radnika i stručnjaka, pokrenuti međusektorsku suradnju te, ako je moguće, dislocirane studijske programe arheologije, podvodne arheologije, industrijske i drugih oblika istraživanja i interpretacije. Takav bi program mogao ne samo privući stručnjake iz cijeloga svijeta, nego omogućiti i turističku promidžbu te razvoj ciljane publike. Osim toga, u sklopu projekata moguće je pokrenuti volonterizam; u Sisku uključivanjem

srednjoškolaca u strukovnim školama i studenata te uključivanjem stranih posjetitelja u okvirima programa kao što je Erasmus, ali i kao turističku ponudu (arheovolonterizam³⁹).

M4. Integrirani razvoj industrijske i utvrđene baštine

Jedan od najznakovitijih oblika kulturne i povijesne baštine grada Siska, industrijska baština složeno je područje kulturnoga razvitka zbog niza izazova s kojima se ovakvi projekti suočavaju – vrlo je često govora o neriješenim imovinsko-pravnim i vlasničkim pitanjima povezanim sa suradnjom s državnim agencijama i ustanovama, o saniranju objekata, o revitalizaciji i infrastrukturnoj obnovi, pa sve do uvođenja održivih sadržaja, kao i održivoga modela upravljanja. Iako kompleksni, riječ je o objektima koji predstavljaju najveći potencijal grada Siska u sljedećemu razdoblju ako se revitalizaciji pristupi na poslovno usmjeren i održiv način, a preko zajedničkih programa i suradnje s drugim sektorima.

Industrijska baština također ima potencijal za razvoj i uključivanje KKI-a novim programima koji su povezani s produktivnim i industrijskim dizajnom. U tom je segmentu, naime, potrebno povezivanje i umrežavanje s drugim sektorima, što je detaljno objašnjeno.

M5. Digitalizacija i tehnološko (multimedijsko) opremanje kulturnih ustanova

Mjera je važna za modernizaciju kulturnih ustanova te za njihovo bolje povezivanje s drugim kulturnim ustanovama u Hrvatskoj i svijetu, kao i za razvoj publike, naročito mlađih posjetitelja, i jačanje vidljivosti eksponata.

P2. Jačanje kapaciteta dionika u održivom upravljanju i interpretaciji kulturne i povijesne baštine

M1. Jačanje kapaciteta u inovativnim pristupima interpretacije kulturne i povijesne baštine (digitalna, living history...)

Kao što je rečeno u prethodnom tekstu, infrastrukturna je obnova zahtjevnija i skupa za većinu kompleksnih objekata kulturne i industrijske baštine. Na većini objekata nisu potpuno provedena arheološka ispitivanja niti postoje konzervatorske podloge. Imovinsko-pravni odnosi nisu potpuno riješeni. Sve su to prepreke za fizičku rekonstrukciju tih lokaliteta. Ako se lokaliteti žele predstaviti javnosti te se na temelju živuće povijesti želi graditi mogući turistički proizvod, tada se mogu rabiti posebni oblici pripovijedanja poput digitalne interpretacije lokaliteta ili kazališnih uprizorenja događaja prema unaprijed pripremljenom scenariju.

Tim se aktivnostima lokaliteti oživljavaju, prikazuju se povijesna događanja i životi povijesnih ličnosti te se utječe na promociju, ali i prodaju novih turističkih sadržaja različitim dobnim i posjetiteljskim skupinama. Međutim, sadržajni koncept vrlo često nije prilagođen potrebama i željama posjetitelja ili su rješenja neprikladna, zastarjela i nedovoljno interaktivna. Radi učinkovite upotrebe resursa i

³⁹ Primjer volontiranja na arheološkim projektima: <https://www.projects-abroad.org/volunteer-projects/archaeology/>

privlačenja publike, ciljane je skupine što ranije potrebno uključiti u planiranje i stvaranje sadržaja (sustvaranje).

Također, potrebno je mapirati moguća tehnološka rješenja te uključiti lokalne dobavljače usluga radi poticanja zapošljavanja i uključivanja lokalnih idejnih stvaratelja. Ako to nije moguće, potrebno je jačati njihov kapacitet i u izradi, i u provedbi, i u interpretaciji rješenja. U Hrvatskoj postoji niz primjera izvrsne interpretacije; od modela uprizorenja povijesnih događaja na lokalitetima „Istra Inspirir“ modela do digitalizacije kazališne predstave „Zaboravljena Tvrđa“ u produkciji CroCulToura u suradnji s tvrtkom Pointers Travel koja je u ambijentalnom krajoliku barokne osječke Tvrđe s pomoću kamere koja snima 360 stupnjeva zabilježila scene iz scenarija. Naime, posjetitelj pomoću VR naočala može uživati u kadrovima u kojima se susreće s povijesnim ličnostima grada Osijeka.⁴⁰

M2. Uspostaviti mjere za održivo financiranje (novi modeli financiranja, održivost, diversifikacija financiranja)

U sklopu mjere potrebno je razvijati druge mehanizme financiranja (fondovi EU-a, turistički proizvodi, profitne aktivnosti). Nadalje, potrebno je izraditi plan višegodišnjega financiranja kulturnih programa, pripremiti projektnu dokumentaciju za projekte obnove i valorizacije kulturne baštine te uspostaviti kriterije i vremenski raspored za namjenu, dodjelu i upotrebu prostora zaštićenih dobara te druge kulturne infrastrukture za potrebe udruga i drugih organizacija.

P3. Valorizacija i bolje povezivanje kulturne i prirodne baštine (tema vode, Lonjsko polje i sl.)

Zbog blizine Parka prirode Lonjsko polje i potencijala koji posjeduje, a koji uz prirodne resurse uključuju i vrijednu kulturnu baštinu, posebice karakteristično graditeljstvo, folklor, obrt i pučko stvaralaštvo, jedan od važnih prioriteta upravo je valorizacija i bolje povezivanje kulturne i prirodne baštine na kojima grad Sisak može graditi svoj identitet i prepoznatljivost. Prema izjavama predstavnika Parka prirode Lonjsko polje, najveći se izazovi odnose na ljudske kapacitete potrebne za optimalno provođenje svih djelatnosti Parka prirode Lonjsko polje. Također, ističu kako je potrebno ulagati u međusektorsku suradnju kako bi privatni iznajmljivači smještaja, ali i lokalno stanovništvo, i dalje obnavljali tradicijske kuće. Radnici napominju kako je do sada obnovljeno oko 60 kuća od mogućih 200. Postoji potreba za dodatnim programima, digitalnom interpretacijom te promocijom Parka pridode Lonjsko polje a na održiv način.

M1. Valorizacija i interpretacija prirodne i kulturne baštine Županije

U suradnji Agencije za integrirani razvoj kulture i turizma grada Siska te radnika Konzervatorskoga odjela u Sisku, Parka prirode Lonjsko polje, ureda TZ-a grada Siska, TZ-a županije Sisačko-

⁴⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=nkaZFeLnDno>

moslavačke, Gradske galerije Striegl i Gradskoga muzeja Sisak valorizirati mogućnosti kulturne i prirodne baštine Županije te pripremiti prijedloge vrednovanja i promocije baštine.

M2. Razvoj novih proizvoda

Usmjeriti se na smjernice svjetskih trendova u održivom turizmu te prilagoditi ponudu turističkih proizvoda potražnji i obratno. Koristiti se mogućnošću razvoja kulturno-turističkih, ekoloških i rekreacijskih ruta u svrhu ostvarenja linija novih turističkih proizvoda i usluga.

M3. Promocija i tržišni plasman

Osigurati odgovarajuću promociju program/projekta/rute/proizvoda prema trenutačnim, ali i mogućim korisnicima. Potrebno je osmisliti ili plan za zajedničko udruženo oglašavanje i komunikaciju cjelokupne kulturne ponude ili osigurati planove oglašavanja i komunikacije za pojedinačne ustanove ili događaje.

SC4. Jačanje kapaciteta zaposlenika i poduzetnika u kulturi, KKI

Iako su u SWOT analizi ljudski resursi i stručnost istaknuti kao snaga, istaknuti su i kao slabost. Stoga je u svim segmentima razvoja kulture, kulturnoga poduzetništva i menadžmenta, kao i u svim sektorima, potrebno sustavno podržati jačanje ljudskih kapaciteta koji su usmjereni ili bi se mogli usmjeriti na sektor kulture i KKI-a.

M1. Jačanje kapaciteta kulturnih ustanova za razvoj i prodaju novih proizvoda (marketing, menadžment...)

U sklopu mjere nužno je, u prvom redu, jačati kapacitet kulturnih ustanova i organizacija za razvoj i prodaju novih proizvoda.

M2. Izrada planova zapošljavanja dodatnih stručnjaka u kulturi (gradske kulturne ustanove)

Potrebno je procijeniti organizacijske strukture i kapacitete kulturnih ustanova i podržati izradu strateških i operativnih planova te prikladnu reorganizaciju ustanova, a s ciljem učinkovitoga i održivoga djelovanja.

M3. Razvoj volonterizma i pokretanje volonterske kulture (strukovne škole...)

Riječ je o iznimno važnoj mjeri koja bi potaknula ne samo uključivanje mladih, nego bi osigurala jačanje njihovih kapaciteta u što mlađoj dobi, razvijala bi njihovu svijest o očuvanju i zaštiti kulturne i povijesne baštine te bi ih pripremila za tržište rada. Volonterstvo može imati bitnu ulogu i u razvoju turizma (volonterizma), osobito na atraktivnim lokacijama kao što su arheološki parkovi, rijeka i Parka prirode Lonjsko polje.

Tabela 2 Prikaz strateških ciljeva, prioriteta i mjera, projekata, potencijalnih partnera i pokazatelja

STRATEŠKI CILJEVI/PRIORITETI	MJERE	PROJEKTI/AKTIVNOSTI	POTENCIJALNI PARTNERI	POKAZATELJI
STRATEŠKI CILJ 1. PROMOCIJA I JAČANJE VIDLJIVOSTI GRADA SISKA U DOMENI KULTURE				
P1. Uspostavljanje sustavne podrške administrativnim i promidžbenim kapacitetima ustanovama i udrugama u kulturi	M1. Sustavna podrška za razvoj umjetnosti	<ul style="list-style-type: none"> Izrada inovativnih paketa u području kulturne i prirodne baštine, kreativnih i kulturnih industrija i turizma Promocija programa i projekata u kulturi, ustanova i udruga i zajednički nastup na tržištu Koordinacija programa i projekata u području očuvanja i zaštite, promocije i vrednovanja kulturne i prirodne baštine turizmom 	Grad Sisak Kulturne ustanove Udruge u kulturi Konzervatorski odjel TZ grada Siska TZ Sisačko moslavačke županije Kulturno vijeće Grada Siska	# novih kulturnih paketa # posjetitelja #suradnika i projekata
P2. Razvijanje zajedničkoga vizualnoga identiteta svih dionika u kulturi	M1. Izrada i pokretanje javnog natječaja za vizualni identitet	<ul style="list-style-type: none"> Izrada smjernica za izradu vizualnog identiteta Pripremanje i objava natječaja i natječajne dokumentacije 	Grad Sisak Umjetnici Kulturni kreativci Dizajneri	Izrađen vizualni identitet; pripremljen i ostvaren natječaj
	M2. Pokretanje zajedničke platforme za sve aktere u kulturi	<ul style="list-style-type: none"> Izrada mrežne stranice 	Kulturno vijeće grada Siska	Izrađena platforma
	M3. Konceptualno i promidžbeno povezivanje kulturnih događanja u gradu	<ul style="list-style-type: none"> Mapiranje dionika i programa/projekata u kulturi Izrada godišnjeg hodograma i plana financiranja Produkcija programa. 	Grad Sisak Kulturne ustanove Udruge u kulturi TZ grada Siska TZ Sisačko moslavačke županije Kulturno vijeće Grada Siska	Mapirani programi i projekti u kulturi #broj zajedničkih programa i projekata
P3. Razvoj publike	M1.CRM Customer Relation Management	<ul style="list-style-type: none"> Osiguranje sustava praćenja 	Grad Sisak / Agencija	Izrađen sustav praćenja

M2. Jačanje kapaciteta dionika u domeni razvoja publike

- Edukacijski programi sustvaranja sadržaja s raznim ciljanim skupinama (djeca, mladi, stariji, osobe s invaliditetom, manjine, azilanti...)
- Projekti i radionice s vrtićima i školama radi što ranijeg uključivanja djece predškolske dobi u kulturne programe i sadržaje
- Kulturni programi i sadržaji ciljano za razne skupine posjetitelja
- Projekti i programi sustvoreni s djecom i mladima (prikladne radionice i drugi edukacijski sadržaji)
- Projekti i programi sa drugim ustanovama i sektorima radi povezivanja programa i sadržaja (prema primjeru Festival znanosti i umjetnosti)

Vrtići
Škole
Srednje škole
Udruge građana
Kulturne ustanove
Udruge u kulturi

#edukacijskih programa i radionica
#broj sudionika
#broj programa s vrtićima i školama
#projekata ciljanih na nove skupine posjetitelja
#broj radionica sustvaranja sadržaja sa posjetiteljima
#broj projekata s drugim ustanovama izvan kulture

STRATEŠKI CILJEVI/PRIORITETI	MJERE	AKTIVNOSTI	POTENCIJALNI PARTNERI	POKAZATELJI
STRATEŠKI CILJ 2. JAČANJE INSTITUCIONALNE I INFRASTRUKTURNE PODRŠKE ZA RAZVOJ MEĐUSEKTORSKE SURADNJE				
P1. Potaknuti razvoj poduzetništva, socijalnog i kulturnog poduzetništva	M1. Edukacijski program poduzetničkih vještina u sektoru kulture i turizma	<ul style="list-style-type: none"> • Osmisliti i pokrenuti akreditirani program kulturalnog i destinacijskog menadžmenta (program cjeloživotnog učenja) – polaznik stječe znanja i vještine u području razvoja i unapređenja organizacije i menadžmenta u kulturi, ali i upravljanjem organizacijskim i društvenim sustavima destinacije 	Otvorena učilišta Sisak projekti d.o.o. Vanjski predavači	#edukacijskih radionica #broj sudionika
	M2. Program izobrazbe iz pripreme i provedbe projekata iz fondova EU-a u domeni kulture	<ul style="list-style-type: none"> • Radionice i predavanja koja će dionike u kulturi i turizmu osposobiti za samostalnu pripremu i provedbu projekata financiranih sredstvima Europske unije (Europski strukturni i investicijski fondovi i programi Unije) te ih naučiti kako samostalno pripremiti projektni prijedlog 	Otvorena učilišta Sisak projekti d.o.o. Vanjski predavači	#broj radionica i predavanja #broj pripremljenih projekata #broj uspješnih projekata
P2. Jačanje sektora kreativnih i kulturnih industrija	M1. Pokretanje kreativnog laba i inkubatora za razvoj novih proizvoda u kulturi, KKI-u i turizmu povezivanjem poduzetnika, nezavisnog sektora i kulturnih ustanova	<ul style="list-style-type: none"> • Osigurati uvjete za pokretanje kreativnog laba/inkubatora za kreativne industrije • Osigurati prostor za lab/inkubator za kreativne industrije i kulturni turizam • Unaprijediti sustave mrežnog informiranja, marketinških i ostalih aktivnosti i plasman novih proizvoda na tržištu 	Sisak projekti d.o.o.	Pokrenut kreativni lab/inkubator za nove proizvode (predrazdoblje za CIKS) #broj sudionika #osiguran prostor #izrađen sustav on-line informiranja

	M2. Provedba projekta CIKS	<ul style="list-style-type: none"> U Centru će biti osposobljeno 15 funkcionalno-prostornih infrastrukturnih jedinica namijenjenih korisnicima. Uz 9 inkubacijskih jedinica novih poduzeća, planirano je uređenje i opremanje 1 dvorane, 1 modularnog laboratorija za multimedijску produkciju (dizajn, audio, foto, video, web), 1 laboratorija za 3D produkciju, 1 salona za korisnike, 1 co-working sale te 1 info-centra 	Sisak projekti d.o.o.	Ostvareni projektni ciljevi
	M3. Potaknuti stimuliranje tradicionalnih i/ili novih obrta	<ul style="list-style-type: none"> Suradnja nadležnih tijela s mogućim obrtnicima Provođenje kontinuiranog informiranja o mjerama za obrtnike početnike Suradnja obrtnika sa srednjim strukovnim školama 		
P3. Razvoj kulturnog turizma	M1. Unapređenje kulturno-turističke infrastrukture	<ul style="list-style-type: none"> Podrška za izgradnju/rekonstrukciju smještajnih kapaciteta Poticaji za unapređenje ugostiteljskih objekata Priprema i izgradnja kampova Poticanje inovativne smještajne i ugostiteljske ponude u skladu s identitetom grada (kamp uz rijeku Kupu u sklopu revitalizacije rijeke; hosteli u bivšim industrijskim objektima (npr. Vojarna ili neki drugi prikladni objekti); bike and bed, tradicijske kuće i dr. 	Ministarstvo turizma Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta	#m2 unaprijeđene infrastrukture #poticajnih mjera #broj dodatnih ležajeva #izgrađen kamp
	M2. Razvoj inovacija u kulturnom turizmu	<ul style="list-style-type: none"> Valorizacija i razvoj potencijala "Tri rijeke" kao novog turističkog proizvoda Integracija urbane umjetnosti i kulture u nove izričaje i doživljaje urbane kulture na raznim lokacijama u gradu Razvoj dodatnih sadržaja povezanih s jazzom, rockom i bluesom, a djelovanjem Siscia Jazz-kluba i drugih događanja 	TZ grada Siska TZ SMŽ Kulturne ustanove Udruge u kulturi Putničke agencije Sportske udruge	#novih proizvoda #novi sadržaji na temu tri rijeke #broj posjetitelja
	M3. Jačanje kapaciteta turističkih i ugostiteljskih djelatnika	<ul style="list-style-type: none"> Izobrazba za turističke vodiče u sektoru kulture, osobito u vezi s povijesnim pričama i baštinom, ali i s drugim kulturnim i turističkim segmentima (industrijska baština, urbana kultura) 	Ministarstvo turizma Sisak projekti d.o.o. PISAK	#edukacijskih radionica #broj posjetitelja

STRATEŠKI CILJEVI/PRIORITETI	MJERE	PROJEKTI/AKTIVNOSTI	POTENCIJALNI PARTNERI	POKAZATELJI
STRATEŠKI CILJ 3. ODRŽIVO UPRAVLJANJE MATERIJALNOM I NEMATERIJALNOM KULTURNOM BAŠTINOM				
P1. Razvoj i unapređenje	M1. Infrastrukturna unapređenja	<ul style="list-style-type: none"> Gradska knjižnica – osiguranje prikladnog prostora; 	Ministarstvo kulture	#unaprijeđena

kulturne infrastrukture	kulturnih i javnih ustanova	opremanje knjižnice, digitalizacija; drugi sadržaji koji bi privukli mlađu populaciju		infrastruktura
	M2. Participativno planiranje i revitalizacija javnih prostora (placemaking)	<ul style="list-style-type: none"> ● Gradski muzej – osiguranje prikladno opremljenog izložbenog prostora; prenamjena pojedinih prostora za potrebe Muzeja ● Galerija Striegl – osiguranje prikladnog prostora za izložbe i druge kulturne sadržaje. Pojačati rad s djecom i mladima radionicama i drugim oblicima razvoja publike ● Dom kulture – razvoj postojećih sadržaja: Festival maslačak, filmska produkcija te kazališna scena. Također, potrebno je raditi na razvoju publike i jačanju vidljivosti izvan Siska ● Kupske priče ● Šetnica ● Park skulptura ● Park šuma (Perivoj) Viktorovac 	Komunalac Sisak d.o.o., Kulturne ustanove Udruge u kulturi Udruge građana Strukovna udruženja	#obnovljeni javni prostori (m2, metri staza...) #broj sudionika na participativnim radionicama za obnovu tih prostora #broj posjetitelja
	M3. Valorizacija i razvoj arheološke baštine	<ul style="list-style-type: none"> ● Arheološki park Sv. Kvirin – Zaštita i konzervacija otkrivenih struktura na mjestu nalaza bez zahvata; Rekonstrukcije. Restauracija građe, Prezentacijski centar, Edukacijske radionice, Uključivanje volontera, Terenska nastava ● Šetnica – revitalizacija, arheološka istraživanja, prezentacija... ● Etno-selo Ušće – interpretacija, prezentacija, istraživanja ● Pogorelac (prapovijesno naselje) – nova sustavna istraživanja na Pogorelcu ● Arheološko rekognisciranje Kupe – Pokretanje pilot-projekta podvodne arheologije u unutrašnjosti (na rijeci, a ne na moru) ● Arheološki lokalitet „Siscia in situ“ - prezentacija antičke arhitekture ● „Barutana“ - izrada idejnog projekta uređenja objekata i vanjskoga prostora, izrada muzeološke koncepcije postava 	Konzervatorski odjel Gradski muzej Podvodni arheolozi Odjela za podvodnu arheologiju Hrvatskog restauratorskog zavoda.	#revitalizacija arheoloških parkova i lokaliteta #m2 obnovljenih lokaliteta, m staza #novi sadržaji #sudionika podvodne arheologije #prezentacija i izložbi #idejni projekti #muzeološke koncepcije
	M4. Integrirani razvoj industrijske i utvrđene baštine	<ul style="list-style-type: none"> ● Tvornica Segestica – interpretacijski centar za posjetitelje (u kojoj je fazi) ● Stari most ● Granik ● Vojarna ● Žitni magazin (?) <p>Drugi sadržaji i projekti:</p>	Konzervatorski odjel Gradski muzej Sisak	#ostvareni projekti industrijske baštine #broj posjetitelja #broj festivala i novih programa (s dodanom vrijednošću)

		<ul style="list-style-type: none"> • Dani industrijske baštine • Studij dizajna (KullN i Strukovna škola...) • povezivanje s drugim sektorima i sadržajima...nadogradnja i bolja promocija; integracija s KKI-om 		
	M5. Digitalizacija i tehnološko opremanje kulturnih ustanova	<ul style="list-style-type: none"> • Uvođenje digitalnih i tehnoloških unapređenja u kulturne ustanove Grada Siska 	Kulturne ustanove Dizajneri	#novih digitalnih unapređenja i sadržaja #broj klikova, lajkova, posjeta...
P2. Jačanje kapaciteta dionika u održivom upravljanju i interpretaciji kulturne i povijesne baštine	M1. Jačanje kapaciteta u inovativnim pristupima interpretacije kulturne i povijesne baštine	<ul style="list-style-type: none"> • Mapiranje primjera dobre prakse digitalne interpretacije • izrada novih kulturno-turističkih programa – povezati s SC2. jačanje poduzetništva i KKI (interpretacija baštine, npr. Utvrda Stari grad, arheološki parkovi i dr.) • Promocija programa/proizvoda i plasman na tržište 	Otvorena učilišta Sisak projekti d.o.o. Vanjski predavači Suprakul – living history, storytelling	#primjera dobre prakse digitalne interpretacije #broj novih proizvoda #broj posjetitelja
	M2. Uspostaviti mjere za održivo financiranje (novi modeli financiranja, održivost, diversifikacija financiranja)	<ul style="list-style-type: none"> • Priprema projektne dokumentacije • Kontinuirano praćenje natječaja za financiranje • Priprema i provedba poslovnih i financijskih planova 	Sisak projekti d.o.o.	#pripremljene projektne i tehničke dokumentacije #pripremljenih i provedenih planova
P3. Valorizacija i bolje povezivanje kulturne i prirodne baštine	M1. Valorizacija i interpretacija prirodne i kulturne baštine	<ul style="list-style-type: none"> • Valorizacija i interpretacija kulturne i prirodne baštine Županije • Priprema prijedloga vrednovanja i promocije baštine 	Agencija za integrirani razvoj kulture i turizma grada Siska Konzervatorskog odjel u Sisku Park prirode Lonjsko polje TZ Grada Siska i TZ Sisačko-moslavačke županije Gradska galerija Striegl Gradski muzej Sisak	#novih sadržaja #broj posjetitelja
	M2. Razvoj novih proizvoda	<ul style="list-style-type: none"> • Sustvaranje nove linije turističkih proizvoda povezanih s prirodnom i kulturnom baštinom u suradnji s ključnim dionicima i mogućim korisnicima 	Ministarstvo turizma Putničke agencije Strukovna udruženja	#novih proizvoda koji povezuju kulturnu i prirodnu baštinu
	M3. Promocija	<ul style="list-style-type: none"> • Prikladna promocija program/projekta/rute/proizvoda prema trenutačnim, ali i mogućim korisnicima 	TZ grada Siska TZ SMŽ Strukovna udruženja Udruge	#novi promotivni materijali

STRATEŠKI CILJEVI/PRIORITETI	MJERE	AKTIVNOSTI	POTENCIJALNI PARTNERI	POKAZATELJI
STRATEŠKI CILJ 4. JAČANJE KAPACITETA ZAPOSLENIKA I PODUZETNIKA U KULTURI/KKI				
	M1. Jačanje kapaciteta kulturnih ustanova za razvoj i prodaju novih proizvoda	<ul style="list-style-type: none"> • Edukacija i kontinuirani program stručnog usavršavanja u ovom području 	Vanjski stručnjaci Strukovne škole i fakulteti	#broj edukacijskih radionica #broj sudionika

<p>M2. Izrada planova zapošljavanja dodatnih stručnjaka u kulturi (gradske kulturne ustanove)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Procjena organizacijske strukture i kapaciteta kulturnih ustanova ● Podrška pri izradi strateških i operativnih planova te odgovarajuća reorganizacija ustanova s ciljem učinkovitijeg i održivog djelovanja 	<p>Regionalna razvojna agencija Vanjski stručnjaci</p>	<p>#pripremljenih i ostvarenih planova</p>
<p>M4. Razvoj volonterizma i aktivacija volonterske kulture</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Mapiranje interesa ● Pokretanje volonterskog programa s godišnjim aktivnostima i kalendarom prema tematskim područjima i sadržajima (npr. arheologija, podvodna arheologija na Kupu, Lonjsko polje i tradicijska gradnja – obnova tradicijskih kućica...) ● Promocija na stranim volonterskim stranicama 	<p>Strukovna udruženja Volonterski centri Udruge građana Kordinacija (tko bi to preuzeo? Gradski muzej?)</p>	<p>#mapirani interesi #broj volontera #broj ostvarenih projekata</p>

5. Akcijski plan i planirani projekti

Usporedno s održavanjem radionica i izradom revizije strateškoga dijela Plana doneseni su kriteriji za prikupljanje projektnih ideja te je održana radionica za sve zainteresirane dionike, a u svrhu prikupljanja ideja i izrade Akcijskoga plana. Projektne ideje sadrže sljedeće dijelove:

- ✓ definirani ciljevi i očekivani rezultati
- ✓ potencijalni partneri
- ✓ ciljane skupine
- ✓ aktivnosti
- ✓ vremenski okvir i popis projektne dokumentacije
- ✓ faza pripremljenosti projekta.

Akcijski plan čini prioritetne projekte koji će se definirati na temelju rada s radnom skupinom prema utvrđenim kriterijima. To su projekti koji se od 2019./2020. mogu pripremiti za financiranje iz strukturnih fondova EU-a ili drugih izvora financiranja.

6. Provedba Strategije i plan praćenja

Godišnjim izvješćima osigurat će se podatci o provedenim aktivnostima izdvojenima iz Akcijskoga plana; podatci o nositeljima provedbe, uključenim financijskim sredstvima (i njihovim izvorima) te ostvarenim ili predviđenim rezultatima. Na temelju kriterija za praćenje kulturno vijeće pratit će stupanj ostvarenja Akcijskoga plana, odnosno pripreme i provedbe projekata, i to na sljedeći način:

- stupanj ostvarenja utvrđenih ciljeva prioriteta i mjera
- ostvareni rezultati i učinci na razvoj, učinkovitost i uspješnost u upotrebi financijskih sredstava
- ostvarenje prema utvrđenom financijskom okviru
- učinkovitost rukovođenja i organizacije provedbe
- vidljivost Strategije kulturnoga razvitka u javnosti grada Siska.

Popis se može dopuniti i periodično ažurirati. Provedba se stalno prati, a o rezultatima provedbe jednom se godišnje, ili po potrebi, izvješćuje Gradsko vijeće.

7. Prilozi

7.1 Rezultati anketnoga istraživanja

Anketno istraživanje provedeno je upitnicima koji su bili ođaslani zaposlenicima ustanova u kulturi, članovima udruga građana i udruga u kulturi te umjetničkih organizacija. Također, anketa je objavljena na profilu društvene mreže Facebook; „Kreativni Sisak“. U nastavku se donose rezultati anketnoga istraživanja.

U anketnom istraživanju sudjelovala je 51 žena i 32 muškarca, u dobi od 18 i više godina. Prema stručnoj spremi razlikujemo osobe koje imaju srednju, višu i visoku stručnu spremu te završen doktorski studij, odnosno studente, nezaposlene, ekonomiste, profesore, magistre umjetnosti, inženjere, fotografe i dr. Njih 88 % kao svoje prebivalište navodi Sisak. 36.1 % ispitanika najčešće posjećuje Dom kulture Kristalna kocka vedrine, 27.7 % posjećuje događaje alternativne scene, njih 24.1% posjećuje Narodnu knjižnicu i čitaonicu Vlado Gotovac Sisak, 8.4 % Gradski muzej Sisak, a 3.6 % Gradsku galeriju Striegl. 46 % ispitanika ponudu je kulturno-muzejskih ustanova ocijenilo dobrim, njih 22.5 % dovoljnim i dobrim, 6.3 % nedovoljnim, a svega 2.5 % odličnim. 20.5 % ispitanika najvećim problemom trenutačne kulturne ponude smatra nedostatak izvornosti i kreativnosti, 19.3 % negativnu percepciju grada Siska u medijima, 16.9 % nedovoljnu promociju kulturnih programa i sadržaja, 14.5 % nedovoljno financijsko ulaganje u kulturu, 10.8 % nepostojanje strateškoga i akcijskoga plana upravljanja kulturnim politikama, 9.6 % nedostatak ljudskih potencijala za optimalno upravljanje kulturnim proizvodima, a 8.4 % nedovoljnu kvalitetu i brojnost kulturnih sadržaja. 22.9 % ispitanika smatra kako je optimalan smjer kulturnoga razvoja upravo uključivanje kreativnih industrija u razvoj kulturnih proizvoda, 20.5 % smatra kako je to povezivanje kulturne i prirodne baštine, za njih 19.3 % to je razvoj kulturnoga turizma, za 13.3 % razvoj povijesne i arheološke baštine, za 9.6 % razvoj industrijske baštine, a 14.5 % ispitanika smatra kako su to ostali, navedeni sadržaji.

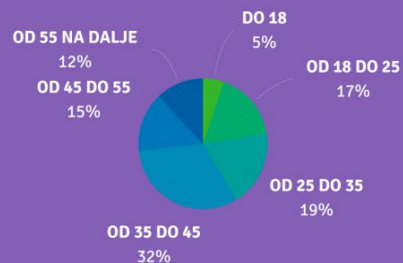
27.7% ispitanika smatra kako je potrebno kreativno pristupiti izradi novih proizvoda, 26.5 % kako je potrebno razvijati druge mehanizme financiranja, 15.7 % kako je potrebno povećati financiranje u kulturi, a njih 10.8% smatra kako je potrebno ojačati kapacitete kulturnih industrija za razvoj i prodaju novih proizvoda, a jednak postotak ispitanih smatra kako je potrebno osigurati administrativnu i promidžbenu pomoć udrugama u kulturi, njih 4.8 % smatra kako je potrebno povećati broj zaposlenih u kulturnim ustanovama, dok 3.6 % smatra kako je taj broj potrebno smanjiti. 51.9 % ispitanih smatra kako je to „Sisak – grad živuće povijesti“, 42 % „Sisak – grad kulture i aktivnog turizma“, njih 6.2 % „Sisak – grad jazza“.

REZULTATI ANKETNOG ISTRAŽIVANJA STRATEGIJE KULTURNOG RAZVOJA GRADA SISKA 2017.-2022

UZORAK ISPITANIKA **83**

STAROSNA DOB

www.facebook.com/kreativnisisk/

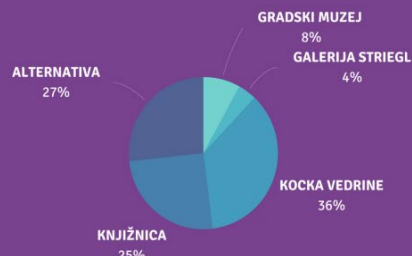
PREBIVALIŠTE

IZVAN SISKA

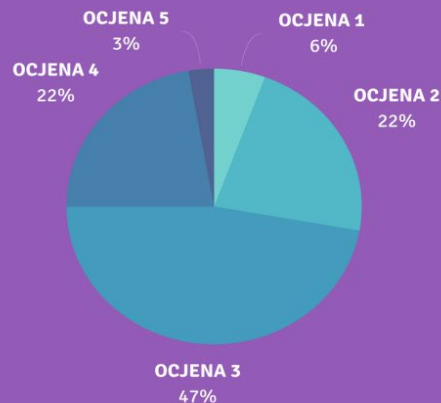
SISAK 88%

NAJČEŠĆE POSJEĆUJU

www.facebook.com/kreativnisisk/

ZADOVOLJNI PONUDOM KULTURNO MUZEJSKIH INSTITUCIJA U GRADU SISKU?

www.facebook.com/kreativnisisk/

NAJVEĆI IZAZOV TRENTNE PONUDE U KULTURI

- 21.8%** NEGATIVNA PERCEPCIJA GRADA SISKA U MEDIJIMA
- 20%** NEDOSTATAK ORIGINALNOSTI I KREATIVNOSTI U PONUDI
- 17.8%** NEDOVOLJNA PROMOCIJA KULTURNIH SADRŽAJA I PROGRAMA
- 12%** NEDOVOLJNO FINANCIJSKO ULAGANJE U KULTURU
- 10.7%** NEPOSTOJANJE STRATEŠKOG I AKCIJSKOG PLANA
- 9.7%** NEDOSTATAK LJUDSKIH POTENCIJALA ZA OPTIMALNO UPRAVLJANJE KULTURNIM PROIZVODIMA
- 9.7%** NEDOVOLJNA KVALITETA I BROJNOST KULTURNIH PROGRAMA

www.facebook.com/kreativnisisk/

OPTIMALAN SMJER RAZVOJA KULTURE U GRADU SISKU

25.8% UKLJUČIVANJE KREATIVNIH INDUSTRIJA U RAZVOJ KULTURNIH PROIZVODA

21.3% POVEZIVANJE KULTURNE I PRIRODNE BAŠTINE

18.7% RAZVOJ KULTURNOG TURIZMA

13.3% RAZVOJ POVIJESNE I ARHEOLOŠKE BAŠTINE

12% OSTALO

9.3% RAZVOJ INDUSTRIJSKE BAŠTINE

KAKO BOLJE KORISTITI RESURSE

28% KREATIVNO PRISTUPITI IZRADI NOVIH PROIZVODA

26.7% RAZVIJATI DRUGE MEHANIZME FINANCIRANJA

14.7% POVEĆATI FINANCIRANJE U KULTURI

10.7% JAČANJE KAPACITETA KULTURNIH INSTITUCIJA ZA RAZVOJ I PRODAJU NOVIH PROIZVODA

10.7% OSIGURATI ADMINISTRATIVNU I PROMIDŽBENU POMOĆ UDRUGAMA U KULTURI

5.3% POVEĆATI BROJ ZAPOSLENIKA U KULTURNIM INSTITUCIJAMA

4% SMANJITI BROJ ZAPOSLENIKA U KULTURNIM INSTITUCIJAMA

ŠTO RAZVIJATI DALJE

41 VODA - TRI RIJEKE

40 RIMSKA POVIJEST SISKA

37 KULTURA OUTDOOR

25 JAZZ

23 INDUSTRIJSKA BAŠTINA

20 FESTIVAL PIVA

18 SREDNOVJEKOVNA POVIJEST SISKA

16 NEZAVISNO KAZALIŠTE

16 TEMA MAMUTA

9 LIKOVNI UMJETNICI

7.2 Izvori korišteni u izradi Strategije

Internet

http://www.pp-lonjsko-polje.hr/new/hrvatski/biciklisticke_rute.html
<http://www.mint.hr/UserDocsImages/f-prirucnik-55-68.pdf>
http://www.mdc.hr/files/file/mdc/Izvjescja/Izvjescja_muzeja_2015/Gradski-muzej-Sisak_mdc.pdf
http://www.muzej-sisak.hr/uploads/dokumenti/Izvjetaj_o_radu_Gradskog_muzeja_Sisak_za_2014.pdf
http://www.galerija-striegl.hr/PDFs/IZVJESCE_O_RADU_2015.pdf
http://www.sisakturist.com/uploads/dokumenti/izvjescje_o_radu_2016.pdf
http://www.mdc.hr/files/file/mdc/Izvjescja/Izvjescja_muzeja_2015/Gradski-muzej-Sisak_mdc.pdf,
http://www.galerija-striegl.hr/PDFs/IZVJESCE_O_RADU_2015.pdf,
<https://sites.google.com/site/petrabrizic98/home/kudhrscekratecko>
<http://www.romismz.info/kulturni-centar/>
<http://www.romismz.info/romska-prava/>
<http://www.muzej-sisak.hr/article/580/predavanje-quotnarodno-stvaralastvo-tradicijske-pjesme-i-plesovi-okolice-siskaquot?y=2016>
http://www.pp-lonjsko-polje.hr/new/hrvatski/kulturna_bastina_etno_bastina.html
http://simora.hr/userfiles/file/Razv_strategije/turizam/STRATEGIJA_TURIZMA.pdf,
http://www.sisakturist.com/uploads/dokumenti/izvjescje_o_radu_2016.pdf
http://www.muzej-sisak.hr/uploads/dokumenti/Strateki_plan_Gradskog_muzeja_Sisak_2016_2018.pdf,
<http://www.hkkki.hr>

Korištena literatura

Projektna studija „**Mapiranje kreativnih i kulturnih industrija u Republici Hrvatskoj**”

Odluka-o-osnivanju-Kulturnog-vijeca.pdf grada Siska

Strateški plan razvoja grada Siska 2014. – 2016. , Grad Sisak, rujan 2014.

Rašić Bakarić I., Bačić K., Božić Lj., Projektna studija „**Mapiranje kreativnih i kulturnih industrija u Republici Hrvatskoj**”, Ekonomski institut Zagreb, za naručitelja, HKKKI, lipanj 2015.

Grad Sisak, **Strategija razvoja Grada Siska 2015. - 2020.**

Zbornika radova Sisak 2000+ (Institut Ivo Pilar)

Ivana Miletić-Čakširan, Vlatko Čakširan „**Zaštita industrijske baštine grada Siska na primjerima Tvorničkog kompleksa Segestice, zgrade Munjare i Starog mosta**”

R. Tomljenović; S. Boranić Živoder: „**Akcijski plan razvoja kulturnog turizma**”, Institut za turizam (2015.)

Ministarstvo kulture RH: „**Strateški plan Ministarstva kulture 2015.-2017.**” (2014.)

Ministarstvo kulture RH: „**Strateški plan Ministarstva kulture 2016.-2018.**” (2016.)

Ministarstvo kulture RH: „**Strategija zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011.–2015.**”, (2011.)

V. Klarić, D. Kušan Špalj i grupa autora: „**20 top arheoloških destinacija Hrvatske**”, Ministarstvo turizma, Zagreb (2016.)

D. Salopek, K. Petrić, A. Mlinar, M. Horvat, Z. Mavar, V. Rajković, G. Gugić „**Posavska tradicijska drvena kuća**”, Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka i Ministarstvo kulture, Zagreb 2006.

M. Androić, G. Horjan, V. Klarić, R. Nevidal: „**Upravljanje turističkim posjetima na tematskim kulturnim rutama**”

Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, Udruga Lujzijana, Zagreb 2012.

PRAVNI TEMELJ:

Statut Grada Siska („Službeni glasnik Sisačko moslavačke županije“ broj 12/09, 16/10, 9/11, 18/12, 4/13, 6/13-pročišćeni tekst, 14/14, 9/15, 10/16, 6/18 i 18/18-pročišćeni tekst).

POTREBNA FINANCIJSKA SREDSTVA ZA PROVEDBU AKTA:

Sredstva za provedbu ovog Programa osiguravaju se u Proračunu Grada Siska za 2019. godinu.

OBRAZLOŽENJE:

Izrada gradskih strategija, uključujući i Strategije kulturnoga razvitka, jedan je od ključnih ciljeva programa održivoga urbanog razvoja Europske unije. Strategija kulturnoga razvitka Grada Siska 2019 - 2024. poslužit će kao osnova za revitalizaciju, valorizaciju i promociju kulturnoga, ali i turističkoga i poslovnoga razvitka grada Siska. Također, poslužit će kao temelj za izradu i prijavu projekata na fondove EU-a, od kojih pojedini čine posebne ciljeve u sklopu „Operativnog programa konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.“ te su usmjereni upravo na obnovu zapuštenih dijelova grada, revitalizaciju kulturne baštine i uklapanje raznih sektora i programa, a s ciljem jačanja gospodarstva, turizma, poticanja zapošljavanja i konkurentnosti.

U razdoblju od 27. veljače do 13. ožujka 2019. godine na službenim internetskim stranicama Grada Siska, www.sisak.hr, provedeno je savjetovanje sa zainteresiranom javnošću na prijedlog Strategije kulturnoga razvitka Grada Siska 2019. – 2024. Izvješće o provedenom savjetovanju objavljeno je na <https://sisak.hr/kategorija/savjetovanja-s-javnoscu/>.

Obrazac izvješća o provedenom savjetovanju sa zainteresiranom javnošću

OBRAZAC IZVJEŠĆA O PROVEDENOM SAVJETOVANJU SA ZAINTERESIRANOM JAVNOŠĆU	
Naslov dokumenta	Strategija kulturnoga razvitka Grada Siska 2019. – 2024.
Stvaratelj dokumenta, tijelo koje provodi savjetovanje	Grad Sisak Upravni odjel za obrazovanje, kulturu, sport, branitelje i civilno društvo
Cilj i glavna tema savjetovanja	<p>Cilj savjetovanja je upoznati zainteresiranu javnost s prijedlogom Strategije kulturnoga razvitka Grada Siska 2019. – 2024. te omogućiti prijedloge i komentare prije konačnog donošenja akta.</p> <p>Izrada gradskih strategija, uključujući i Strategije kulturnoga razvitka, jedan je od ključnih ciljeva programa održivoga urbanog razvoja Europske unije. Strategija kulturnoga razvitka Grada Siska 2019 - 2024. poslužit će kao osnova za revitalizaciju, valorizaciju i promociju kulturnoga, ali i turističkoga i poslovnoga razvitka grada Siska. Također, poslužit će kao temelj za izradu i prijavu projekata na fondove EU-a, od kojih pojedini čine posebne ciljeve u sklopu „Operativnog programa konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.“ te su usmjereni upravo na obnovu zapuštenih dijelova grada, revitalizaciju kulturne baštine i uklapanje raznih sektora i programa, a s ciljem jačanja gospodarstva, turizma, poticanja zapošljavanja i konkurentnosti.</p>
Datum dokumenta	27. veljače 2019. godine
Je li nacrt bio objavljen na internetskim stranicama ili na drugi odgovarajući način?	Prijedlog odluke objavljen je na internetskim stranicama Grada Siska, www.sisak.hr
Ako jest, kada je nacrt objavljen, na kojoj internetskoj stranici i koliko je vremena ostavljeno za savjetovanje?	https://sisak.hr/prijedlog-odluke-o-donosanju-strategije-kulturnoga-razvitka-grada-siska-2019-2024/ Savjetovanje je trajalo četrnaest dana, od 27. 02. do 13. 03. 2019.godine
Ako nije, zašto?	
Koji su predstavnici zainteresirane javnosti dostavili svoja očitovanja?	Tijekom savjetovanja sa zainteresiranom javnošću nije bilo prijedloga i komentara na prijedlog Strategije kulturnoga razvitka Grada Siska 2019. – 2024.
Troškovi provedenog savjetovanja	Za provedbu savjetovanja nisu bila potrebna financijska sredstva.